

Irodalmi Jelen

Az öreg Wert Herr tünődései –
Debrecezeny György versei

Csender Levente: A folt

Acsai Roland:
Kerecsensólyom verskamera

Arany Ágnes: Egy pár úri cipő

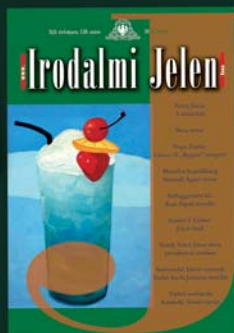
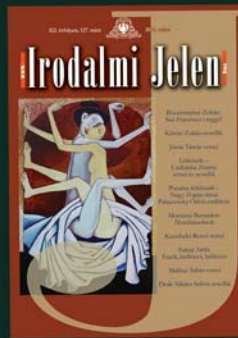
Verspárbaj –
Böszörményi Zoltán versus
Jónás Tamás

„A kultúra bizonyos régiói
nem popularizálhatók” –
Interjú Áfra Jánossal

„Ha a ló meghal,
a madarak kire ülnek?”
Interjú Vass Tiborral

Egy huszonegyedik századi
Casanova –
Murányi Sándor Olivér Zordok,
a székely szamuráj című kötetéről

Végtelenített merülés
a szótenger mélyére –
Izsó Zita Tengerlakó című
verseskötetéről

Előfizetés az Irodalmi Jelen folyóírra

Előfizetési díjak:

6 hónap: 3500 Ft
40 RON

12 hónap: 6000 Ft
72 RON

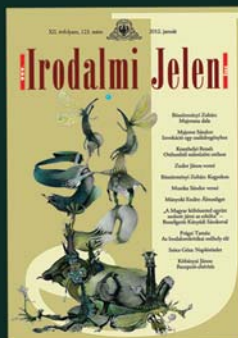
A feltüntetett árak tartalmazzák
a postai költséget!

Elő lehet fizetni a:

0040257280751 (128 belső),
0040727223071 telefonszámokon;

on-line:

<http://shop.irodalmijelen.hu>

AZ ÖREG WERT HERR TŰNŐDÉSEI

DEBRECZENY GYÖRGY VERSEI

Nagy Sárga Ház, Kis Sárga Ház*

1. Nagy Sárga Ház

Elme-elhagyatottság
és gyógyintézet-végzet.
Nagy sárga kezdet.
A sárga Nagy Ház sárgasága.

Amikor találkozik a megismerő elme,
a beteg elme és a kelme.
Keveri a kását a filozófia fejedelme,
karácsonyfára díszeket aggat.

Csakhogy tavasz van. Vagy lehetne.
A kontraanyát meglazítjuk,
hogy ne kotyogjon az elme.
Nagy, országos sárga kotyogás.

A bicikliről leesik a lánc,
a falról lemállik a festék.
Most üres a padlás,
a halottat már elvitték.

A kandalló előtt fa, mintha még élne
és dolgozna itt valaki,
mintha a tűz is égne
az üres főorvosi szobában,

hol lógott már kötélhurok.
De most az épület halott.
Rácsos ablakon át a parkra látni,
de nincs parkséta-engedély,

egy kávéért bokorban szeretkezés.
Szüzesség, bölcsesség és szeretkezés.
Hasonlít a felszín és hasonlít a mély.
Fogaskerék-párok fogamzása.

Alkatrészhez alkatrész simul.
A felemelt vasszék lesújt.
Erre vonult be a Vörös hadsereg,
de mostanában a völgy hűvös.

Te nem vagy bűnös.
Tetted, amit lehet.
Az életünk Nagy Sárga Ház,
és most valahogy holt, üres.

2. Kis Sárga Ház

(Cs. É. szavai)

Nagy sárga ház, kápolna, faház.
Kis sárga ház.
Előtte ott ül mami, és vár,
én jövök haza a dombon, észrevesz,
és fogatlan drága szájával
messziről mosolyog
gyerekkora – gyerekkorunk.

Szülőházam...,
előtte kis kert volt,
a papám büszkesége.
Ó, azok a paradicsomok...

Angi néni ablaka az ott...

Egészen elszorult a szívem mostan,
köszönöm is neked a szépeket.
A képeket.
Elveszték a hozzászólások
és meglettek,
a többit is megnézem majd ha lehet.

Szombaton azért nem mentem oda...
ezért nem mentem oda...
Az az én szülőházam,
szülőházam,
engem ott ne vezetgessen senki idegen
mint idegent!

*A *Bolondok Háza* (Nyéki úti épület, Bp. II. Nyéki út 10. - Volt Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet, 2010. november 26.- 28.) c. rendezvény kapcsán történt idegenvezetés és az épületekről (általam) készített fényképsorozat ürügyén.

CSENDER LEVENTE

A FOLT

– Szia, azért hívtalak, hogy megkérdezzem, hogy te mondtad apádnak, hogy sajnálsz, hogy velem kell élnie?

– Csak azt mondtam, hogy nehéz lehet most veled élnie. Régebben neked volt nehéz tíz évig, míg külön voltatok, most meg neki.

– De azt nem mondtad pontosan, hogy sajnálsz...

– Ezt pontosan így nem... (hátra suttogva: – Nem is mondtam!)
(Sarolta és a lánya közti telefonbeszélgetés)

Saroltának leégették a haját, pedig csak a szokásos tavaszi dajert akarta belövetni a fodrásznál, és most nincs haja a tarkóján egy öklömnyi helyen, és úgy kétségbe esett, hogy ki se megy az utcára, inkább meg akar halni, mert fél, hogy neki ott soha nem nő ki már semmi, nézi azt a foltot minden szabad percében, s mert nyugdíjas, nagyon sok szabad perce van, hát nézegeti egész nap, a nagy tükörnek háttal áll, a kicsi tükört maga elé tartja és nézi, nem az arcát nézi, hanem a tarkóját, nem tudja ő sem, hogy miért jó nézegetni egy ilyen kis randaságot, nem nyugtatja meg a látvány, de nézi, hetek óta csak vánszorog, árnyéka önnönmagának, a helyi bőrgyógyászhoz nem mer elmenni, mert sokan ismerik ott őt, 38 év alatt majdnem mindenkit tanított kémiára meg biológiára kisvárosban, és attól fél, hogy majd ott a váróban megkérdezi valami ismerős, hogy mi baja, ő meg el kell mondja, mert hazudni nem tud, s amíg ott vár, mindenki az ő fejfoltját fogja nézni, meg az asszisztensek is mind rajta fognak röhögni, hogy ej de randán megkopaszodott, és este a tévé előtt is arról fognak beszélgetni, hogy hú de randa kopasz ez a nő, nem, hát ezt nem, inkább beutazik Pestre egy magánrendelésre, ahol nem ismerik őt, és el akar vonulni a világtól egyedül, mert meg van győződve, hogy így már senki sem szereti, és a rebarbarás muffinja sem sikerül úgy, ahogy szokott, és a gyerekei is azért látogatják ritkábban, és férje is azért jár többet ki a kertbe, mert neki van az a foltja, amit egyébként még soha senki nem látott, mert olyan ügyesen fésüli rá a környező hajszálakat, hogy az égvilágon semmi nem látszik, meg úgy mozog, mint egy szamuráj, mindig úgy fordul, hogy az ellenség ne tudjon a háta mögé kerülni, és mindezt olyan profin, hogy a gyanútlan vendég, járókelő, zarándok észre sem veszi... Sarolta mondogatja is

magában, hogy Amerikában már biztos beperelték volna a fodrászt súlyos dollármilliókra, és be is záratnák a fodrászatát, mert vannak helyek a világon, ahol nem lehet büntetlenül leégetni mások haját, de nálunk itt lehet, de úgy, hogy meg se tudja a fodrász, mert Sarolta szégyenében nem fog elmenni panasza hozzá, a fodrász meg észre se vette a kárt, vagy ha igen, nem is törődik vele, pedig Sarolta nagyon el tudná neki magyarázni a vegyületet, meg annak vegyértékeit, képletét, meg azt is, hogy miért veszélyes a bőrre az anyag, miért okoz súlyos vegyi égést, de addig is tűr némán és hallgat, nem panaszkodik, néha elmegy hozzá a lánya, akinek elmondja, hogy mostmár soha nem lesz haja, kéri is a lányát, hogy ajánljon neki egy jó bőrgyógyászt Pesten, aki meggyógyítja, mert az az előző írt fel neki krémeket, de azoktól nem serkent ki a haja, és most mást keres, újat, új megoldást, hogy tisztában legyen, hogy mi vár rá, merre induljon el a halál és a remetélet között.

Sarolta minden reggel hattól tizenegyig a fürdőszobában van és a fejbőrét radírozza, döröszöli, súrolja, férje nyüsztíve menekül ki a kertbe, mert Sarolta már arról is meg van győződve, hogy Tibor összebeszélt a fodrással, hogy őt kicsinálja, hogy odavigyen egy másik nőt, szegény férj meg nyög és iszik, hogy bírja a gyűrődést, és alig várja, hogy neje elmenjen otthonról, hogy tudjon levegőt venni, de Sarolta ki se mozdul a kapun, csak bőrgyógyászhoz hajlandó menni, előző nap is oda ment, mikor Tibor megtalálta a pálinkát, gyorsan lehúzta az egész üveggel, és vizet töltött az üvegbe és visszadugta a helyére, közben Saroltát a titkos bőrgyógyász megvizsgálta, és írt fel neki krémet, amivel aztán kenegette magát, egy nap alatt mind magára kente a három havi adagot, ahogy száradt, szívta be a bőr a krémet, úgy ő kente, aztán elfogyott a krém, és Sarolta elment újra bőrgyógyászhoz, de már nem ahhoz a magánhoz, mert a tégely magára kent kenőcstől sem nőtt ki a haja, így nem hitt már a titkos bőrgyógyásznak sem, hanem elment a pesti bőrklinikára, ahol írtak neki újabb, másfajta krémet, és beutalták szövetmintára, de ő nem akar menni, mert akkor nemcsak kopasz lesz a feje, hanem még sebes is, mert meg van győződve, hogy szikével felhasítják a fejét, kívágnak onnan egy bőrdarabot, és a tar bőrön még egy rusnya heg is dísztelenkedik majd, és azt már visszacsinálni nem lehet, na, azt ő nem, azt vele nem, de aztán valamit álmodhatott, mert a hajnali vonattal mégis elment szövetmintát vetetni, és nem is lett seb a fején, nem vágták fel, csak lehámoztak onnan valamit, és az orvos azt mondta, hogy lehet, hogy annak valami belső oka van, hogy nem gyógyul az a fejbőr, hát milyen belső oka lehet, hiszen ő egészséges, életében nem ivott, nem dohányzott, neki ne mondja senki, hogy belső ok, pláne ne, hogy psziché, mert abban ő nem bízik többé, el is vesztette rögtön a bizalmát az orvosban, mert szerinte meg se hallgatta őt, ami lehetséges, persze, hogy az orvosnak nem volt türelme lelkizni vagy épp ideje nem volt, szóval nem hallgatta meg Saroltát, s ő most újra bőrgyógyászt keres, és már addig jutott, hogy úgy érzi, annyira tele van kemikáliával a szervezete, hogy már az egész

teste ragad, nem szellőzik a bőre és olyan már mint a csiriz, nem is ér senkihez, nehogy elkapják tőle a ragályt, az unokáit is csak messziről nézi, és érzi, hogy a fejéből kis széndarabok potyognak a földre, néha föl is vesz egy-egy darabkát, az ujjbegyére, a múltkor is így mutatta a lányának, aki nem tudott erre mit mondani, minthogy megpróbál segíteni, és szerzett ő is egy orvost a bőrklinikán, de elmondta az orvosnak, hogy Sarolta már járt ott, csak épp az orvos nem bánt megfelelően vele, nem hallgatta meg, kérte az orvost, hogy hallgassa meg, legyen kedves néhány biztató szót mondani neki és felírni valami hókuszpókuszt, amit beszéd vagy magára ken, és hinni kezdi, hogy helyre jön, de Sarolta kiszimatolta, hogy az orvos mindent tud róla, és akkor azon nagyon kiakadt, hogy elmondták, hogy már járt ott, mintha a számítógép nem tárolná ezeket az információkat, mintha nem lenne memória, ami mindent megjegyez, de aztán nagy nehezen mégis elment az orvoshoz, ha már a lánya belekergette a kivizsgálásba, a végeredmény persze az lett, hogy ő a nagy összeesküvés áldozata, és gyerekei a világról semmit nem tudnak, és fogalmuk sincs, hogy mi megy itten, ő inkább más irányba fordult, keresett a neten egy szegedi bőrgyógyászt, bejelentkezett, hívta a lányát, hogy vigye le Szegedre, de a lánya nem vitte le, mert pici babája van, és nem akarta a kisgyereket bevinni a bőrklinikára, ahol mindenféle bőrbetegek fordulnak meg, és a csöppség elkap valamit, még az hiányzik, azóta a lányával sem beszél, csak egyszer hívta telefonon, amikor kérdőre vonta, hogy miért mondja a fiának, hogy neki nincs baja, mikor van, mert ő nem szokott nyávigogni, ha nincs miért, de most tényleg van, a lánya adni akart hajnövesztő kapszulákat, de azt nem fogadta el, mert azt mondta, hogy azzal ő nem akarja mérgezni magát, lement azt nagy szétsérgelve Szegedre egyedül, káromkodott egész úton, szidta a gyermekeit, hogy nem viszik el, ő meg megy, mint egy kóbor apáca, ezt nagyon szerette hangoztatni, hogy ő a kóbor apáca, hát levonatozott egyedül, oda, mert alföldi lány lévén a földijeiben jobban megbízott, azok még nincsenek benne a nagy összeesküvésben, hát kinézte, hogy a Szegedi Egyetemi Klinika egyik bőrgyógyászáának van magánrendelése, hát elment oda, de az az orvos is azt mondta, hogy ír fel neki kenőcsöt, de inkább nyugtató meg pszichológus kellene neki, azért beutalta hajhagyma-vizsgálatra, ott megállapították, hogy a hagymáinak nyolcvan százaléka makkegészséges, az a hús sincs elvetendő állapotban, nyugodjon meg, ki fog nőni, csak várjon türelemmel, de Saroltának már rég nincs türelme, továbbra is dűrszöli a hajhagymáit, bemegy hajnali háromkor a fürdőszobába, krémez egyet, balzsamoz, aztán visszafekszik, de nem alszik már, csak bóbiskol, ötkor bemegy újra, akkor már nem is jön elő, csak féltizenkettőkor, megkérdezi a férjét, hogy főzzön-e, de Tibor már megfőzte az ebédet, amiből ő nem kér, mert a halálán van, és a haldoklók már nem esznek, azért délután bedob egy salátát meg egy kiló banánt, meg néha péksüteményt, amit a férje a mobilpéktől vesz, de nem látszik rajta, mert sokkal többet

levesz róla az ideg, mint amit bevisz, tizenkét kilót fogyott az étetés napja óta, Tibor meg ül a ház előtt egy széken, arra az időre gondol, mikor még volt valaki, amikor még egyszerre edzette a helyi focicsapatot, vezette a művelődési házat, újságot szerkesztett, tanított az iskolában, vándortáborba vitte a gyerekeket, idegenvezetett Kijevben, de Sarolta nem nézte jó szemmel, hogy keveset van otthon, mindig mást csinál, minthogy vele foglalkozzék, aztán gyötörni kezdte Tibort, hogy mondjon le az edzéséről, aztán az újságszerkesztéséről, majd az idegenvezetéséről, és inkább legyen otthon, Tibor engedett, lassan lemondott mindéről, de nem bírta az otthon ülést, más habitusú ember volt, a tanárságot megtartotta, sőt a csúcsra tört, amit ebben a szakmában el lehet érni, elindult az igazgatói posztért, meg is választották, de a kinevezés már nem neki szólt, hanem egy volt ejtóernyős elvtársnak, akit felülről leengedtek oda, s akkor ő inni kezdett, amíg ki nem rúgták, és akkor abban a húsz évben nem nagyon volt jövedelme, néha kijárt Romániába, vitt fogamzástáblát és hozott tréningruhát, azzal bizniszelt, nem is ment rosszul, de a piálás felemésztette, és akkor Sarolta tartotta el, ő meg aztán mindent eladott, könyvtárat, egyebeket és letöltötte, aztán elváltak, Tibor visszaköltözött az anyjához, s akkor Sarolta idegösszeroppanást kapott, öt évig külön éltek, aztán öt év után újra összebútoroztak, és egy fedél alatt éltek, de nem egymással, hanem végleg egymás mellett, éve, darálva egymást, és minden nap minden percében hallgatta Tibor, hogy eltartja őt erős férfi létére Sarolta, és ő annyira megszűnt létezni, hogy húsz évig még személyije se volt, csak vegetált, nemrég vitte el a lánya az okmányirodába, hogy csináljanak neki személyit, mert anélkül nem tudta intézni a nyugdíját, hiába érte el a korhatárt, és most már ő is nyugdíjas, de többet kap, mint Sarolta, pedig húsz évvel kevesebbet dolgozott, s ez az igazságtalanság Saroltát nagyon dühíti, nem is tudja Tibor, hogy melyik lábára álljon, mert az is baj volt, mikor nem kapott, most meg az a baj, hogy kap, a többletet meg Sarolta nem tudja megemészteni, szerinte az állam is csak azért van, hogy vele kibasszon, meg az összes orvos is, hiába mondja az összes orvos, hogy nincs komoly baj, nem tudja elfogadni, még a földije is azt mondja, de a pszichológus, minek neki pszichológus... meg van győződve, hogy a haja beleszaglott a fejbőrébe és nem tud onnan kijönni, de az orvosok nem hiszik el, hogy befelé nő és nyomja az agyát, nem értik ezek a kretén orvosok, az interneten kell böngésznie, mikor nem a fejbőrét dörzsöli, mindent elolvas, amit a hajról, vegyi égésről írnak, fórumoznak, blogolnak, de nem könnyebb a helyzete tőle, kinézett a neten egy dunántúli bőrgyógyászt, megkérte a lányát, hogy vigye el, de nem mondta el neki a helyszínt, mert attól félt, hogy a lánya elmegy vagy felhívja az orvost és beszél vele, hogy ez az orvos is mondja azt, hogy neki semmi baja, mert mindenki összeesküdött ellene, és ő már senkiben sem bíz, titokban rendelt egy parókát a neten, postai utánvétellel, átvenni a férjét küldte ki, nehogy meglássa a futár a kopasz fejfoltját, a napokban beszélt a fiával, és elmondta, neki, hogy milyen szörnyű fájdalmakat él át

a fejbőre miatt és nemsokára neki úgyis vége, meg fog halni, max egy hete van, a fia mondta, hogy akkor ő azt a telefonbeszélgetést félbeszakítaná, és akkor Sarolta azt válaszolta neki, hogy majd jól leönti a fejét két liter sósavval, hogy tudja meg, milyen az igazi fájdalom.

Eltelt az egy hét, Sarolta még mindig élt, mentek a lányával és a kis unokájával a titkos helyre, ahol Sarolta fejét rendbe hozzák. Mentek a körgyűrűn, elfordultak délnek. Sarolta azt mondta, hogy ha nem segít is rajta az orvos, legalább utaznak egyet együtt utoljára. Így mentek az M7-esen lefelé mélabúsan az utolsó őszi utazáson, itt menjünk ki! mondta a lányának, hirtelen, mikor a Fehérvár táblához értek, lementek az autópályáról, Sarolta nézte a térképet, és mindig csak a következő utcát mondta, hogy itt most balra, itt egyenesen stb., míg el nem értek egy panelház aljába, ahol egy földszinti lakásban rendelt a Veszprémi Kórház nyugdíjas bőrgyógyász főorvosa, habilitált egyetemi tanára, aki az égés utáni bőrregenerációs lehetőségekből doktorált 1967-ben, aki szakmájában a legelismertebb szaktekintély, hát ő is megvizsgálta Sarolta fejét, írt föl tablettát, krémet, szirupot és ecsetelőt, amit rögtön a legközelebbi gyógyszertárban ki is váltottak, nagy lett a megkönnyebbülés hazafelé, de pár nap múlva, mikor hívta a lánya, hogy beszámoljon az eredményről, Sarolta már lelombozva mondta neki, hogy szedi a gyógyszert, keni a fejét, ecsetel, issza a szirupot, de nem hiszi, hogy használ, hangja síron túli volt, pedig Sarolta születésnapját ment a lánya köszönteni, de Sarolta már úgy ment kaput nyitni, mint egy igazi öregasszony: paróka, törökös nadrág, alóla szőrös lábak kandikáltak ki, kiserkent bajusza is, kezei szottyadtak és ráncosak lettek, kicsit állott szaga is volt, behívta a lányát, megmutatta neki a bankkártyáját, elmondta, hogy mennyi pénz van rajta, megjegyeztette vele a pin kódját, kérte, hogy többször ismétlje el, nehogy elfelejtse, megmutatta a ruhák közé rejtett takarékettkönyvet, elmondta, hogy mennyi pénz van rajta, és majd abból temessék őt el, és akkor a lányának, ezeddig egyedül neki az orvosokon kívül, megmutatta az igazi fejét, lehúzta a parókát, a haja tényleg rövid volt már az egész fején, nem lehetett tudni, hogy a dörzsöléstől vagy tényleg kihullt, de kétségtelenül a paróka alatt tüsi volt, ami volt, Sarolta elővette a pálinkás üveget, hogy koccintsanak, töltött is, de az üvegben víz volt, amit Tibor töltött bele, mikor kiitta a pálinkát, és akkor a sírás és nevetés közötti szomorkás hangulatban Sarolta nagyot nézett, Tibor hümmögött egyet, nem is tagadott, nem is helyeselt, csak hümmögött, s ebben a hümmögésben benne volt az egész élete, és akkor Sarolta igazolva látta, hogy egy sunyi nulla a férje, s neki már annyi se jut ki az életből, hogy koccintani tudjon a születésnapján, és akkor mérgében a parókáját a falhoz csapta, berohant a fürdőszobába, zokogásban tört ki, és azt kiabálta ki, hogy ő már annyit se ér, mint egy hulla, mert a hajuk meg a körmük a hulláknak is nő, de neki a haja se, nem lehetett a fürdőből kikönyörögni, azóta ott ül bánatosan, és várja, hogy kiszálljon belőle ez a makacs élet.

CSEPCSÁNYI ÉVA

PLÉBÁNIA

– Nagy áldás a plébánia számára egy jó káplán és néhány szorgalmas, de csúnya lány. Viszont nagyon kell figyelni a jámbor, de csinos lányokra és a túl imádságos káplánokra – dőlt hátra a szikár plébános a karosszékben. Kortyolt egyet a kávéból, majd keserű mosollyal folytatta:

– Ezekkel gyűlhet csak meg a bajod, fiacskám! Mert a lányok imacsoportot, meg mit tudom én, mit akarnak! Máshova úgyse engedik őket, csak a plébániára, hát ott sündörögnek, amikor csak lehet. Vágnak ugyan a fiúkra, de fiúk, azok nincsenek. Eljönnek ministrálni, aztán foci, csavargás!

A plébános örökkön úton van, hivatali ügyeket intéz, nincs türelme már a fruskákhoz. A káplán vezeti az imacsoportokat. Minél jámborabb, annál több időt tölt ezzel. A vagány káplánokkal nincs probléma. Amelyik motorozik, hegyet mászik, focizik, vagy mit tudom én, mit csinál. Azok kiélik energiáikat, a lányokra pedig szépen rábizáskodnak, vezessék őket egymás között az imacsoportot.

De a lányok között sem a túl csinosakkal van a baj, azok kapnak fiút hamar, aztán majd csak a jegyes oktatáson látod őket. A cicababák amúgy sem keltik fel a káplánok érdeklődését, túl harsogóak a finom lelküknek. No de az áhítatos, hosszú szoknyás, félig az egekben járó anygalkák, ó, velük nyugodt szívvel lehet hosszan, meghittten beszélgetni! Ki mit érez imádkozás közben, ki hogy látta már a Szűzanyát, satöbbi. Aztán rájönnek, hogy milyen nagy lelki rokonok, és mire észbe kapsz, már ott a balhé a nyakadon. És téged vesznek elő, fiacskám, mert te vagy a plébános!

Dörög rád a püspök, a szülők, az öregasszonyok: miért nem figyeltél jobban a fiatalokra, miért nem adtál több munkát a káplánoknak, miért nem beszéltél a lány fejével és így tovább. A fiút elhelyezik egy jobb plébániára és éli világát, a lány átmegy egy másik közösségbe, te pedig maradsz a rossz plébános, aki nem vigyáz eléggé a nyájára. Érted már? Észnél kell lenni! Tartózkodj még a karizmatikusoktól és a csodaváróktól. Ezek csak izgatnak, fel akarnak forgatni mindent. Inkább száz hétköznapi hívő, mint egy szent a plébánián! A földi egyház nem lehet azonos a mennyei egyházzal, itt épp elég, ha mindenki ellátja azt, ami rá van bízva.

Az asztal másik oldalán ülő pap kérdően nézett az öregre, aki csak erre várt, s tovább folytatta az okítást:

– Lelki barátok vagyunk! Ezt szokták mondogatni a lányok és a lelkes káplánok, és olyan ártatlan pofát vágnak, akár egy bárány, csak

épp a glóriájukat hagyták el valahol... Nekem már tíz éve nincs káplánom, nem is fáj a fejem semmi miatt! Van itt két öreg apáca, azok tartanak hittant, imát, mindenfélét a lányoknak, a ministránsokkal foglalkozik a diakónus. A kántorom is férfi. Soha se válassz nőkántort! A kántor értékes portéka.

Lehet vinni ide-oda reprezentálni, ő belsős, úgy is bánj vele! Nem baj, ha agglegény, de ne legyen túl bogaras. De a kántorra se jár túl sokat vendégeskedni: úgyis csak azt nézik, mennyit eszik, iszik a pap. Ha túl sokat, hát falánk, ha túl keveset, rosszgyomrú aszkéta. Ha válogat, úrhatnám finnyás, ha megeszik bármit, amit elé raknak, a hívein élő parazita... A mi fajtánk: magányos.

A harminc-harmincöt éves pap elgondolkodva nézett a plébánosra. Tisztelte az öreget, aki most, hogy kinevezték őt a szomszéd város plébánosává, ide rendelte, hogy ellássa jó tanácsokkal. Tudta, hogy kap majd egy frissen szentelt káplánt. Egy kis nyugtalanságot vert benne mindaz, amit a plébános mondott, bár őt inkább a filozófia, a szoterológia és az eszkatológia misztériumai érdekelték.

Gondolatmenetéből az érces hang zökkentette ki:

– Aztán nehogy azt hidd, hogy mindent tudsz, és mindent szemmel tarthatsz! Olyan taposómalom ez, fiacskám, mely a legéberebbek szeme elé is ellenzőt tesz: mindig ugyanabban az időpontban mise, ugyanazok a papírügyek, keresztlevelek, anyakönyvi kivonatok, számlák. Ugyanazok a hívek gyónják meg ugyanazokat a bűnöket hónapról hónapra, a breviáriumot betéve ismered majd pár év múlva...

Arra figyelj, hogy ha összejöttök ünnepelni, legyen valaki, aki vezet helyetted. Mert egy kis bor nem sok... Aztán ha valami túlbuzgó rendőr szondáztat, és liberális vagy komcsi a szerencsétlen, rögtön szétviszi a hírt, hogy hullarészeg volt a katolikus pap.

A hétköznapi gondok nem a katedra, Rajmundkám, tudod: „szelídek legyetek, mint a galambok, de okosak, mint a kígyók“! Ugye, ahogy meg van írva. Irodára, ha kell valaki, férfi legyen, de nő is ám és érettebb korú, egy fiatal fiúra még azt hiszik, a szeretőd. Na, ne nézz így rám, örökkön szem előtt leszel!

Rajmund atyának eszébe jutottak a szemináriumi évek: ott is csak a legszívósabbak, legerősebbek maradtak meg, akik nyakukat szépen a járomba hajtották, és konok daccal feküdtek neki a dogmatika könyveknek, fáradhatatlanul bújták a Szentírást. Végére is minden elmúlik... Az odaát való élet az örök, ezen kívül...

– Köszönöm a tanácsokat, atya. Nem fogok megengedni semmiféle rendtelenséget. Ígérem!

Összemosolyogtak, megittak még egy pohár bort, majd Rajmund atya útnak indult. Amikor az ajtóban kezét fogtak, az öreg plébános odahúzta magához a szőke férfit:

– Neked püspöknek kell lenned egyszer.

Egy hét múlva beköltözött a paplakba. A takarítást, mosást elvégezte néhány templomos néni, akiknek még csak fizetni sem kellett, sőt, ők örültek, hogy segíthetnek az új plébános úrnak. A plébániához tágas udvar is tartozott, tele fenyőfákkal, gyümölcsfákkal, konyhakerttel. Egy hét múlva megérkezett a káplán is: egy nyakigláb, fekete hajú, rendkívül hallgató fiú, azon a nyáron szentelték. Egy ütött-kopott bőröndöt hozott csak magával. Ormótlan, nevetséges nagy bakancsával és kockás ingével úgy festett, mint egy nagyra nyúlt, falusi elemista.

„Na, ez biztos nem töri a fejét komolyabb egyházi karrieren.“ Ez volt az első gondolat, ami Rajmund atya agyán keresztülfutott.

– Dicsértessék a Jézus Krisztus!

– Mindörökké ámen! Gyere csak beljebb, mától kezdve itt lesz az otthonod, egy ideig legalábbis! Köszeghy Rajmund.

– Üdvözöllek Rajmund atya, én Fehér Róbert vagyok – kezet ráztak, mosolyogtak, az újdonsült káplán még el is pirult zavarában.

Felkísérte az emeletre Róbert atyát, megmutatta neki a napfényes, faburkolatú szobát és az ajtófélfának támaszkodva nézte, ahogy az öreg bőröndből kipakol.

– A primiciád jól sikerült? Nem izgultál nagyon?

– Nem, nagyon vártam már azt a pillanatot, amikor átváltoztathatom a bort és a kenyeret. A szülőfalumban tartottam az első misét, háromszáz fős kis település, nagyon családias volt.

– Ez szép. És hogy jöttél ki a prefektussal, az öreg Milán atyával? Meglátod majd, itt kinn másabb, mint a szemináriumban... Itt magadnak kell kialakítanod a rendet, amit vagy megtartasz, vagy elveszel!

– Azt hiszem, ebben nagy segítség a zsolozsma. Az mindig egy adott rendbe foglalja a pap életét, még ha máskülönben rendetlenség lenne is körülötte.

– Itt nem lesz rendetlenség.

– Nem, plébános úr, tőlem is távol áll a rendetlenség – felelte lesütött szemmel a káplán.

A reggelit kikészítette Terike néni még hat órákor, mire a két pap leért a konyhába, már hűlt helye sem volt. Terike nénival kiváló munkatársat nyert, mert alig látta, jelenlétét csak a megfőzött ételen és a gondosan kitakarított házon észlelte.

– És szeminárium előtt volt barátnőd? – szegezte a kérdést a káplánnak egyik reggeli alatt Rajmund. Az egyenletes, őszi napfény aranypermetként szóródott be a tisztára mosott ablakon.

– Szerelmes voltam. Kétszer is. Gimnáziumban és a szeminárium alatt egyszer. Mind a kettő plátói maradt, de így utólag azt mondom, jobb is így.

– Tehát nem volt?

– Nem – a káplán elvett még egy kenyeret a fonott kosárból, majd a vaj után nyúlt, tekintete nem találkozott a plébánoséval. Kent még egy kis házi lekvárt a karajra.

Rajmund félrenézett. Ez a fiú tiszta. Eszébe jutott a morális tanára, az öreg Hubay professzor, aki nem győzte méltatni a szüzesség erényét előadásai során, s akinek nem merte megvallani, hogy neki bizony voltak görbe útjai a szeminárium előtt. Felszentelése óta nem foglalkozott ezzel a témával.

Nézte az egészséges arcot. Nem lát benne nagyravágyást, hacsak nem a túlzott jámborságával akar kitűnni! Az is gőg ám, és ha ezen kapja, meg fogja neki mondani, nehogy túlzásokba essen!

– Róbert, ugye rendszeresen forgatod a zsinati dokumentumokat? Friss még a tudásod, de pár év, és a fele már el is párolgott, aztán hol van még az út vége!

– Igen, én is ezen a véleményen vagyok, bár időnként nehéz rávenni magamat az olvasásra, most épp a Dei Verbumot tanulmányozom újra. Be kell vallanom, én leginkább biblikus lelkületű vagyok.

– Hozzám a kánonjog áll közelebb.

– Nekem az mindig is a gyengém volt, örültem, ha hármásra le tudtam vizsgázni belőle... – Róbert arcán őszinte pironkodás látszott, amin jól mulatott Rajmund atya. Félnyolcat ütött a templom harangja, ma reggel ő misézik. Felállt, mint akit láthatatlan zsineggel felrántanak, Róbert azonnal követte mozdulatát, keresztet vetettek, és elmondták az étkezés utáni imát.

A zsongító őszi csönd nehéz pokrócként terült a plébániára. A fák között mintha elveszett volna az épület, elvarázsolt kastélynak tűnt, ahol áll az idő és mindenhol levendula meg hűvös mész illata terjeng. Rajmund ezt szerette. Rend, tisztaság, kevés beszéd, sok munka. Reggel ötkor már talpon volt, laptop előtt ült, telefonált, intézkedett. Róbertre hagyta a kórházat, a gyóntatást, a fiatalokkal való kapcsolattartást.

Ugy érezte, a plébánia, ha nem is robog, de szépen halad előre, mint egy jól megrakott szekér. Róbert észrevétlenül tette a dolgát, mindent pontosan elvégzett, amit csak rábízott, és minden apró hibáját, tévedését, mulasztását gyermeki őszinteséggel elmondott neki.

Egyik szombat délután meglátogatta öreg lelkiatyját:

– Nem bírom! Megőrülök! Mindent szó nélkül eltűr. A vendégségek alatt keveset szól, udvarias és barátságos, a híveink rajonganak érte! Pontos, gondos, szorgalmas, imádságos! Nem lumpol, nincs hobbi. Mondja a rózsafüzért, a zsolozsmát, ért a gyerekekhez, le tudja szerelni a tolakodó vénasszonyokat!

Az öreg pap türelmesen végighallgatta Rajmund atyát, öntött neki egy kis likórt, szivarra gyújtott, hunyorgott:

– Csak nem féltékeny vagy, Rajmundkám? No, hát vannak még rendes fiúk rajtad kívül!

– Ötször volt nálunk a püspök, mióta ott vagyok, és mindahányszor majd elolvadt Róberttől! – buggyant ki belőle.

– Á, tehát ez nyomja a bögyödöt! Jámbor fiú, meg kell hagyni, engem is majdnem elvarázsolt a húsvéti vacsoránál. No, de hogy el ne epedj

bánatodban: először is hívd el uszodába, szaunázni, vagy mit bánom én hova, a lényeg, hogy fürdőgatyában kelljen lenni. Másodszer pedig: abban a közeli leánygimnáziumban hirdesetek hittankört, amit a kedves kis káplán úr vezessen, ha olyan szentéletű.

– Még hogy szent! Mi az, hogy szent? Hogy áhítatos képpel mondja a misét? Hogy a kóros álmatlanságát a kápolnában való szütyögéssel üti el, ha pedig megjelenik nálunk a püspök, szemérmesen mosolyog és bólogat, mint valami apácajelölt? És mi van a tudományos munkákkal? A publikációkkal? A kutatómunkával? Aquinói Tamás talán nem szent, vagy Ágoston, Bernát, Ligouri Szent Alfonz?

Az öreg plébános fürkészőn figyelte ifjú pártfogoltját.

– No, nyugodj meg fiam, és tedd, amit mondtam.

Következő héten bibliakört hirdettek a leánygimnáziumban, „Isten terve a nővel” címen. Tíz lány rögtön jelentkezett is, mind tornacsukás csitri, bár akadt közöttük kettő igen szolid végzős is.

– Nos, Róbert atya, te fogod vezetni a hittant, hetente egyszer, lenn a nagyteremben.

– Hát, ha nagyon szeretné, Rajmund, szívesen, bár szerintem te járatosabb vagy a témában, félek, nem tudom eléggé lekötöni őket, nem tudok annyira az ő stílusukban beszélni.

„Aha, megijedt! Félt attól, hogy kiálljon egy csapat lány elé beszélni, nehogy valami vonzó szempár zavarba hozza!”

– De természetesen elvállalom, nehogy téged terheljelek ezzel is, hiszen így is annyi felé kell rohangálnod – válaszolta végül

– Jól van. Jövő héten kezdheted is az első órát, este hatra rendelem ide a lányokat. Aztán csak ügyesen! Ja, és arra gondoltam, elmehetnének a héten szaunázni, tudod, itt van Blaskó úr hotelja, szívesen a rendelkezésünkre bocsátja a szaunát, a kis medencét.

– Nemigen szeretem én a szaunát, meg amúgy se érzem szükségét, de menj csak, talán a kántor úr szívesen elmegy veled, ha nem akarsz egyedül.

– Na, ne viccelj már! Egy kis lazítás! Szeretném, ha velem jönnél, nem akarom, hogy túlhajtsd magad, aztán még majd panaszkodsz a püspöknek, hogy milyen kegyetlen főnököd van! – próbált vigyorogni a plébános.

Egyik vasárnap, amikor a káplán tartotta az esti misét, Rajmund kinn ült a gyóntatószékben.

– Dicsértessék a Jézus Krisztus! – a hittanos csoportból az egyik szelíd tekintetű lány lépett be a rács túloldalára. Letérdelt, enyhe lelendula illat áradt a ruhájából, hajából.

Rajmund felkapta a fejét, feszült figyelemmel hallgatta a lány szavait: csupa apró gyerekeség: Egy kis pletyka, otthonról édesség elcsenése, figyelmetlenség a szentmise alatt. Várta, várta, mikor mond már végre valamit Róbertről is.

– És milyen a hittan csoport? Ott figyelmesen szoktad hallgatni Róbert atya tanításait?

– Ó igen, azok mindig nagyon jók! – a lány arca egyszeriben kinyílt.

– És valóban a tanításra figyelsz? Vagy valami másra... ne feledd: a gondolati bűnök is bűnök, ha az ember hagyja őket elhatalmasodni magán!

A gyónó arcán zavartság tükröződött. Magas, fehér homlokát még össze is ráncolta kissé, annyira próbált keresgélni valami bűn után a hittan csoporttal kapcsolatban.

– Néhányszor ott se voltam figyelmes igazán, de főként fáradtság miatt. Volt úgy, hogy elkalandoztak a gondolataim rossz irányba – préselte ki magából a szavakat.

Rajmund rámeredt:

– És milyen rossz irányba? Csak nem valami tisztátalan vágyak felé?

– Egy férfira gondoltam sokat, időnként talán nem illő módon. Az egyik egyetemistára, aki ide jár misére a szüleivel.

Tehát nem rajong a káplánért ez a kislány, még csak nem is ábrándozik róla. Feloldozta, közben Róbert szavait hallotta beszűrődni, már a mise záró részét mondta. Lekapcsolta a villanyt a gyóntatószékben és kiment.

Csikorgó, csípős tél köszöntött rájuk. Még csak november vége felé járt, el se kezdődött az adventi időszak, mégis mindig nulla fok alatt volt a hőmérséklet. Róbertet ez a durva hideg sem akadályozta meg abban, hogy elvégezze szokásos sétáit, vagy ha beteghez kellett menni, ne ugorjon azonnal.

Rajmund inkább behúzódott a szobájába és késő éjszakáig tanulmányozta a teológiai szakkönyveit. Nincs még negyven éves, rendben vezeti a plébániát, virágzik a keze alatt. Anyagilag is jól állnak, fogja a pénzt, ahol lehet. Az ablakkeret apró rései között süvöltött a szél, időnként meg-megkoccantak az üvegek. Nyílászárókat is kellene már cserélni, talán majd jövőre.

Kinyitotta az ablakot, megigazította a két üveglap közé helyezett szivacsot, mely a szigetelést volt hivatva betölteni. Látta, hogy egy hórihorgas alak közeledik a plébánia felé. Hosszú, fekete szövetkabátjának szárnyait ide-oda csapkodta a szél. Egyre sűrűbben zuhogott a hó, szinte hófátyolt képezve az ablak előtt. Róbert az! Elhúzta a függönyt, kényszerítette magát, hogy Karl Rhaner okfejtéseire figyeljen az előtte heverő tanulmánykötetben. Hallotta, ahogy nyitódik az ajtó, a fiú leveri bakancsáról a havat, majd ügyetlenül zörög a felmosó vödörrel.

Aztán tovább olvasott a kis íróasztallámpa sárga fényénél. Egyszer csak arra riadt, hogy elgémberedett a nyaka. Az íróasztalra dőlve aludt, a lámpa sütötte a fél arcát. Az órájára pillantott: hajnali hármat mutatott. Halk mormogást hallott a kápolnából. Az ajtóhoz lopakodott, a kápolna

ajtaja nem volt kilincsre zárva, a résen keresztül épp odalátott a szentségtartóra.

Csak az örökmécs halvány, narancssárga fénye világított benn és egy gyertya az oltáron. Róbert atya térdelt, szemben a tabernákulummal, két karját könnyeden előre nyújtva, mintha valakit át akarna ölelni. Óvatosan kijebb nyitotta az ajtót, az halkan megnyikordult. Róbert meg se rezzett.

Kis szünetek és sóhajtozások szakították meg a monológiát. Rajmund fülelt, mit imádkozik vajon? Nem értette, mintha valami idegen nyelven hablatyolna. Nem, ez nem latin, nem is német. Talán ógörög? Hirtelen a fiú arccal a földre zuhant, mintha kirántották volna alóla a talajt.

A plébános ösztönösen mozdulni akart, de aztán a helyén maradt. A fiú pár másodpercig feküdt, majd ugyanolyan váratlanul, ahogy eldőlt, kiegyenesedett, mintha zsinóron mozgatták volna. Karját ugyanúgy ölelésre emelte, zokogott.

Hét végén ünnepi vacsorát rendeztek Rajmund atya születésnapja alkalmából. Hatan ülték körül a fehér abroszos asztalt, középre egyszerű adventi koszorút helyeztek: két gyertya égett rajta. Ott volt Rajmund gyóntatója, a szomszéd egyházközség plébánosa káplánjával együtt és a kántoruk.

Húsleves ettek, a tányérokból felszálló gőz és a jó Tokaji aszú kipirosította az arcokat. Testes, jóságos tekintetű férfi volt a szomszédos plébános. Erős paprikát nyomkodott az aranyárga levesbe, jóízűen szürcsölte.

– Róbert atya, örömmel hallom, milyen jól megy a hittan csoport! A lányok nem győzik dicsérni, milyen érdekes előadásokat tartasz nekik. Talán tudod, én is járok a gimnáziumba tanítani, bár nekem messze sincs akkora sikerem! – nagyot hahotázott ezen.

– Nem lehet mindenki olyan kiváló lelkipásztor, mint az én káplánom – vetette oda Rajmund.

– Én bizony hiába próbálkozom a fiatalokkal. Nem érdekli őket: sem gitáros mise, se előadás, teadélután. Nincs tehetségem hozzájuk – sajnálkozott a másik káplán, egy apró termetű, hirtelenszöke fiú.

– Nekem se volt könnyű megtalálnom velük a közös nyelvet. Kitartó munka kell hozzá és rengeteg ima.

– Ezt hogy érted, Robi? – pislogott a szőke káplán.

– Úgy, hogy nagyon sokat kell imádkozni értük. Főként a hittan előtt. Hogy a te lelked és az övék is átalakuljon.

– Látod, Ferikém, a misztikus úr megmondja neked... – Rajmund keserűen mosolygott.

– Hallom, Róbert atya, hogy nem szeret szaunázni. Talán túl földies élvezetnek tartja? – sandított Rajmundra a lelkiatyja.

Róbert szeme megrebbent, mosolyt kényszerített az arcára, de nem szólt.

– Pedig nincs is annál egészségesebb! Mi is eljárunk időnként, ugye Feri? Apropó, holnap épp megyünk. Csatlakoznátok? – a kerek plébános félretolta az üres tányért.

– Behozom a második fogást! – ugrott fel Róbert és már fordult is a konyhába. Két lábassal került elő. Az egyikben kapros-tejszínes pulykamell illatozott, a másikban zöldséges tészta köret gyanánt.

– Én mennék szívesen – vágta rá Rajmund atya.

– Nekem sajnós dolgom van holnap – zárta rövide a témát Róbert, arca a bor és a forró leves ellenére is egyre sápadtabbá vált.

Rajmund gyors pillantást váltott az öreg plébánossal. Csend telepedett közéjük, csak a kések, villák jártak szaporán. Újabb üveg bort bontottak.

– Igyunk Rajmund atya tiszteletére! – emelte fel elsőként poharát a lelkiatyja.

– Éljen, boldog születésnapot! – koccintottak. Testes, rubintvörös Egri bikavért ittak.

– Hallottátok, hogy a püspök megint akar kiküldeni néhány fiút Rómába? Szólt neki a szeminárium rektora. Nincs elég tanár – hunyorgott bizalmasan a kerekded plébános.

– Nem csodálom, múltkor is hogy lelépett az a Verőczey! Mondtam én, hogy a Csanádi egyházmegyéből ne hozzanak tanárt! De hallgatnak is ezek az emberre... Mellesleg, nő miatt – úgy ejtette ki a szavakat a szikár pap, mintha valami gusztustalan hernyót látna.

– Pfú, ekkora barmot! Nő miatt! Mit szólsz ehhez, Róbert?

– Természetesen nem helyeslem, de nem a miénk az ítélet. Biztos elég neki a saját lelkiismeretével szembenéznie...

Rajmund töltött még bort magának. Halántéka lüktetett. Kioktat engem?

– Lelkiismeret, Róbert! Nem mindenki olyan virágszál ám, mint egyesek.

– Kántor úr, egy kis bort?

– Nem, köszönöm, én vezetek hazafelé.

Ezen jót nevettek. Szegény kántor! Nem elég, hogy alig tud megélni a fizetéséből, de még egy kis bort se ihat.

– Én az ilyen fiúkkal keményen elbánnék. Minden feltűnősködést kerülni kell! Még hogy nő miatt! Az ilyeneket jól megleckéztetném – Rajmund szeme fürkészve járt végig az arcokon, végül Róbert sima vonásain állapodott meg.

– Feri, mit gondolsz? Biztos ismersz te is viszketeg káplánokat. Mi a rosszabb: a szenteskedés vagy a kilengések?

– Rajmund, jó a kérdés. De látod, én a kilengésekhez csúnya vagyok, szenteskedni pedig... nekem bőven elég a napi mise és a zsoltosma – vigyorgott már keresztbe álló szemmel az apró termetű pap.

– Néha még sok is, mi, Ferikém? – csapkodta hátba a plébánosa, hogy majd orral bukott a tejszínes pulykába. Mindannyian nevettek, csak Róbert érezte magát egyre kényelmetlenebbül. Konok hallgatásba merült. Majd gondolt egyet és a kántorhoz fordult:

– Mondja csak, Pali bácsi, nehéz a családot ilyen kis fizetésből tartani?

Az ősz kántor félénken pislogott, lenyelte a szájában lévő falatot:

– Nem éppen könnyű, négy gyerek, az asszony rokkantnyugdíjas. De nem panaszkodom: eddig is megvoltunk, ezután is megleszünk! És a plébános úr igen jóságos – kapta oda a tekintetét a vörös arcú, köpcös papra.

– Figyeljen, Pali bácsi, nekem a keddi, szerdai, szombat reggeli misém mind csendes mise. Nincs akkor a kántorunk, egyetemre jár. Eljönne orgonálni? Én jobban is szeretem az orgonás misét, maga pedig még szerezne egy kis pluszt. Mit szólsz, Zoltán atya? – fordult Róbert a vaskos plébánoshoz. Az derűsen bólogatott.

– Róbert, gyere, hozzuk be a süteményt, úgy látom, már mindenki végzett – Rajmund kiviharzott a konyhába, káplánja követte. Ahogy felkelt, érezte a sűrű bor hatását. Rajmund villámló tekintettel húzta félre a kamra felé:

– Elment az eszed? Nincs erre pénz, nem fizetünk a kántornak! Mit intézkedsz itt össze-vissza? Máris plébánosnak érzed magad?

– Nézz rá arra a szerencsétlen öregre! Én voltam náluk. A pénzt én adom neki a saját fizetésemből.

– Te jótét lélek! – nevetett cinikusan Rajmund, felkapta az egyik tál süteményt és vágta vissza az asztalhoz.

– Emeljük poharunkat Róbertre, a jóságos káplánra! – harsogta és magasra emelte poharát, de olyan lendülettel, hogy az kilötyögött a terítőre.

– Rajmund...

– Mondd, atyám. Talán nem méltó egy ilyen csodálatos lélek köszöntése?

– Szerintem már eleget ittál – a pergamen arcú pap keményen nézett Rajmund szemé közé

– Bocsánat, nem lehet mindenki olyan mértékletes, mint a kedves káplánom.

Mindenki tömte magába a süteményt, hol az öregre, hol az ünnepeltre néztek. Róbert még kinn matatott a konyhában.

– Lassan indulnunk kell – nyögte végül a szomszéd plébános, felpuffadt hasát simogatva.

Egy reggel észrevette Rajmund, hogy káplánja nem zárta be a szobáját. Sietve ment el a közeli kis hegyvidéki kápolnába helyettesíteni, még a reggelijét sem ette meg. Megállt a résnyire nyitott szoba előtt. Hónapok óta nem járt a fiú szobájában, nem szokás.

Egy pap számára olyan az, mint a szerzetesi cella: szentély, a magány, a munka és az ima helye. Úgy érezte magát, mint gyerekkorában, amikor nagyanyjánál elcsent egy süteményt a kamrából. Ízes, kelt tésztából készült baracklekvárral töltött sütemény volt, vendégeknek félretéve. Nagyapja, amikor tudomást szerzett az esetről, nadrágszíjjal végigverte a nagy búbos kemence mellett.

Oda menekült, a belőle áradó melegtől valamiféle biztonságot remélt. Nagyanyja hiába kérlete sírva az urát, ne bántsa, hiszen csak gyerek.

„Az én unokámból nem lesz tolvaj. Mind így kezd, és ha egyszer nem tanulja meg az Isten tízparancsolatát, elveszett.“ Így az öreg. Aztán végigverte. Akkor kiabálta azt, hogy pap bácsi lesz belőle, és megtanít minden kisfiút arra, hogy soha ne lopjon süteményt. Aztán két hétig nem mert lemenni a tóra a fiúkkal, szégyellte a vékony kis hátát elcsúfító hurkákat. Ennél a gondolatnál megállt, lázasan elkezdett a káplán szobájában körbevizsgálni.

– Csak nem? – izgatottságában piros foltok jelentek meg az arcán, nyakán. Kihúzta a fiókokat, kicsapta a rozoga szekrény ajtaját, majd az ágya alá is benézett. Az ütött-kopott bőrönd, amivel annak idején Róbert beköltözött, oda volt becsúsztatva. Kirántotta, felcsapta a fedelét. Érezte, hogy a vér kiszalad az arcából. Szeme előtt nagyapja négerbarna övét látta suhogni. Visszatolta a bőröndöt, és leszaladt a kápolnába.

– Püspök úr, higgye el, nem tévedek, nem képzelődöm. Láttam az ólomgolyókban végződő ostort, egészen olyan, mint amelyet a zsinat előtt használtak egyes szigorúbb rendekben.

És még valami, sehogy se tudtam rávenni arra, hogy eljöjjön uszodába. Érti? Ezért! Beteg ez a fiú, fel kell függeszteni, beszéljen vele, én nem akarok egy elmebeteg káplánt a nyakamba! – A vonal másik végén hosszú csend, majd az öblös hang meghagyta, hogy a fiú jelentkezzen nála másnap.

Róbert fáradtan tért haza. Rajmund lenn várta a konyhában.

– Holnap meg kell jelenned a püspök úrnál – vetette oda nyersen, fürkésző tekintettel méregetve a fiút.

– Miért?

– Azt nem tudom – félrenézett, az egyre sűrűsödő hóesést figyelte.

– Jó, nyolcra bemegyek, rögtön a mise után. Remélem, nem akar még elhelyezni, jól érzem itt magam.

Estefelé kopogást hallott Rajmund atya a szobája ajtaján. Már pizsamában olvasott az ágyban, idegesen nézett fel a könyvből:

– Tessék!

– Rajmund atya, bocsáss meg, egy percre

– Gyere!

Róbert esetlenül, még úgy reverendásan állt a küszöbön, arcán ugyanazzal a bágyadtsággal, mint délután.

– Gyere már be, kihűtöd a szobát! – mordult rá a plébános.

– Bocsáss meg, hogy ilyen későn zavarlak. De úgy vettem észre, valaki járt a szobámba, nem tudod, a szakács néni esetleg...

– Én voltam – Rajmund érezte, ahogy lángba borul az arca, de nyugodtan nézett a fiúra.

– Talán kerestél valamit?

– Igen, mondhatjuk így is.

– Azért megkérdezhettél volna – Róbert arca őszinte megütközést tükrözött.

– Mondd csak, nem unod még? – a plébános kikelt az ágyból és megállt a káplán előtt.

– Mit?

– A szent szerepében való tetszelgést.

– Bocsáss meg Rajmund, nem értelek.

– Nem? Róbert atya a kiváló prédikátor, az öregasszonyok és a lányok ünnepelt kedvence, Róbert atya a fájdalmas tekintetű, sima beszédű ifjú! Róbert atya, a fáradhatatlan gyóntató, aki két kézzel szórja a vigasztaló szavakat, az áhítatos misztikus, aki éjszakákat imádkozik át, betegeket látogat, merő önzetlenségből természetesen, titokzatos csöndbe burkolózik, ha kell, ha viszont kinyitja becses száját, az egész templom elájul az igéitől! Böjtöl, sír, sanyargatja magát, mint valami középkori remete, kezeletlen neurózisát pedig önostorozással kívánja kúrálni! – Rajmund egészen belemelegedett, keze is ökölbe szorult.

– Hogyan? Mit mondasz? – tántorodott meg kissé a káplán, mint akit váratlanul nyakon öntöttek egy veder jéggel.

– Tudod te, miről beszélék. Megtaláltam az ostort, a végei feketék a vértől.

– Rajmund!

– Talán tagadod? Tagadod, hogy a tied? Nem jöttél velünk soha úszni, a ministránsokkal se voltál hajlandó strandra menni. Először azt gondoltam, szemérmes vagy, szégyelled ezt a nyeszlett testedet, hát ezért! Örült! – Rajmund már képéből kikelve ordított.

– Rajmund, én nem... Uram irgalmazz! – Róbert eltakarta arcát csontos kezeivel.

– Tagadod talán, hogy egy álszent, beteges elméjű törtető vagy? – a plébános már alig öt centire állt a fiútól.

– Nem, nem vagyok az! – kiáltotta Róbert kétségbeesetten és ki akart menni a szobából. Rajmund útját állta.

– Lelepleztelek! Igen, vége a színjátéknak, holnap biztos a püspök úr is elmondja majd a véleményét...

– Rajmund, ezt nem mondd komolyan! Te beszéltél vele? Éreztem én már régóta, most is egy kilencedet végzek érted, Rajmund...

– Pokolba a kilencededdel! – Rajmund egészen elveszítette az önuralmát, megragadta Róbert mellénél a reverendát, úgy rázta, akár egy rongyot.

– Most pedig elárulod, mi a titkod, szavamra, addig ki nem mész ebből a szobából.

Róbert nem ellenkezett, tágra nyílt szemmel nézett a másik pap arcába.

– Engedj el, Rajmund, nincs titkom, nincs titkom!

– Hazudsz! – pofon vágta a fiút, majd a sarokba taszította.

– Holnap bepanaszolhatsz a püspöknél, erre vágytál ugye? Erre? – marka úgy szorította a fiatal papot, hogy az felszisszent fájdalomában.

– Soha egy rossz szót nem mondanék rólad – Róbert a plébános tekintetét kereste, nagy, fényes szemei még inkább megnöttek a félhomályban.

– Ki vele! Mi a titkod? Mondjad, miért vezekelsz ilyen eszeveszett módon! – rázta a fiút lihegve.

– Én... nem tudok szeretni. Se önmagamat, se Istent, se másokat. Nem tudok szeretni!

– Hazudsz! – üvöltötte Rajmund kétségbeesetten, majd egy erőteljes mozdulattal kilökte Róbertet az ajtón.

Reggel kábultan ébredt. Az éjszakai események lassan, élesen kúsztak elő elméjéből, mint egy lidérces álom nyomai. Hogyan veszítette el így az önuralmát? Róbert ma biztos elmond mindent a püspöknek! Mivel mentheti magát? Mivel védekezhet majd? Róbert már nem volt otthon, persze, hiszen nyolcra kellett mennie a püspökségre. Vége. Ki fogják helyezni egy Isten háta mögötti kis faluba, örökre kegyvesztett marad!

A káplán még ebédre sem ért haza. Mit beszélhetnek ilyen sokáig? A Második Vatikáni Zsinat határozottan elítélt és megtiltott minden régi vezeklési formát, melyek csak kárt tesznek az emberben. Ha tagad a fiú, ő maga fogja bevinni az ostort, hadd hűljön el a püspök is! Meglátjuk, akkor mivel fog védekezni!

Már épp asztalhoz ült volna, amikor megcsörrent a telefon.

– Püspök atya? Hogyan? Úgy döntött, hogy maga mellé veszi a káplánomat? Jövő héten? De... Értem, dicsértessék a Jézus Krisztus!

Az almáriomhoz sietett. Erdélyi szilvapálinkát töltött. Lehúzta. Még egyszer töltött. Felhajtotta egy nyeletre. Leült a megterített asztalhoz, két ökle közé fogta a fejét. Igazságtalan az élet. Hiába minden harc. Tudomány, bölcsesség, okosság. Tévedett volna? A telefonhoz sietett, öreg lelkiatyját hívta.

– Te tudtad?

– Hm, látom, elért a hír.

– Tehát tudtad!

– Rajmund! A püspök úr megszerette a fiút, nem tudtam mit tenni. Hogyan szállhatnék vele szembe? Egyébként attól tartok, tévedtél. Azt az ostort az öreg bencés páter adta neki, a gyóntatója. Egy szentéletű rendtársáé volt még a húszas években.

– Ez lehetetlen! És ha így is van, nem látja a püspök, hogy Róbert tehetségtelen? Nem ért se a tudományokhoz, sem a diplomáciához! – Rajmund kezében remegett a telefonkagyló.

– Fiam, nem mindig a legokosabbak kellene, hiszen tudhatnád... Aki túl értelmes és túl sokat szimatol, nos, időnként csak teher a püspökségen.

– Tehát ezért raktak ki annak idején? – a plébános lerogyott a fotelba.

– Igazán... nem mindenkinek tetszett, hogy annyira megkapargattad azokat a régi ügyeket. Aztán meg, ki tudja? Én is csak egy mezei plébános vagyok...

– Az igazság mindennél előrébb való!

– Mi az igazság? Krisztus az igazság, de mi csak emberek vagyunk, és fenn kell tartanunk a rendet. Hát hiába tanítottalak? – dörrent rá az idős pap.

– De így, atyám, így, ilyen áron?

– Túl sok benned a góg. Tanulnod kell még az alázatot, Rajmund, legyél eszednél, én segítelek, de most még nem jött el a te időd.

Rajmund levágta a telefont, kiviharzott a szobájába. Elővett egy utazótáskát, találmra beledobált ezt-azt: néhány ruhát, könyvet, az iratait. Izzadt a tenyere, homloka. Lement az udvarra, szétnézett az éles fényben, a hó ropogott a lába alatt. Az autója kinn állt a ház előtt. Bevágta magát egy lendülettel, és elhajtott. Lassú, nagy pelyhekben elkezdett szállingózni a hó.

ACSAI ROLAND

KERECSENSÓLYOM VERSKAMERA

A KERECSÉN FÉSZKÉN ÜL

Izzó kerecsen-tojások, mint magasfeszültségű
Vezeték szikrái. Parazsak, miket csak
A sólyom tűzálló tollruhája visel el.
Az élet foglatatába tekert villanykörték.
Párja zsákmány után jár. A természet természetben
Fizeti neki a dézsmát. A párja is ő. Lényének
Egyik fele a fészekben ül, a másik a szántóföld
Kultúrsivataga fölött szeli a levegőt.
A szél, valódi lételeme, itt sem hagyja el,
A fészekben is vele van. Cirógatja. Tollát
Borzolja. A fülébe sűg. Ez lesz majd a kikelő
Fiókák altatódala. A kerecsen maga is szél.
A szél tollas megtestesülése, üreges csontja
Belsejében szél fűtyül, és rakétaként hajtja
Egyre feljebb, hogy kiszabadítsa a Napot.
Kampós csőrű, horgos-karmú, húsevő szél.
Aztán eljön az éjszaka, és fekete-fehérben
Mutatja őt az infrakamera Isten-szeme
Esőcseppek nagyítólencsésén keresztül.
Fejét szárnya alá hajtja. Nem szabadna így látnunk.
Először tűnik védtelennek.

A KERECSEN ELALSZIK

Úgy melengeti szárnya alatt a fejét,
Míntha saját fiókáját melengetné.
Talán álmodik. Vagy őt álmodja valaki.
Átköltözött az álom
Revírájába és vijjogva kiüldözi
Az ébrenlét varjait.
Ide már nem követheti a hátára szerelt
Műholdas nyomkövető.

A KERECSEN VADÁSZIK

Repülés közben le sem kell csapnia:
A föld felemelkedik hozzá,
Karmai közé nyomja az ürge gerincét,
Aztán visszahúzódik.
Ajándékot visz párjának:
Csíggolya-nyakláncot.
Visszaszáll a magasfeszültségű villanyoszlopra,
Mint egy óriás solymász karjára.
Sötétedik. Csillagdíszes
Sólyom-kápát
Húz fejére egy még nagyobb
Solymász, az éjszaka.

A KERECSEN ÉS A SIVATAG

A kultúrsivatag rettegett tuaregjei –
Növényvédő szerek, gyomirtók és műtrágyák
Szélsőséges éghajlatán élnek;
Magasfeszültségű osztorok
Villámcsapásai között.
Itt kell megmaradniuk,
És felnevelniük a fiókáikat.
Nagy szemükkel nem csak a délibábot
Látják, a Bábost is.

ARANY ÁGNES

EGY PÁR ÚRI CIPŐ

Az utcavégek összeérve végtelenített szalagot alkotnak. Ottó kezdetben visszatartja a futást, mintha csak ráérvén sétálna, de ahogy elmarad a házuk fakó teteje a kanyar után, nekilődül. Amikor úgy ítéli, elég távolságra került az otthonától, megáll, kifújja magát, aztán folytatja abba az irányba, amerre a házak egyre nőnek. Mindezt féltudattal, mindezt ösztönösen. „Jólesne egy korty víz“ – mormogja magának. A cipője nyomja már a kisujját oldalt ott, ahol a bőr nemrég széthasadt. Most kerek folt tartja össze, és a viaszos fonál napsugár formájában indul ki belőle köröskörül. Mintha a félelem a sarkába költözött volna, tovább hajszojja minduntalan előre, pedig minden lépés felhívja figyelmét a szűk cipőre. A futáshoz már nincs több ereje, de egyre csak megy, és úgy találja, hogy ha hunyorít, miközben a kezei lendületére koncentrálnak, akkor nem is fáj olyan nagyon. Eltelik egy óra, kettő?

A házak egyre magasabbak, terebélyesebbek, de már nem hunyoroghat, mert akkor a járdán megbukik a törmelékben. Megállítják a kibelezett házak, a leomlott homlokzatok, így visszafordul, be a következő utcába, hátha ott tovább haladhat. „Minél messzebbre, be Bécsbe!“ – hajtja a gondolat.

Ott nem fognak rátalálni, senki sem sejtí majd, hol van. Az új bicikli jelenik meg előtte, ami odahaza a fészerben lapul. „Jól elrejtettem?“ – aggodalmaskodik. Amikor elhozta onnan a fa alól a kihalt utcáról, tudta, hogy a tilosban jár, de a szörnyű veszély, amit magára hozhat, nem fogalmazódott meg benne abban a pillanatban, amikor a kísértés párosult a vágygal. A vágy pedig úgy égette belül, hogy elfojtotta a figyelmeztetés hangját, amikor a biciklihez olyan közel ment, hogy az orrát a kerekéből áradó friss gumiszag megcsapta, és érezte a nyereg bőrének illatát. Végigsimított a fényes küllőkön, és mintha nem is ő maga cselekedne, hirtelen megragadta a kormányt, felpattant a nyeregbe, és hátra se nézve elkarikázott. Valósággal repült! Amikor a sebesség szelet kavart köré, úgy érezte, hogy mindig erre a percre vágyott, és nem tudott betelni a boldogsággal, hogy most valóra is vált.

A város késő délutánjában hurcolkodás, jövés-menés. Egy öregasszony a halott kutyáját próbálja rongyba csavarni, de a merev lábak minduntalan kibújnak a foszlós anyagból. Egy család háztartása maradékait húzza rozoga targoncán; a tejeskanna minden nagyobb

zökkenőnél a kerékhez ütközve kolompol. Mindenki görnyed, mindenki cipel, mindenki kínlódva igyekszik valahova, csak Ottó nem tudja még, hova. A sarkon két egyenruhás figyel, karjukon horogkereszt – Ottó azonnal elkapja róluk a tekintetét. A szomszédos utcából lövések durrognak, sikoltás, aztán csend. Most több felől lódulnak neki a sorozatok, felerősödnek. A megszólaló sziréna hangja egyszerre reszket a fülében és a szívében. Bombázók remegtetik az eget, mindenki menekül, és Ottó egy kupac törmelék hátán bebukdácsol az első házba. Meglapul egy épen maradt fal tövében, mozdulni sem mer. A repülők Florisheim irányába húznak, biztosan az olajfinomítót célozzák meg. Ki tudja mennyi idő telik el, amikor magához tér a félelem iszonyából, és megtapogatja a zsebében lapuló kenyérszeletet, az egyetlent, amit odahaza futtában lekanyarított. Finom morzsákat dörzsöl szét dermedt ujjjaival. Március vége van, de a tél elég hideget hagyott hátra az esti borzongáshoz.

Szél kutatja a közepén kettényílt házat: egy finom csipkefüggöny a felső emeletről fátyoltáncot jár, és sejtelmesen hinti be, kering vele a téglák öleléséből kiszabadult malterpor. Hirtelen reccsenés: lezuhan egy szál deszka, s míg Ottó tehetetlen iszonyattal bámulja, mikor üti le, az megáll a lábai előtt. Még egy reccsenés: a padló alatti homok zuhatagként hull alá. A szétnyílt ház közepe felett tavaszi az ég. Ottó felsóhajt, reszketve várja, még mi történhet, de elcsendesedik körülötte minden, és ő végre előveszi a szelet kenyeret. Remegő kézzel nyomja a szájába, mohón harapdálja, s bár már szikkadt, az íze menyeibb, mint a frissen párolgó friss veknié. Csak liszt szemek maradnak a szája szélén a kéregről, pedig ki tudja meddig, és mi mindent kell kibírnia, amíg visszakerülhet az otthonához, az új biciklijéhez, és száguldat vele, mintha maga a boldogság repítené.

Bécszet a héten bombázták először a szövetségesek: „Elfoglalták Olaszországot, Foggiból szállnak fel“ – magyarázta a legutóbbi gyűlésen az ifjúsági vezető. – „A Führer győzelemre visz bennünket, ebben töretlen a hitünk, de valamennyiünk részéről áldozatra lesz szükség, s mi mindig szilárdan mellette állunk, törvényeit mindenkor, és mindenütt betartjuk.“ Ottó is töretlenül hisz ebben, s most mégis itt lapul ijedten egy repedt fal tövében.

Szitálni kezd az eső, hamarosan kövér cseppekké hízik. „Ez itt nem a legjobb hely“ – néz körül, nem maradhat éjszakára. Balra csak törmelékupacokat lát, és óvatos léptekkel indul, amerre a legkevesebb akadály kerül az útjába. Szobák kilótt ablakokkal, beléjük rogyott emeletekkel. Darabokra hasadt szekrény torlaszolja el az egyetlen utat. Ottó nekilát: az apraját félre hajtja, a nehezét eltolja annyira, hogy tovább mehessen. Kitört ablakok, berogyott redőnyök. „Na, végre, ez jó lesz“ – könnyebbedik meg egy szoba félhomályába kukkantva. Az épen maradt redőny lehúzva, a bútorok összetörve, a csillár szilánkokban az asztalon. „Itt jó lesz“ – biztatja magát. Egy lába hagyott

szék ülését maga alá húzza, és elhelyezkedik a sarokban. Végre behunyhatja a szemét, átgondolhatja a napot. Azaz átgondolhatná, de szomjas. Cserepessé száradt a szája széle, és a kenyér a gyomrában is állhatatosan kívánja a vizet. Dörzsölgeti a szemét, kinyitja, még homályosan lát; pislog, hogy teljesen visszanyerje látását, mert rémképnek véli, amit a szoba túlsó sarka mutat: nincs egyedül! A kép kitisztul: semmi kétség, egy férfi rejtőzködik ott. Fekete göndör tincsei ősz szálakba hajlanak, csontos arcából a táskás szemek kutatóan szegeződnek Ottóra; szemöldöke között a két mély ránc, a vonallá keskenyedő ajkak, az előre görnyedt vállak egyetlen várakozó feszültséget jeleznek. Egy pillanatig farkasszemet néznek. Ottó meglepetésében csak ennyit tud kinyögni: „Mm... mmióta?” A férfi bágyadtan legyint. Ottó tanácstalanul mered rá. Kopott piszkos rajta a ruha, kócos a haja, erősen borostás az arca, és egy alapos mosdás is ráférne. „Én is így fogok majd kinézni? Hol fogok itt megmosakodni?” – fut át az agyán – „Ilyen házban biztosan van fürdőszoba, vagy csak volt?” Szétnéz, aztán, hogy semmi sem mozdul, zavarában behunyja a szemét. Nesz: a férfi megmozdult. Így oldalra fordulva feltűnően kiáll az orra. „Ez egy zsidó” – fogalmazódik meg Ottóban a felismerés. „Zsidó!” – állapítja meg végérvényesen, és ettől még kínosabban érzi magát. „Hogyan kerülhetett ide?” – legszívesebben megkérdezné. Hallotta nem egyszer, hogy Mauthausenben meg Gusenben dolgoznak a kőbányákban. „Lehet, hogy onnan jött?” – „A német városoknak is jár az a szép gránitkő, ami Bécs utcáit borítja” – jegyezte meg egyszer Mutter a szomszédnak.

Ottó zavartan fordul el, de a szeme sarkából látja, hogy a zsidó egyik lábát maga alá húzza, a másikat meg kinyújtja. Csak most veszi észre, milyen elegáns a cipője: „Úri cipő! Akkor ez mégsem a kőbányából jöhetett. De honnan?” Ottó egyszer látott egy csoport zsidót, akiket a Duna irányába hajtottak. „Ennek is köztük volna a helye? Ettől bújt el? De hol lappanghatott eddig? És honnan szerezte ezt a cipőt?”

A kenyér a gyomrában ismét követelőzni kezd. Hiába nyaldossa cserepes ajkait, ha a szája is kiszáradt. „Vvív?” – kockáztatja meg a kérdést. A férfi oldalra int. Ottó most veszi észre, hogy alig egy méterre keskeny ajtónyílás van, az ajtó maga a padlón fekszik. Óvatosan feltápáskodik, szeme sarkából a férfire sandítva, befordul, és egy újabb kanyar után megtorpan egy vízzel félig telt kádnál, a melynek az alján törmelék ázik. A csap lassú cseppekkel táplálja a sűrű keveréket, Ottó mégis élvezettel nyúl bele, és csak akkor veszi észre a kezén vörös csíkká száradt lefolyó vért. A csap alá tartott kézzel türelemmel várja, hogy a cseppek kortynyira gyűljenek a tenyere mélyén. Csend van. A fal túloldaláról fekália szaga üti meg az orrát. Valami koppan, azután csend. Újabb koppanás, csend. Balra egy folyosó boltíve. Padlóra szegezett tekintettel tesz néhány lépést a lezuhant képek, szétesett rámak és üvegtörmelék között. Egy katona kackiásan felfelé pödört

bajusszal tekint fel rá a széles aranyozott keretből. Vállán sújtások, oldalán kard. Pár lépésre kilazult ajtófélfá, félig ledőlt falú szoba. A komód és a rácsúszott polcok közül hosszú szőke hajtincsek lógnak ki, és a bűz leírhatatlan. A második nyílás a konyha lehetett. Szilánkokra tört csészék, poharak, barna papírzacskó egy tálca alatt. Ott óvatosan kihúzza, lefújja róla a port. A zacskó tartalmának csak a fele hiányzik! „Zwiebäck“ – olvassa a túloldalon. Meglengeti örömeiben, kivesz egy szeletet, beleharap, és méregeti, hogy lesz mit ennie holnap, de aztán, meg aztán... Meddig? A Mutter mindig kétszersülttel etette, ha elrontotta a gyomrát, és más semmi sem maradt meg benne. Akkor persze nem ízlett neki, de ez most olyan finom! Az emlékeket egy tányér koppanása töri meg. Szakácskönyv lapokra hullva a padlón: „Végy öt tojást...” Otto odébb rúgja. A konyhakövön egy elgurult doboz sütőpor; az asztalterítőre kenődött lekvárba belemártaná a mutatóujját, ha nem csillogna benne üvegszilánk. „A spájnak is itt kell lennie!” – néz körül, de az ajtón túl két emeletre emelkedik a téglá törmelék.

„Keresnem kell egy másik szobát“ – dönti el. „Mi közöm nekem ahhoz a zsidóhoz? Egyáltalán, minek jött ide? Mert biztos meglógott valahonnan. Kötelességem jelenten! Igen, jelentenem kell!” – és ekkor kínosan döbben belé a saját állapotá. „A bicikli...” – ha akkor meg sem érintette volna! De elvitte, és így most már az övé. Új is, szép is, igazi kincs. Most persze egy kicsit bajban van miatta. Valamit ki kell találnia, hogy visszamehessen hozzá... valami megoldás majd csak lesz. „Mi?” – azt még nem tudja, de majd töri a fejét. „Most merre?” Akármerre fordul, mindenütt elzárja valami az útját. „Nincs biztosabb hely” – keseredik el.

Kintről ismét lövések hallatszanak, visít a sziréna. – „Gyorsan vissza a szobába!” A járást már ismeri, hamar visszatalál előbbi helyére. Tekintete a férfi melletti zacskón ragad meg: „Zwiebäck”. „Hát ő is... legalább nem veszi el az enyémet” – szorítja magához, bár eddig eszébe sem jutott, hogy rátámadhatna, és elragadhatná tőle. „Persze ez a férfi olyan fáradt, a szemét is behunyja. Lehet, hogy beteg? És ő vajon mit gondol rólam? Na, nem mindegy?”

Kint a ház kettényílt közepén megint leesett valahonnan valami. Motorosok zaja az utcán, aztán megint csend. „Ez a zsidó hasonlít a Rosenbusch bácsihoz, a Hans apjához, akinek a kis üzlete felett szabó cégér fityegett.” A szomszédságban laktak, Hans az osztálytársa volt, meg félig-meddig a barátja is. Vele lehetett a legjobban gombfocizni. Hans öt testvére közül mindegyik segített az apjának; Günther, a legidősebb már majdnem el tudott készíteni egy zakót, de Hans volt a legkisebb, ő még a fércelésnél tartott. Meg is mutatta neki, hogyan kell csinálni, amikor egyszer elment hozzájuk. Rosenbusch néni libazsíros kenyeret adott nekik, és kent még egy szeletet, amikor látta, mennyire ízlik. „A Führer a birodalom ellenségeinek tartja a zsidókat. Banká-

rok, gazdagok a német nép verejtékéből“ – de Ottó ilyeneket nem ismert, csak a gúnyrajzokon látta vastag szivarral az ujjuk között, keménykalapban, kövéren, nagy kerek hassal. Igaz, még egy valódi bankot sem látott soha, de úgy gondolta, hogy a tulajdonosok éjjel-nappal szivarozva ott sétálnak. „Szívják a német nép vérét“ – hallotta az iskolában, és amikor még kisebb volt, azt hitte, hogy a szivarok erre szolgálnak. „A módos zsidók máshol lakhatnak, mert Rosenbuschék ugyanúgy éltek, mint mi, a pékék is, meg a sarki szatócs is.“ Senki sem volt gazdag az egész környéken, és Ottó nem is ismert több zsidót. Amikor Herr Ludwig, a tanítójuk, egy nap a faji sajátosságokat oktatta, Hansot meg Ottót hívta ki a táblához, hogy mutathassa, mik a különbségek. Ottót dicsérte, Hansról meg azt állította, hogy az alacsonyabb rendű faj jellegzetességeit viseli magán. Ottó kihúzta magát a büszkeségtől, de azért sajnálta Hansot, aki megszegyenülve kullogott vissza a padba. Többet nem gombfociztak. Nemsokára eltűntek Rosenbuschék, meg a pék, meg a szatócs is. Ez még akkor történt, mikor kicsi volt. Később jöttek a hírek a kőbányákról, meg arról, hogy üzemekben keményen dolgoztatják őket, mert hasznot kell hajtaniuk a német népnek.

– „Csak hadd dolgozzanak nekünk! Alávaló faj“ – vélekedett Mutter, és végigsimított Ottó egyenes szőke haján.

– „Ne káromold az Istent!“ – szólt rá a bátyja, aki pár szem krumplit szerzett valahonnan, s abból hozott nekik. Kiegyenesedett, mint aki hirtelen megnőtt. – Jézus apja, anyja zsidó volt, akkor ő mi más lehetett? Ez neked alávaló faj, akik közé az Isten született?

– Csak annyira becsülték, hogy meg is ölték a sajátjai.

– Igaz, de a tanítványai is egytől egyig zsidók voltak. Ők terjesztették Jézus szavait, nekik köszönhetjük a keresztény vallást. Tudod jól, hogy a próféták már évezredekkel előre megjósolták a Messiás jövetelét, meg a keresztalálát is. Mert ha minden zsidó megérti, hogy Jézusra vártak, akkor Pilátus nem ítéli el, és Jézus Krisztus nem tudja teljesíteni a küldetését. Akkor a saját vérével nem megválthatja meg az emberiséget.

– Mit törődök én a prófétákkal, az ősidőkkel, meg ami 2000 éve történt! Most egészen más időket élünk. Nekünk itt, és a mában a helyünk. Végre minden álmunk megvalósult: a Harmadik Birodalom szerves részei vagyunk, nekünk minden erőnkkel ezen kell dolgoznunk. Te meg úgy beszélsz, mint egy hittérítő, és pont most?

– Mert most van rá a legnagyobb szükség. Az igazság örök igazság, és az igazság Istennél van.

– Próbálj venni rajta egy vekni kenyeret! Hát nem érted, hogy a Führer a mi népünk javát akarja, nem azt, hogy bármiféle fajzat ránk hozza a kommunizmust, mint Oroszországra, meg elvegye tőlünk, ami a miénk, és rajtunk hízzon? Ő a mi vezérünk, semmiféle zsidó előtt nem hajlongunk, nemhogy térdre esünk, hozsannázzuk, és

imádjuk! Te meg legjobb, ha sürgősen megváltoztatod, vagy legalább is nem hangoztatod mások előtt a véleményedet, mert még meggyűlik a bajod. Csak a javadat akarom. Miattam persze nem kell félned, én nem jelentelek fel.

– Látod, ezt nagyon köszönöm – válaszolt gúnyosan Karl bácsi, aztán elkomorodott: – De te meg ne légy olyan magabiztos! Látod, hogy az emberi élet manapság egy fabatkát sem ér, pedig mindenkit anya szült fájdalommal, és nevelt szeretettel. Ahol az Istent káromolják, a törvényeit lábbal tiporják, és helyette gyarló embert istenítenek, ott senki sem lehet biztosságban. Senki!

– Miattunk aztán ne aggódj! A Führer szigorú, de igazságos, és csakis a mi javunkat akarja, a saját népe javát.

– Drága húgom, nem mondhatok mást, mint azt, hogy az Isten legyen irgalmas hozzád – búcsúzott Karl bácsi, és azóta se látták.

Mutter mindig büszkén mesélte nekem újból és újból, hogy ő együtt éljenzett a hatalmas tömeggel a Heldenplatz-on azon a napon, amikor a Führer, hazánk szülöttje, bejelentette csatlakozásunkat a nagy Német Birodalomhoz. Leszedte az összes virágot a kertben, neki vitte, mert Großmutter és Großvater is Braunauból valók voltak, igen, Braunauból, ahol a Führer meglátta a napvilágot. Ottó jól emlékezett rá, hogy Großmutternek szokása volt keresztet vetni, erősen hitt Istenben, és amikor ő még kicsi volt, sokszor elvitte magával a templomba a sok szép színes kép közé. Imádkozni is megtanította, de Ottó már csak egy-két sorra emlékszik belőle. Mutter nagyon ritkán jött velük. Großmutter halála után le is vette a szentképeket a falról, csak a világosabb helyük maradt füstös szélekkel, mint az üres keretek. Később a Führer képe került a Jézusé helyére. Wasmut Funkel, a mestere fia meg azt állítja, hogy a szomszéd lánya a Führerhez imádkozik. „Akármelyikük“ – dörzsöli meg Ottó a feje búbját –, „csak húzzon ki ebből a zúrból!“

A férfi matat a zacskóban, piszkos kezével kivesz egy szelet kétszersültet, apró harapásokkal eszi. Minden falatnál összehúzza a szemét, és ilyenkor megrándul az arca. Amikor lenyeli az utolsó darabkát is, lehunyja a szemét. „Tényleg hasonlít Rosenbusch bácsira“ – dönti el véglegesen Ottó. Persze, már régen nem látta, és senki sem tudja, hova vitték őket. Az ő harmadik szomszédjukból még elvitték Kremerek lányát, a szőke Gisellát, pedig Kremerek nem zsidók. Gisella nem tudott beszélni, csak furcsa mandula szemeit járatta körbe-körbe. Rendszerint az udvaron egy ócska karosszékben üldögélt, és egész álló nap egy piros rongyot forgatott a jobb kezében, amelynek két uja összenőtt. „A felsőbbrendű emberek közé nem valók a hulladékok, akik semmire sem jók, csak a kenyeret pusztítják.“ – magyarázta Mutter –, „A Führer szigorú, de igazságos.“

„Jaj, a biciklim! De miért kellett Herr Recklingnek éppen akkor gyűjtöst aprítani, amikor hazavittem?“ – méltatlankodik magában

Ottó. Odament a kerítéshez: „Ez új?” – és ravaszul a szemébe nézett. Persze, miből telne egy asztalos inasnak, különösen ezekben a nehéz időkben, ilyen fényesen ragyogó biciklire. Ottó csak habogott, megpróbált mosolyogni, és mindjárt elfordult, ahogy égni kezdett az arca. A fészerbe tolta zsákmányát, letakarta egy régi pokróccal, elbarikádozta ládákkal, meg ami a keze ügyébe került, elébe meg a kopott biciklijét tette. Amikor elkészült, hallgatózni kezdett: már nem csattantak a szapora fejszecsapások. A szomszéd kivágta az összes gyümölcsfáját is a kertjében, most már az utolsó maradékait aprította. Ottó óvatosan kinézett. Herr Reckling hátát látta, amint magához szorítva viszi be a gyújtóst a házba. Ottó úgy húzódott vissza, mintha tüskébe nyúlt volna. Várt egy darabig. Herr Reckling kijött a maradék gyújtósért, megállt egy pillanatra, áttekintett Ottóék kertjébe, aztán eltűnt a házban.

Ottó egy ugrással a lakásukban termett, ivott két pohár vizet, hogy lecsillapodjon. Az ablakból figyelte a szomszéd házát. Rágcsálni kezdett egy almát. A keménybőrű téli alma már nagyon fonnyadt volt, de most ez egy csepp sem zavarta. „Herr Reckling tudja, hogy a kerékpár nem az enyém, hogy csak úgy... izé, elhoztam valahonnan. De hát valaki csak úgy odatámasztotta egy fának” – mentegetőzik. „Igaz, a Führer szigorúan megköveteli a törvények tiszteletét, hogy senki se nyúljon a máséhoz. És Reckling úr is a Führer törvényeinek támogatója, igazi hazafi, mint a Mutter, és én...persze én is büszke vagyok a hazámra, meg a Führerre. Ha a Mutter itthon maradt volna ahelyett, hogy elmegy Braunauba! De mindenkinek eldicsekedett, hogy ‘A Führerünk szülővárosában fogom segíteni a pártot’, engem meg rábízott Erika néni, aki a mesterem mellett lakik.”

Ottó odahaza még a szobában is látta maga előtt a biciklit. Felidézte magában, hogy a szél jóformán süvítve hatolt a fülébe, és úgy érezte, hogy nagy, boldog fordulatot vett az élete. Űlt egyedül a konyhaasztal mellett, és tervezgetett, hova fog majd a csoda biciklin repülni, mint a villám. „Meg kell nézzem!” – pattant fel, és kiment a fészerbe. Kitakarta a biciklit, s most így, hogy már a sajátja lett, még sokkal szebbnek látta. Megsimogatta a nyeret, férfiasan megragadta a kormányt, aztán elengedte, és csak gyönyörködött benne. A régi biciklije kopottan, színehagyottan szerénykedett a fészerek végében. Az apjáé volt haláláig, de ő is már mástól örökölte.

Kedvére kigyönyörködve magát visszament a házba. A tekintete az ablakon keresztül a szomszédra esett, aki az ünneplő ruhájában, kalapban éppen a kapun lépett ki. Ottót akkor elöntötte a forráság: „Csak nem? Ilyen öltözékben... hova? Csak nem oda megy? Mi van, ha most a... a... és feljelent?”

Ottó a szoba közepén állt, és a szíve úgy dobogott, mint amikor először meghallotta a légiriadót. Ő csak nagyon akarta azt a biciklit, ő csak azért, mert olyan szép, ő csak... mert a Fischernek is ilyen van...

de a Fischernek az apja vette, ő meg... és mindenki tudja, hogy neki erre nem telhetett. A Führer pedig szigorú, „nagyon szigorú, de igazságos“. Ottó tehetetlenül álldogált, rága a körmét, mint régen, és nem tudta mitévő legyen. Szétnézett, és mintha megvilágosodott volna valami előtte: összekaparta minden fillérjét, lekanyarított egy szelet kenyeret, a zsebébe gyömöszölte, és kiszaladt a házból. Végül ide került, és most itt kuksol ebben a romos szobában egy idegennel. Rádásul egy zsidóval! Ó, az Übermensch! Ezt a szót sosem használta, de most beugrott a fejébe, annyit hallotta.

A bombázók megint elhúznak felettük. Ottó vacog a félelemtől. Recseg a ház, lezuhan egy zongora a felső emeletről, intenzív kakofóniába csapnak össze a hangok, és zengnek egy percre, mielőtt örökre elhallgatnak. A férfi feláll, kibotorkál, és hamarosan visszajön, majd elfoglalja az előző helyét. Ottó csak egy félénk pillantást vet rá. „Honnan van ennek ilyen úri cipője?“ – szeretné megkérdezni, de nem meri. Hallgatnak.

Kényelmetlen már a padlóra tett székkárpiton való kuporgás. A lába megdagadhatott, a cipő egyre erősebben szorítja az ujját. Az idegen nesze a túlsó sarokból zavarja, pedig csak a zacskó zörög: kivett még egy szelet Zwieback-et, és most azt rága. „Mi lesz holnap? Meddig kell itt maradni? Amíg rám dől a fal?“ – keseredik el. „Hátha Herr Reckling nem is oda ment, én meg itt kínlódom. De honnan tudjam? Mert ha mégis oda ment, hiszen minden polgárnak kötelessége jelenteni, ha a... törvényt megszegték, akkor nagy bajban vagyok. Nagyon nagyban, mert még nálam fiatalabbakat is...“ Az újságok hírül hozták, hogy tizenhárom éveseket is kivégeztek, ha... – és a tizenharmadik születésnapja jut az eszébe. Mutter valahonnan szerzett kakaót, és sütött neki „Marmorkuchen“-t, a kedvencét. Ottó megpróbálja felidézni az ízét, az illatát, de nem megy. Sehogy sem megy. „Most csak kétszersültem van“ – keseredik el. „A büntetés lopásért... annál már sokkal jobb itt. De meddig? Mutter messze van, de ha itt lenne, tudna-e segíteni?“ Ottót szörnyű bizonytalanság fogja el, töri a fejét, mit lehetne tenni, és semmi ötlete sincs.

A férfi most kinyújtja mindkét lábát, és Ottó tekintete a pompás cipőre ragad. Barna a színe, kemény az orra, a szélét szabályos öltések fogják össze és selymes a fűzője. A férfi beleroskad az ülésbe, felhúzza a lábát, átöleli a térdét. A keze kérges, mint minden kézművesé. „Talán suszter? Lehet, hogy maga készítette?“ A cipő orrán a lyuggatott minta rásimul az alátett bőrre, amellyel a mintán túl összevarrták. Apró öltésekkel. Innen emelkedik enyhe hajlással a fémkarikákkal övezett nyílás a párhuzamos fűzéssel, végén csokorba kötve. Ottó csak az „Úri cipész“ cégtábla alatti kirakatokban csodálhatott meg ilyen cipőt, ilyen igazán úri cipőt. Szégyenkezve mutrálja a maga otromba lábbelijét: kibújna oldalt a lábujja, ha a folt nem tartaná kordában, a sarkát meg már féloldalásra taposta. A sok bokszolástól fényesen zsíros a fűzője,

foszlott vége közepén meg kikandikál a szürke belső zsinór. „Ez nem úri cipő” – biggyeszi el az ajkát. A szeme sarkából méregetni kezdi a másikat: „Nem lehet kisebb, mint az enyémé... rám illene. Minek kell egy zsidónak ilyen szép cipő?”

A férfi megoldja a fűző csokrát, leveszi a cipőt, és dörzsölgetni kezdi a lábát. Ottó alig bírja ki, hogy kézbe ne vegye, csak hogy jobban megnézhesse. Tetszik neki, nagyon tetszik. A bicikli is tetszett, és lám, most már az övé. Igaz, hogy a baj is. Ottó sosem lopott nagy dolgokat. Apróságokat, azokat igen, de hát azok, úgy érezte, teljesen jogosak voltak, mert az osztályban a gyerekek halálra csúfolták a dadogása miatt. Ellenkezni nem tudott, mert akkor haragjában még jobban összetorlódtak a hangok a szájában a többiek igaz derülésére. Ottó titokban a maga módján állt bosszút: hol egy radírt sajátított el, hol egy ceruzát, egy vonalzót. Soha nem kapták el, és ha valaki az elveszett holmiját kereste, Ottó még segített is neki. A büntetés gyümölcseit meg otthon gyűjtötte egy dobozban, amit az apja egyik régi bőröndjébe rejtett.

A szoba besötétedik. „Ha ez a zsidó rám támad... de miért tenné? Áh, hiszen úgy hasonlít Rosenbusch bácsira. Mit vehetne el tőlem? – néz a tulsó sarokba, ahol a férfi alakja alig rajzolódik már ki. „A cipőm biztosan nem kell neki.”

Éjjel többször zajra riad fel: recseg a megkínzott ház, patkányok motoszkálhatnak benne. Valami leesik a közelében, de a sötét eltakarja. Messziről bombák robaja hallatszik. Fél. Most jobban fél, mint valaha. Régen Mutterhez bújt, ha rosszat álmódott, de most nincs kihez, és már szégyellné is, meg ez nem is álom, hanem keserves valóság. Hol elalszik, hol felébred. Jobb vállával támaszkodik a falnak, felriad. Most a ballal dől neki, és elgémberedett testtel gondol az ágyára, ami otthon üresen várja. Fázik. Jéghideg ujjait dörzsölgeti, a zsebébe mélyeszi a kezét. Reggel felé kirajzolódnak a tárgyak körvonalai. A sarokban magába gőnyedve alszik a férfi. Tátott szájából rövid, egyenletes horkantások törnek fel, a haja mintha poros lenne. Maga alá húzott lábakkal kisebbnek és öregebbnek is látszik. „A cipő!” – mered rá. Az egyik fél méterre tőle, a másik meg a térde mellett. Ottó bámulja, mintha eltűnne, ha leveszi róla a szemét. Elkapja a fejét, aztán megint rámered. Az izgalomtól előnti a forróság, már az ujaiban is érzi. Nehéz légzése görcsre válik a torkán, és a fülébe dobol a saját szívverése.

Képtelenség másfelé nézni, másra gondolni: a cipő már valósággal hipnotizálja, betölti a szemét és minden agysejtjét. Megint a falnak dől, és magában kimondja: „Meg kell szereznem!” – Aztán megszólal benne a figyelmeztetés hangja: „Akkor ez már megint, mint a biciklivel is...” – roskad magába. „De minek az úri cipő egy ilyen zsidónak? A kőbányában fogja hordani? Mert előbb-utóbb úgyis rátalálnak, úgyis elkapják. Örüljön, hogy eddig nem jelentették fel. Fel kéne jelenteni!

Igen, ez minden hazafi kötelessége. De hátha Herr Reckling már engem is... Herr Reckling éber őre a hazának, a rokonát is feljelentette, hogy angol adókat fog a rádióján.“ Ottó teljes zavarában ujaival ismét meg ismét a hajába szánt.

A cipő néhány méterre tőle a szilánkok közelében valósággal csábosan néz rá. Ottó nem bírja tovább. Óvatosan feláll, vár néhány másodpercet. Most jobb lábát előre helyezi, hallgatózik, majd a balt lassan utána emeli. Az utcán egy motor zúg fel, pufog kettőt, és elhallgat. Jobb láb, bal láb. Megint jobb, megint bal – már félúton van. Most kis szünet, aztán jobb, bal, csak óvatosan. Mégis rálép egy fadarabra, s az halk recsegést hallat. Ottó megdermed, de a férfi egyenletes horkolása nem jelez veszélyt. Vagy egy percig még nem mer tovább menni, bár a cipő már jóformán kézközben van. Még két lépés, és felkapja az egyik cipőt. A másik sarka a férfi térdéhez ér. Ottó nem mer olyan közel lépni. Áll, tanácstalanul néz szét. Előtte egy szék kitört lába hever a padlón. Óvatosan lehajol, felveszi, és ezzel meghosszabbítva a karját, pár centivel arrébb húzza a cipőt. Súrlódás hangja riasztja meg, de a férfi tovább alszik. Hirtelen felkapja, a hóna alá szorítja, és lábujjhegyen osonva éri el a nyílást, ami a folyósóra vezet. Amint túljut az ajtófélfán, felsóhajt. „Sikerült!“ – ujjong magában. Legszívesebben futásnak eredne, de a törmelékeket ki kell kerülnie. A fal mellett, ahol tegnap a kenyérszeletet ette, egy macska nyávog, enni kér. Ottó az orrán keresztül fújtat egyet, hogy elkergesse. A macska nem tágít, de Ottó már kint jár az utcán. „A zsidó, ha fel is ébredt azóta, nem mer utánam jönni ide. Meztláb nem is járna könnyen“ – nyugtatja meg magát, és kifejezetten elégtételt érez. Keresztülvergődik a romok között az utca végére, ami egy kis térbe torkollik. A házakat ott nem érte bombatámadás, s most úgy tűnik, mintha más időhöz, más világhoz tartoznának.

Ottó csak most veszi észre, hogy már fáj az oldala, úgy szorítja a cipőket a hóna alatt. A sarkon megtorpan: két karszalagos, és egy SS tiszt fordul be az első kapun. „Ha Herr Reckling, izé, feljelentett engem...“ – és ekkor mintha megvilágosodna előtte, mit is kell tennie. „Ha én meg feljelentem azt a zsidót, akkor... akkor a kötelességemet teljesítem, és akkor látják, hogy jó hazafi vagyok, és nem is büntetnek meg azért a bicikliért. Persze... persze biztosan elveszik.“ Ez a gondolat szinte elviselhetetlen számára.

Átvág a téren, tétovázva megáll, aztán csak bemegy a kapun. Az irodában két SS tiszt ül, az egyik iratokban lapoz.

– Heil Hi..! – lendíti Ottó magasra a karját.

– Heil Hitler! – viszonozza a tiszt, és kérdően végignéz Ottón, majd megakad a szeme a hóna alatt szorongatott cipőn. – Mi ügyben jött?

Ottót hirtelen gyengeség lepi el, és élmelyegni kezd a gyomra. A tiszt tekintetét rászégezve mozdulatlanul vár. A másik is felpillant az iratokból, s most már ketten néznek rá mereven.

– A.. a.. abb.. abban a... ban. – Ottó nyel egyet, és újra kezdi, másként
– E.. e..zs..zszszs..

– Szóval? – sürgeti az első.

– Mee.., me.

– Mondjon már valami értelmesebbet! Várjuk!

Ottónak nem engedelmeskedik a nyelve. A tiszt egyre metszőbben néz rá, és megismétli:

– Szóval? Csak van valami mondanivalója, nyilván azért jött.

Ottó gyomrából a fájdalom már a mellkasába is beköltözött, felfelé áramlik, szorítja a torkát is. Áll, bámulja a két tisztet, s már meg sem kísérel, hogy bármit mondjon. Bánja, hogy bejött ide, szégyelli magát, amiért ilyen csúfosan felsült. – „Ha Mutter itt lenne...” – nyom el egy sóhajt. A két tiszt összenéz, az egyik felhúzza a szemöldökét, a másik bólint.

– Adja ide a holmiját, és kövessen engem! – utasítja az első tiszt, és feláll, hogy elvegye a cipőket. Vet rájuk egy csodálkozó pillantást, és a mellette lévő polcra teszi. Ottó fájdalmas pillantással kíséri. A tiszt megkerüli az íróasztalt, oda lép Ottó elé, és a szűk folyosón keresztül egy másik szobába vezet. Ottó meglepődik, hogy a szoba üres, csupán egyetlen óra ketyeg szemben a falon. Nem érti miért, de legalább nem faggatják tovább.

– Nézzen oda arra az órára! – mutat rá a tiszt határozottan. Kopog a csizmája a padlón, amint két kemény lépéssel Ottó mögé kerül.

A tarkólövés, amelyet a kivégzésnél alkalmaznak, precíz, pontos: a zuhanást már nem is lehet érezni. A tiszt visszateszi tartójába pisztolyát, gondosan legombolja, kifelé menet megnyom egy csengőt az ajtónál, és visszatér az irodába. Leveszi a polcra a cipőt, alaposan megnézi, megforgatja: „Honnan szerezte az a félkegyelmű?” – majd előveszi a leltárkönyvet, és gyöngybetűkkel gondosan beírja a megfelelő rubrikákba:

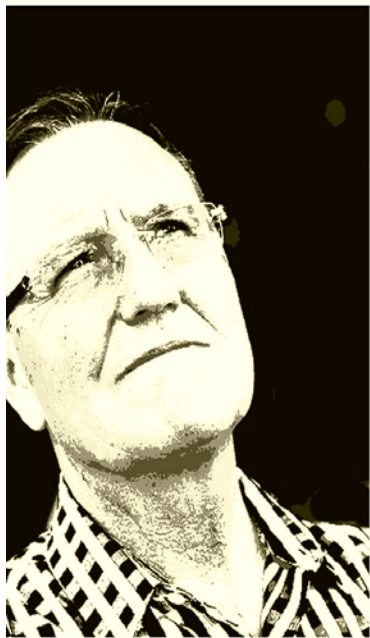
1/pár/cipő/úri, új

VERSPÁRBAJ

BÖSZÖRMÉNYI
ZOLTÁN

VS

JÓNÁS
TAMÁS

Böszörményi Zoltán

A vers

Mondd a verset, hogy belélegezhetővé váljék a valóság.
A vers nem a hamis képzelet, a vers az igazi. Meg lehet tapogatni, rugdosni, szagolni, nézni, hálni lehet vele.
A vers nem az esztétika vetülete egy síkidomon, hanem maga az esztétika, a mindig újraszülető forradalom.
A vers a Tér, melyben az Idő az Anyaggal kézen fogva jár.
A vers az őszanyag, a tanúság arra, hogy vagyunk.
(A vers nélkül, látod, senki sem vagyunk.)
A vers az anyag szívdobogása, szívdobogásunk a vers.
Ő a megismerés, az időben feldarabolt jelen, a kaland, a szeretkezés, a lábunkra felhúzott zokni, a vers a hóesés.
A vers a felszabadításáról szól, önmagad szabadítod fel önmagad alól, a téged minduntalan leigázó valóságból.
A vers a csend, a megismerés, az eldördülő ágyúban a golyó.

Jónás Tamás

Haverom, Jézus

Tudom, hogy nem látsz, no para.
Talán még úton vagy haza.
Nincsen erő, mi kényszerít,
csak saját igényem szerint
fordulok hozzád, úgy talán,
mint római, tudod, a Golgotán,
közönyösen, te jól tudod,
hogy ezzel jóra gondolok,
megértve végre (nem ma, rég),
mitől vagy itt, és mégse még,
mondanám, töltök némi bort,
éjjel-nappali itt a bolt,
s hoznék neked mekis kaját,
hát, megfogott, mint az Ararát
Noé bácsit, a kor, a most,
láthatnál nálunk villamost,
épül a metró, van kütyünk,
ézelmeket küldözgetünk,
ilyen-olyan, min?, drótokon,
a fél világ lóg a fészkbúkon,
sok a modern, a régi fogy,
unom. Én hozzád fordulok.
Nem az vagyok, ki rád kacsint.
Beteg lettem, s hát nem kicsit.
De ne hidd, hogy ezért írok, én,
engem csak zaklat a remény,
akarok tőled valamit.
Zavar azért, hogy nem vagy itt.
Figyelj: elég a bujdosás.

Szeretkezzünk, mint senki más.
Költői képet ne keress.
Csókolj, szívem, szájon, szeress.
Lépj velem túl határokon.
Ne számítson, hogy két rokon.
Valóság vagy. Tudom. Hiszem.
Mert nem valós itt senki sem.
Nem tudlak máshogy hívni, ím:
felajánlom az álmaim.

Böszörményi Zoltán

Kedves városnézők

ez itt a Haydn tér
gondolom felesleges megjegyeznem
a teret Haydnról nevezték el
bár a zeneszerző
soha nem járt erre felé
a városatyák mégis hallottak róla
s úgy döntöttek
legyen ennek a térnek Haydn a neve
hiszen előkelő a hangzása
az A-t
olyan kellemesen lehet elnyújtani
s mellette mindjárt a foszlós Jé
ezen ötven négyzetméternyi területre nem
azért mondom de sokkal kevesebb napfényt kell
külföldről behoznunk (sajnos a héten az
oxigén ára a duplájára emelkedett) kevesebb
üvegharang kell a virágoknak
de amint látják gyönyörű a panoráma
kérem
lejár az engedélyezett egy perc
köszönöm kedves türelmüket
további kellemes szórakozást

Jónás Tamás

Miskolc, 1978

Itt ültem huszonöt éve a fák alatt.
Jaj, basszus, negyedévszázad ez. Elsuhant.
Miskolc, gyermekváros. Ötévesen
itt lettem szeretője egy

kis csávónak. Egész éjszaka nem hagyott
békén. Kis kukimat fogta kezébe, úgy
bújt hozzám, ahogy azt a szeretők teszik.
Gyengéden fenekembe nyúlt.

Nem volt csókja elég, sírva aludtam el.
Hol voltál, anyu, és drága Marim, te hol?
És hol volt apu? És Péntek, a kiskutyánk?
Csernely. S mind, aki elhagyott?

Péppé zúzta e hely bennem, amit lehet.
Nem bírok ma se vissza olyan... hogyan is?... szabadon, lazán...
nem... még írni se. Kell forma, mi összetart.
Cseszd meg, Berzsenyi Dániel!

Böszörményi Zoltán

Én, a lélek nyílt és őszinte partizánja

A vágy reggel ébred, megcsodálja a napkeltét.
Nos – jó reggelt mindenség,
kezdődik a nemtudomhányadik huszonnégyóra.
Ebből általában ennyit és ennyit utazom,
ennyit és ennyit dolgozom,
ennyit és ennyit érzem jól magam,
ennyien és ennyien szidnak, mert nem teljesülök,
ennyien és ennyien szeretnék, ha teljesülnék,
ennyinek és ennyinek hiányzom,
ennyinek és ennyinek soha,
pedig én a lélek nyílt és őszinte partizánja vagyok.
Amikor nagyon kellek, lehetetlen elbújnom,
mert igenis érdekel,
hányan halnak éhen valahol a világban,
hányan küszködnek azzal, félelem, terror,
önkény, gyász.
Mert tisztázzuk –
számomra nem ott kezdődik a világ,
hogy mindent csak nekem,
csak pénzt, pénzt, pééééénzt
hajszol agyam, kezem,
tisztázzuk –
teljesülni akarok,
vagy talán nem is ezt akarom, csak egyáltalán létezni,
figyelni, érezni szeretnék,
pedig hányszor alakult úgy,
hogy azt kellett mondanom –
vissza az egészszel, nem így gondoltam!

Jónás Tamás

A megkínzottak balladája

Én még büszkének ismertem Fecót,
közöttünk, verebek közt, ő a sólyom,
de apjára gyújtotta a retyót,
ki részegen bóbiskolt el a trónon.
Ha nem Fecó, megölte volna más,
ha más se, akkor megöli a mája.
Rá fenn a megbocsátás, de a rács
és sok fegyenc várt itt lenn a fiára.
Nem ismertünk rá, mikor hazatért,
alig beszélt, inkább csak motyogott.
Nem óvták bent a szép arcú legényt.
Kit megkínzottak, mind elátkozott.

S a kis Feri, kit intézetbe vittek?
Harminc éves, híres író ma már.
Aludni nem bír, a haláltól retteg.
Félelmetes neki a fény, a nyár.
Tükörbe nem néz, és csak a sötétben
öleli szomorú szerelmesét.
Meséket ír, olvas, de a mesékben
hamisnak talál mindent, ami szép.
Vízből a klór, vaselméből az Isten,
eltűnnek hegek és ütésnyomok.
Jelentése, jelentősége nincsen:
kit megkínzottak, mind elátkozott.

Róza nenémet rákos sejtek rágták,
az ura meg lábát veszette el,
anyám megfulladt, s egyik bátyám arcát
ügyetlen sebész csúfította el.
Zoli ül. De szabadul, félév múlva,
rokkantnyugdíja szelvényére kért
két nővére kölcsönt – ennivalóra.
Nem haragszik, hogy becsapták szegényt.
A legszebb lányt rémisztgeti a pap, hogy
csak széttett lábbal nyer bocsánatot,
mert megmérgezte szerelmét, a Lackót.
Kit megkínzottak, mind elátkozott.

A sültbolond is gyorsan megtanulja,
kínozni bűn, de kínlódni nagyobb.
Az elsőből csak elsőbb lehet újra,
s az élőből előbb élőhalott.
Lásd, herceg, aki e sorokat írta,
nem bír örömodát írni, holott
szemében minden panasz olcsó firka.
Kínózták őt is, ő is átkozott.

Böszörményi Zoltán

Darabokra tépve

darabokra tépi a mezőt
nyakam köré tekeredik a szél
ujjaim a fagyban
hótól terhes faágak
dermedt mozdulatom
s a hancúrozó gondolat
örökíti meg
jeges pillanataimat
megpróbálom összerakni
e szertefűjt képet
elillan minden előlem
(boglyában a Tél öröme-kínja)
ám felvillan, szikrázik a pára
csodaszarvas ered ifjúságom nyomába
körbe karikába
mint az álom
szél mögött
szél előtt óvatosan
ha kell le is térdel?
ezer éves vágy kúszik az égbolt
Testére
Liliomszínű ragyogásban
lépteimet írom
a darabokra tépett
TÁJRA

Jónás Tamás

Tönkretett kezek

A kezek tönkretétele viszonylag egyszerű.
Benőtt körmöket lerágni kíméletlenül,
mosás, hideg, cipekedés hosszú éveken át,
s a kézfej lassan elveszti formáját, illatát.
S hiába jön a szerelem, kenőcsök, jólét, unoka,
a tönkretett kezek nem fénylenek már fel soha.
Finomságuk, akár az elszánt cigánykaraván,
végül a szembe költözik, s meg is látszik talán.
De minden tönkretett kezet őriz egy mozdulat.
Kecses vagy lány vagy hirtelen: a lényeg megmarad.
És vannak olyan éjszakák, és vannak reggelek,
mikor mozdulnak, s hozzád érnek ezek a kezek.
S te alszol tőlük, anyatejtől fáradt csecsemő.
A tönkretett kezeknek így vagy tanú, s temető.

Böszörményi Zoltán

Aranyvillamos

Az Aranyvillamos a köd ölében pihen.
Takargatja, bújtatja aranyát, megszihszen
kerekeiben a türelem az Opera
előtti téren. Mintha régmúltból jött posta-
kocsi, vörösarany mázban, illedelmesen
meghúzza magát az acélszürke sín páron,
reám vár, vagy másvalakire, hogy felszálljon,
ha majd elindul, legyen, kiért megálljon.
Sietek, rohanok feléje, le ne késsem,
a soha vissza nem térő pillanatot el
ne szalasszam, aranyát magamhoz ragadjam,
mert ki tudja, lesz-e másik alkalom,
visszatér-e még egyszer az Aranyvillamos?
Ez soha – talán egy másik – súgja-susogja
bennem egy idegen. Felnézek reája,
szemében indulat-szikrák, habos és rumos
szagú a délután jól szabott kabátja.
Kérdem tőle: miért aggódik, nekem hova
kell és miért sietnem, erős akaratom,
kitartó türelem más alkalmat nem terem? –
Bennem az a másik, nem felel. Hirtelen
elfog a pánik, gyötör a kétség, hogy talán
ez az utolsó lehetőség, az utolsó
Aranyvillamos, enyém lehet, ha elértem
a világ legnagyobb kincse, a reményemet
éltető és békétlen lelkemre írt hozó
balzsam. Vibrál a gondolat agyamban,
imbolyog az aszfalt alattam.
Hát rohanok. Kapkodva szedem a levegőt,
az Aranyvillamos életre kel, a ködből
karcosú vörösarany teste lassan kiomlik,
de mint ki szökné akar, hirtelen megrándul,
ajtáját majdhogy kezemre csapja, és sikolt.
Megdermedve, ijedten állok. Istenem, mit
is csinállok, miért késsem le az Aranyvillamost?

Szívem gyorsuló ritmusára
kettőnk között a távolság egyre nő.
Lassan, mint az illanó álmok szele
viszi, söpri, magához öleli,
előlem eltakarja
a köd, a makacs szürke köd.

Jónás Tamás

Fekete higany

Tisztább a bűne, mint bármelyikünk fénye.
És becsületes is: nem ad okot reményre.
Nyitott és vár rád, rád teríti fátylát,
ó a könnyű létezés végső nehezéke.
Fáradt vagy, és mennél. De még ne!
Maradj még. Talán kimondani kellesz.
A fél ország depressziós. A másik fele az lesz.
Kiolvad figyelmes szíved ezüstje.
Ugyan ki és mire büszke?

Kiárusítva a Balaton. Jó, ha tíz emberé.
A zajos létezés a csendes nincsbe lép.
Sétálnánk a parton, ha nem lenne lezárva.
Megvették, de az üzemnek már túl magas az ára.
Bérben a házak, a szívek, az emberi akarat.
Halállal, rossz költő, ne kíméld magadat.
A szegénység koravén, a hatalom daganat.
Kiesik dudoros homlokod gyémántja.
Ezt az országot ki látja, ki bántja?

Nekem kelljen szólnom? Sorsom, mint az ólom.
Vágyak nem zaklatnak, csak sok-sok-sok rossz álom.
Ma is egyedül, a bérelt, nagy francia ágyon.
Néhány éve már nem magamat sajnálom.
Az elhintett gonosz port felkapja a szép szél.
Nem fontos, hol voltál, hova mész. Hogy léptél?
Kimondom, bár baj lesz: a hatalom a kertben
dagadozó rózsa. A kert a miénk, ne mondjunk le róla!
Kicsorog két szemem fekete higanya.
Ébredj vagy aludj el, te, Hazá!

Böszörményi Zoltán

Hajnal a torontói metrón

Örökkévalóságot keres szívem. Nos, megtalálja? –
Száll fel velem a kérdés a metró álmos vonatára.
Sikongó titkok iramlanak át a sötét-selyem
éjszakán, vetkőző fényreklámok leselkednek így

a vonat csattrazárt ablakán. Magány szimatol és rí
körbe! Fékpofák forró, fémes szorításban fogukat
csikorgatják, a lángba borult állomás-plakát előtt,
a dagadó betűk szerelvénye meghökkenve lassít.

Kipattan az ajtó, besétál rajta a lárma, táskák,
vagyak, tervek rövid ingujjban ülnek mellém a padra.
Elmém élesre töltve! Vacog a kerék, ráng alatta

a remény kettévágott teste. Milyen rejtjeles reggeli!
Rám olvad a félhomály, csuromvizes gondom és bajom.
Távolodó arc, jöjj, ülj mellém a robogó vonaton.

Jónás Tamás

Út és erény könnye

van út s erő hát célba érsz
sok kis öröm a zsold
hazudnod kell-e majd ha szólsz:
ez férfimunka volt

az elméd gyötröd s faggatod
a jelent mit jelent
a cél hogy megbecsüld mi van
a jelentéktelent

elmélkedésnek nincs helye
marad a döbbenet
a mindenség nem romlandóbb
de nem is több veled

Böszörményi Zoltán

Mennyi minden elfér egy naplementében

„Sunset like the grasshopper flying.”
Ezra Pound – Canto
XIV

Mennyi minden elfér ebben a véres naplementében!
Látod, kedves, benne ott a rét, a felszedett reményen
fényezett búzagalász, a por súlya, mely odaragadt
arcomra, Európa, a nagyrohanva bebarangolt
fekete vonalas tarkálló tájak, kifestőkönyvnyi
emlék, hogy memóriámat alig tudom átrendezni.
Berlinben az Unter den Linden kivirágzott hársfái
csak dekor volt akkor, s a Fal színes maradványai
riasztó, hiátusos taktus, méhedben egy új élet
csírája, megfogamzott gyermekünk rakott meleg fészket,
mindhiába. Nem mi, a vonagló izgalom járta be
helyettünk a várost, a Brandenburg kapu alatt ívbe
hajlott, késéles háborús emlék, a holtak és élők
fekete szivárványa feszült fejünk fölé, török
vendégmunkások kis csoportja, mint akik veszekszenek,
tárgyalták a tévében is közvetített futballmeccset.

A naplemente vizében tűnődve látom, mint úszik
el maréknyi gondom, vele együtt sok színezett fecni,
és nem, nem szeretnék, kedves, újra felidézni.

Mennyi minden elfér ebben a véres naplementében!
Még a cukrászda is, mely elé parkoltunk. Míg kezekben
ujjaim pihentek, közénk szorongás ült az asztalhoz.
Nem tudom, miért, magyarul szóltam a felszolgálóhoz.
ezt észre sem vetted, kértél, hogy rendeljek földiepret,
most, itt, Berlinben, a csonttá fagyott, beteg decemberben.
Mikor hozták, mosolyogtál, nem te, méhedben a gyermek
kívánta, tejszínhab keveredett össze az eperrel.
Nem tudom, mitől féltél, miért ütött ki a láz rajtad,
ha szerelmem szerelmeddel elcserélni nem akartad.
Nem is beszéltünk erről, az autópályán, München felé,
ömlött a rádióból a repdal, az ablaktörő elé
ült és kérdőn nézett rám, majd halára fagyott a kedvem.
Fényszóróim előtt csak az est táncolt önfeledten.
Fejemben szavak építkeztek, terveim bábel tornyán
tűzszünetet jelző fehér zászló lengedezett árván.

A naplemente vizében, tűnődve nézem, mint úszik
el maréknyi gondom, vele együtt sok színezett fecni,
és nem, nem szeretnék, kedves, újra felidézni.

Mennyi minden elfér ebben a véres naplementében!
Melbourne mellől néhány krokodílt képzeletem elcipel,
de nem fér ide el. Sem a folytatás, hogy Passau után
nem nevetett rám a szerencse, – csoda? –, nem volt sohasem
az ingem – ezt ott tudtam meg, kedves –, mi előttem a fán
reszketett, nem volt álom, sem délibáb, hanem törpe vágy.
És így lesz ezután is – mondtad –, mint akinek a mondat,
jég és hóbucka –, s lefejezve maradt a gondolat,
ott zakatolt mellemben, mint bűgőcsiga, melyről ember
inkább nem beszél, ha szemében a vér és a sok teher
világot nem emel köbre, négyzetre vagy a semmire,
legfeljebb azt motyogja maga elé: elég volt vele!
Eleg volt veled! – régi dal röppent fel a rádióból,
s kóstoltam a hírt, hogy milyen lesz nélküled a sorsom,
képzeltam magamnak új naplementét, másik gyermeket,
mely, ha verset írok, rád egyáltalán nem emlékezett.

A naplemente vizében, tűnődve nézem, mint úszik
el maréknyi gondom, vele együtt sok színezett fecni,
és nem, nem szeretnék kedves, újra felidézni.

Jónás Tamás

Kisírt szemek Atlantisza

ideje van a költészetnek
ideje lejárt a túltudásnak
repülésük van a fészkeknek
repedése van minden tojásnak
aki most hallgat belehalhat
aki nem táncol az pórul járhat
ürülése van a szívnek és
a borral teletöltött pohárnak
szabad most ostyát tépni az égből
tüzet vizet ki szabadon enged
koronát kap az kőből és kénből
megdicsőül most aki szenved
aki az időt most leállítja
aki a múltjának lombot enged
megnyílik annak majd a sírja
s atlantisza a kisírt szemnek
kitüremkedik homlokára
gondolatai szétrebbennek
kezében megáll a homokóra
s kitüntetik azt ma szép embernek
aki az időt most felgyorsítja
szörnyek ölében megpihenhet
vaskapuit a földnek nyitja
nyugalma sebe lesz ő a csendnek
akinek torkából kígyó csusszan
ő lesz az áldozó s áldozat egyben
szeretni fog az szépen hosszan
s telvén az idő egyre szebben
ideje van a pusztulásnak
sírásnak rívásnak nincsen semmi
lehajtott fejű taticákon

érdemes most még elmerengni
halakat vetnek partra a habok
s partokon ágyat vetnek a halak
arcukat tépik a hallgatók
de alatta újabb arcuk marad
ideje van a szerelemnek
ideje nedves szűk barlangnak
ideje van minden háznak
bezárt ajtónak reteszelt ablaknak
ideje gátnak és szakadásnak
ideje van hogy a régen vének
meghaljanak végre és suhancok
örüljenek a vérörvénynek
ideje van az imádkozásnak
adni egymásnak sorsot kulcsot
ideje van a pazarlásnak
hitből és istenből van most túl sok
ideje térdnek és harangozásnak
de legfőképpen a büszkeségnek:
láng van! meleg van! mert a máglyán
bűdösen bár de testeink égnek!

Böszörményi Zoltán

A lugasban hull a hó

Ülök a lugasban,
Torkomon a csend
Szorító keze.
A perc nyugtalan
Mókus. Ugrálna,
De nem lehet,
Nagy a hó.

Ülök a lugasban,
Mint akit a magány,
Lámpaoltás után,
A kertben felejtett.
Bemennék a szobába,
De nem lehet,
Nagy a hó.

Jónás Tamás

Kiszámítható józanság

Egy varjút öltem meg kamaszkoromban.
Véres havon vinnyogva tátogott.
Egy féltéglával vertem szét fejét.
Városhatárban bóklásztam napestig.

Ügyeltem rá, hogy józan ésszel öljek.
Kegyetlenségről szó sem lehetett.
Fiózkodban rakhatsz talán így rendet.
Vagy újságot dobsz félre, tegnapit.

Majd holdat bámultam a nagy hidegben.
Úgy láttam, minden értelmes, merev.
Rajongtam éppen egy lányért, de tudtam,
nem jó ez a rajongás senkinek.

Elmúlt a tél. A nyár. És sok tavasz jött.
Most tél van, és most épp én vinnyogok.
A féltéglák szavakká ravaszodtak.
De nincs, aki szétverje fejemet.

Böszörményi Zoltán

Francesco Petrarca

Az arquai dombok nem a hazám,
Itt és mindenütt idegen vagyok.
Jogot tanulni küldött jó apám,
Cicerót, Vergiliust olvasok.

Míg itt e táj szívemben ragyog,
Kísértettek ördögök, angyalok,
Átvészeltém Firenzét, Avignont,
Szonettnek apja mégsem én vagyok.

Mint ki mindezt már eleve érti
A nyelvem alatt latin szótagok,
Laura tekintete kísért végig,

Hol nincsenek vének, sem fiatalok.
Ulisszeszi sors sorsomat kíséri,
Pádua felhőtlen egén ragyogok.

Jónás Tamás

Odüsszeusz éneke Pénélopénak

Próbáim kiálltam, halkabban kiáltom,
miféle szörnyekkel, terhekkkel görnyedtem.
Virág ez a világ, terpedt szirmok, igák
mögül mosolyogva ülök új sarokba.
Bal zsebemben Jézus, félek tőle mégis,
csiklandozza hasam, tudja, hamarosan
lemondok majd róla, kosz-kozmosz-metróra
ülök át, az Egyhez szívem igyekez, nesz-
szeretetben, robban vérem, a boromban
kavalkád van, ünnep, már minden nap szünnap,
minden terv tévedett, mégsemek, ténylegek,
érvénytelen minden, felesleges hinnem,
pontatlan szavakkal a költő, ha vakkant,
szelíd gyereket lő, nem csörtető vadkant,
érdemes engedni, zászlót nem lengetni,
mint egy papírlapot, karod, ha szétrakod,
elrepít egy szellő, szép, semmirekellő.

Böszörményi Zoltán

Majorana Eumólész dalát dúdolja

Hős katona voltam egykor,
Acélsisak csillant fejemen.
Halált mértem, halált láttam,
Felperzselt búzaföldeket.
A győzelemről daloltam.
Reméltem, még megérhetem.
Szabadságot ígértem a helótáknak,
S végül kardom által vesztek el.
Világot becéztem, világot védtem,
Rám bízták, építettem a végeket.
A hatalmat úgy hozsannáztam:
Harcoltam hozzá érveket.

Most az örökkévalóság küszöbén ülök,
Itt már csendes a történelem.
Leheletem résein lassan szivárogo át a végtelen.

Jónás Tamás

Meglepetés

jaj béke van jaj béke van jaj béke
hiába hull levél tör ki tavasz
jaj elkezdődött jaj mindennek vége
hiába győztél mert vesztes maradsz

jaj jéghideg jaj jéghideg a béke
atomban máglya jaj hiába ég
a földről nézhetsz fel csupán az égre
lángos szemed mögött elméd a jég

jaj béke van jaj béke lesz a harcok
kitörnek és szűnnek törvény szerint
okozhatnál valami meglepetést
hogy feltámadsz vagy ilyesmi megint

Böszörményi Zoltán

Majorana semmi verse

A semmi bőre bőrömön pihen.
Semmi érzés, talán a képzelet.
Tovapörög fürgén és hangtalan,
mikor moccan az ájult pillanat.

Jókora lelke van a semminek,
otthon vagyok én is valakiben.
Hiteget, csuda jó, hogy létezem,
velem gördülő színes perceken.

A semmi arca ódon tükrökön,
míg magam bennük fel nem ismerem,
a sárga foltok: múltó életem.

A mindenséget megjárt időtől
égek, fény leszek. Arra ébredek:
mindenség születik a semmiből.

Jónás Tamás

Zokogás közben

már nem szeretni kéne ami elmúlt
már elhagyni a régit ami holt
a szemet azért nyitva hagyni mégis
a szívet zárni mégse valami bolt
mert nem szabad a non stop nyitva tartás
mert nem szabad az állandóan fáj
az eltelt idő lassan halmozódik
és elfogy a szív a vese vagy a máj
jaj édesanyám olyan egyedül vagy
olyan egyedül vagyok hogy jaj
a térdemért az alázatosságért
folyik valami háború vagy harc
de nem tudok más lenni csak az apu
az ő tartása tart az igaza
már nem tudom hogy hol laktok de kérlek
még utoljára hadd menjek haza

Böszörményi Zoltán

Majorana: Desirdesarts

Ez a Desirdesarts:

a bohóc élettere. A tragikus társadalom
színpadán ő a jókedv, a nevetés, a lehetőség
arra, hogy megváltozzanak az indulatok.

Netán komédia lesz a tragédiából.

A kettősség ontogenézise: a kudarc többszöri megélése.

A bohóc kettős életet él, tehát dupla a felelőssége.

Egyik alakítása drámai, a másik vígjátékba illik.

Észre sem venni, ha a szerepeit felcseréli.

Az egyik a bambaság, a másik hipokrízis
javára írható, döntse el a nézősereg, melyik átélt,
melyik csak színlelt, kísérlet, kaland,

vagy egyszerűen: játék.

Csupa lágy mozdulat.

A Desirdesarts legyen misztika.

Beletörődés

az örökké mozgó megváltoztathatatlanba.

A kettős én felcserélhető szerepben tetszelgő
delíriuma,

a tánc,

melyet csak ezután kell eltáncolni.

Ez a Desirdesarts:

az elkerülhetetlen.

Kettős életünk odakint és idebent.

A mágia: eldönteni: lenni kinn, vagy odabent,

Vagy egyszerűen csak létezni,
mint örület,

magány,

vakvágányra vontatott rögeszme,

amiről későn derül ki,

hogy tévedés volt,

vissza mindent,

a játékot előlről kell kezdeni.

Da capo al fine.

Csupa lágy mozdulat.

Jónás Tamás

Szerelmes hexameterek

Mennyire fárasztó úton kellett csavarogni,
szádtól alhasadig, s fiatalságom zavarától
mélybarnán ragyogó szemeid kérdő-felelő, zúrt
nem viselő pillantásod szigorú gyönyöréig.
Harmincnyolc labirintuson át vezetett ez az út, s most
van még egy, ami rád vár, hogy szerelembe vezethess.
Könnyű, szép út ez, mosolyogva lehet gyalogolni:
azt kell tenned, amit mindig tettél, ha kivántál:
múltamat ősi erőddel a szívemből kiölelni.
Nem láttam még ennyire gondos mérnöki munkát:
köldököd úgy ragyog ott a hasad közepén, ahogyan Hold
sem tud az égen, este, se nappal, sem teli, sem fél.
S mennyire huncut a két szem a csókod után. S az a vad csók!
Nincsen rózsa vadabb, és nincs kert elhanyagoltabb.
Mért szorítod meg a torkom, hogyha a szád szeliden mar?
Mért harapod meg a fülcimpám, ha simítod az arcom?
Mít keres új szerelemmel a két tenyered hasamon, s két
lábam nyugtalan ollóját minek is nyitogatja?
Rossz kérdésre a válasz rosszabb, mint a betegség.
Zaklass úgy, ahogy eddig! Nyugtass úgy, ahogy eddig!

*

Nem vagy ajándék. Nem lehet ennyire pontos a vak sors.
Megdolgoztam az illatodért, munkám fizetése az arcod.
Önzetlen szeretetre a két gyerekem szelidített.
Bátorságra a rossz intézeti évek aláztak.
Tudtom nélkül készültem neked éveken át, mint
évmilliókon készül a kozmoszi nagy kő Földbe csapódni.

*

Szélben hajladozó pipacsokról jut ma eszembe
érzékeny, remegő combok közt felfeketéllő
csiklód, alhasad, és mint hajnali ködben a szirmon
szégyenkezve lecsorgó harmat: öledben a nedvek.
Szám szélére ragadt mézként nyalom ezt le, ha alszol.

Böszörményi Zoltán

Majorana repülni tanul

csak a suhanó öröm, a kétkedés,
a felberregő gépzaj monoton
kattogása, a repülés vászon-
súlytalansága, a lebegés-vércse,
a lendület felszabadult érzete,
a kikapcsolódás öl-izgalma,
a felhevült véges lélek benne,
a nem várt szárnyalás tapasztalata,
amikor sem föld, sem ég nincs alattad,
csak kósza föld lenn, tenyér-ég fölötted,
és már szétválasztani nem tudod,
a pillanatföldtől a pillanateget

Jónás Tamás

Címtelen

Az ablakunk alatt még sok-sok ablak van.
A lapos háztetőn másorra les az an.
A konyhaablakon más konyhák szaga jön.
Nagy út mellett lakunk, itt nincsen soha csön.

Itt béke van. Derűs. A szomszédunk szuszog.
S hogy én is szuszogok, melegedik a szob.
A sarokban az ágy, lemosható a ta.
Kis fészek a lakás, így könnyű kitaka.

Erkély és pince van, meg bolt és rendelő,
és buszmegálló is, közel, a ház elő.
A legjobb mégis az, hogy másé a lakás,
és elköltözhethünk, ha lesz helyette más.

Böszörményi Zoltán

Majorana menekül

Kínokat mértél, nem szerelmet,
álmodtál, hogy védekezhess,
szavaidat úgy terelted,
mint ki már sosem menekül,

s mint foglyát öleli át a rossz,
(így vigyáz, ha rád vigyáz a sors),
és mindenedből úgysis kifoszt,
gúzsban az ábránd sem szenderül.

Győzelmeket másnak reméltél,
a gondolatnak éles kését
fented, jobb jövőt másnak éltél,
s a világ most rajtad derül.

Magad mindig magadra zártad,
nedveidet apasztotta lázad,
mint aki hiszi, hogyha lázad,
nem motozza újra gondra gond.

Vezekeltél? Ki követelte?
Jót tettél? Kérték, minek kellett?
Szórjad, ameddig szórhatod,
nem maradt más, mint póre lelked.

És az út másik útra tárva,
futja még újabb délibábra,
futja egy álmos nyugovóra,
feszítsd keresztre szívedet.

Jónás Tamás

Anyu, utoljára

Ne lepődjön meg, anyám, hogy magázom.
Nem tudom, anyám-e még azon a másik világon.
Tudom, hogy mindent lezárni csak nagyon kevesen,
de azért gyötör, hogy nem tudtunk mindent mi sem.
Talán emlékszik rá, amikor tavaly megfogtam a kezét,
maga fázott, nyár volt, nekem meg nem ment a beszéd.
Féltem, hogy valami sutaságot mondok.
A halottak is ilyen szégyenlős bolondok?
A kezét, amikor megcsókoltam, féltem,
mert valami rémületet láttam utána a szemében.
Ha nem kezdett volna el akkor sírni, lehet,
hogy meg is szólalok, s ma kevésbé szenvedek.
Elegáns ez a hallgatás. Nevetséges a beszéd.
Tudja, nem tudom elfelejteni a fehér pulóverét.
Nem állt jól magán. Már szinte semmilyen ruhadarab.
Az arcát elfelejthetem, de az a pulóver megmarad.
Elnézést, anyám, hogy így el-elkalandozok.
Szégyenletes nekem, mint a halála, az ok.
Most már nem maga miatt mondom, de hát
engem még itthagytott küzdeni: szerettem magát.
S hogy Egy volt (akik olyan kevesen): anyám.
Még a magáé vagyok. És maga már nem az enyém.

Böszörményi Zoltán

Majorana San Fransisco-i reggele

Nézz vissza arra a napra,
Akropoliszát a fénynek titokba öntsd,
vázát az időnek ne zörgesd,
tapintásod alól menekül a révület-falka,
izmaidat látva remeg a kamasz köd.

Vörös uszály a reggel.
Lépéscid elől fut, illan,
fél,
nehogy rátaposs,
világértelmezésed és a kedved –
köztünk maradjon – másnapos.
A Golden Gate bíbora a tengerbe
oldja acélsejtjeit,
szürke felhőbe szúrt árboccal
az unalom húsába hasít.

Vetkőzik a táj.
Amerre nézek
díszbe öltözött házak között
autók,
mint partra vetett fémhalak,
csillogó ősz köröz.
S a járdán, lépteim előtt,
szolgálatos szél söpör.

Vissza a szállodába,
a hűvös árkádok alá,
halk monológ a vendégek ajkán,
a felvonó előtt gyerek toporog.
Szézám nyílik,
villan a fénycső,
mennyre más itt a légkör:
vattaing.

A folyosó békéje rebben,
a falakon fekete-fehérben
korabeli fotók,
a természet rémtettei:
fájdalomba dőlt házak
ezerkilencszázhatból,
a tekintet a földet rengeti.

A szobába lépve,
a jövő kulcsát keresem,
tegnap még ott volt
a karosszékre terített zakóm zsebe mélyén,
a misztikumba süllyedt tengeralttjáró,
kallódó submarin.

Jónás Tamás

Nagy dolgok

Úgy szokott lenni, hogy amikor éppen fürdeni kezdek,
te bekéredzkedsz hozzám a fürdőszobába, hogy neked most kell,
nem tehetsz róla, s már ülsz is a kávéra.
Illedelmesen végigvárom (esetleg diszkréten pancsikolva) a folyamatot,
észrevétlenül bele-beleszagolok a levegőbe,
te kezet mosol, majd kimész, mindent gyorsan, sokáig ne zavarj
(ami bent marad, bent marad, máma ilyenek a fürdőszobák).
Eleinte mosolyogtam magamban, hogy né, micsoda őszinteség virágzik
ittén közöttünk,
szép dolog, ilyen vagyok, előttem ezt is lehet, semmi sem idegen tőlem sem,
ami emberi,
de legközelebb „már megint most?”-tal fogadtam szégyenlős mosollyal
előadott, sürgető kérésedet.
„Miért szarsz mindig akkor, amikor fürdök?” – kiáltottam végül, idáig jutottunk,
de ne hidd, hogy haragszom, még ha morcosan is adtam elő mindezt,
tulajdonképpen csak azon bosszankodtam, hogy miért nincs külön a vécé
(nyomorult világ),
de már ezen is túl vagyok.
Örülök ennek az egésznek – ugye, elhiszed?
Ma már nem nézem, hogyan kap kezed a papír után, hogyan nyúlsz hátra
és babrálsz egy ideig,
félrenézek, a csempét bámulom (s nem azért, mert nem vagyok kíváncsi rád),
ma már nem faggatlak, megcsókolt-e X. vagy csak soha nem akarod
bevallani,
hagynom a titkaid, ha vannak, s messzebbről nézve rád, tisztább alakodban
csodállak,
te emberebb, távolibb, nőbb lettél szememben, persze nem csak a vécé miatt,
de valahogy akkor rémlett fel előttem annak az értelme is, hogy bármi lesz
is, és bármi volt,
és ha mindent megunva én egyszer téged, te engem, fűvel, fával,
szóval még akkor is, valami időtlenség van már közöttünk,
és én már, mint valami mániákus költő, mindenből, mindenedből újra- és
újra- és újraköltelek.

Böszörményi Zoltán

Majorana ezerhetedik szobája

Lábam előtt halott madár a tested,
mit úgy öleltem, s kívántam egyszer.
Cirógatom, becézem, nem felel.
Márvány és hideg és élettelen,
az ezerhetedik szobában hever.

A régi nyarak elégnek sorra mind,
újabb pátosz nem gyúl odakint,
emlékeim se keresnek újra meg.

A fáradt gondolat, ki őrzi még,
bőröd illatát, szavad melegét,
bezárta az ezerhetedik szobát.

S vette lépcsők meredek fokait,
a conciérge-nek némán adta át,
e halott vers rozsdafoltos kulcsait.

Jónás Tamás

Elvileg

Négy ember összetöri a napot.
Kettő közülük még kisgyerek.
Az egyik hátat fordít. Én vagyok.
S a másik kettő is én leszek.

Egy ember rám se néz. A csendje fáj.
Ruháim szégyenlem. Meztelen
állok elébe, mint az őszi táj.
De nem, de nem törődik velem.

Házunk falához csontot vág a hold.
Aludni kéne. Mindegy, kinek.
Csillagot számol, ma mennyit rabolt.
Eltelt ez a nap. El. Elvileg.

Böszörményi Zoltán

Majorana írja Szilágyi Domokosról

Csillaghullás volt!
Csillaghullás van ma is!
Az Allianz nemzetközi biztosító társaság jóslata szerint
Csillaghullás a jövőben is lesz!
A Csillaghullás ideje mérhető stopperen
vagy akár egy jobb fajta karórán.
Ez másodpercnyi.
Vagy ennek töredéke.
A Csillaghullás azonban nem jelent,
nem jelenthet lemerülést a semmibe.
A semmi is csak a van-ban van.
Ahol megtörténhet, hogy „múltunk sincsen, jövőnk se lesz”.
Ez is, ugye, az időhöz kapcsolódik,
mint annyi minden, biztos minden.
Ez az éppen borostás arcú idő
most éppen megpihen bennünk,
„mert képzeletünk valahol botlott”.
Vagy te pihensz meg benne, ott,
ahol a minden van, és a minden nincs?
Ott ahol, ha leülsz a köröndre,
nem kívánsz már „se kéjt, sekélyt. / szeszéjt, se jajt - /
csak egy zugot, ott ni, ahajt.”
Ahajt, ahol csak játék van, ugye?
Játék a mindenséggel.
Csak éppen azt nem tudni, ki kivel játszik.
Te a mindenséggel, vagy a mindenség veled.
Játék a szimbólumokkal.
Ez olyan, mint amikor az ember torkán akad a nyers reggel.
Lenyelni nem tudja, kiokádni sem.
Csak ül ott a minden az ember torkában.
Ez az abszolút patthelyzet.
Kicsit abszurd.
Didereg az abszurd a gondolat méhében.

Fázik.
De legalább ott van.
S ez „ha nem is öröm, / de szoktat a nincshez – /
megbecsülhetetlen kincs ez.”
Mint a gyermeksírás.
Apropó, „olvastál-e már gyermeksírást, /
gőgicsélést, pelenkás gőgöt?”
Ez is a játék kelléke, mint a könyv vagy a szöveg?
Olyan, mint a napsütés?
Átvilágít naprendszereken.
S egyszer csak itt van, a szívünkben, az agyunkban.
Lüktet.
Olyan nagy, mint egy dinoszaurusz, csak fényben.
A semmiben.
Kapaszkodj meg benne! Kapaszkodj a fénykorlátba!
Mély-e alatta a mélység?
Sötét.
Semmilyen.
„Őrizkedjünk a lelki molytól!”
Ha van ilyened, bele is halhat a lelked.
Használd a leghatásosabb lelki molyirtót.
Grüber Ernő szabadalma.
Gyártja a Vokália spray-, szappan-, és gyomirtószer-vállalat.
Monacóban már kapható. A múlt hét óta.
Itt most ezt az újfajta tintát is forgalmazzák.
Formás üvegben kapható.
De vigyázz, mert tintás lesz a kezed, ha kicsavarod a fedelét.
Az enyém mindig az lett.
Ne légy dühös.
Az indulatot hagyd inkább otthon!
Erre most nem lesz szükséged.
„Eljön majd az ideje: / haza lesz az odale, / lakásunk örök fele.”
Melyik fele?
Lászlóffy Ali haját lobogtatja a szél.
Közeledik. Már mellettem áll. Nagyon szomorú a szeme.
Ma találtuk meg – mondja. Sziszt, az erdőben.
Értem, s nem értem.
Hogyan, miért, mikor? Jaj, Istenem!
Hány éve annak?
Milyen fiatal volt! – mondták a szomszédok.
Ó, Uram!

„Ó, mennyi celecula alatt / tud pucér lenni az ember!”
Hogy is mondtad? Mit csinált az altató?
Alszik a világ.
Valaki biztosan vigyázza pulzusát.
Közben azt figyeli, hogy egyenletesen szusszan-e.
Szusszan a képzelet.
Fáj ez a végtelen szusszanás.
A végtelen úgysem ereszt el.
S bár rövid az út, „kopik az ember, / önmagából kikopik.”
Rá sem eszmél erre, csak réved, míg
„ha az étel nem is, / az élet odaégett.”
S ebben a kódolt létben, egyszer csak azon kapod,
kapjuk magunk, hogy „pihenhetünk, / élettől-, büntől-,
örömtől-szabadultak / föld alatti súlytalanságban / feledve jövőt,
jelent, múltat.”
Immár szabadon.

Jónás Tamás

Borzadás

Szeretkezéseinkről készített fotók.
Hajamban nyolc év hullámai, őszek.
Lelkemnek mondott durcás, véletlen bozót.
Kezeink még egymás testén kergetőztek.
Nem múlt el. Két fiunk őrzi ezt az álmot.
Kiégett kamaszkorunk minden csillaga.
Ne aggódj, nem kell hozzám visszatálnod.
És már én sem találok sohasem haza.
A szivacson. A kádban. Széles terpeszed.
Szememben még zajlott bátor ásatásod.
Elszaladgált perceink, bolond természetek,
belakják a szemem, fájó villanások.
Szerelmes harcaink képeit míg nézem,
hálát borzadok, hogy voltál feleségem.

Böszörményi Zoltán

Ars pragmatica

Itt van a költő! Mit érdekelne
akkor a költészet tana?
Éledjen, édesedjen benne
illúzióink sóhaja.

A többi képlékeny, malaszt.
Kísért ezer vak ablaka.
Lelkek tükrén véres tavasz:
így készül minden ballada.

Kétségbeesés? Micsoda éj!
Viruljanak ki ráncaink,
jöjjön kábulat, tömény kéj,
nézzünk túl a kor átkain.

Szorgoskodhatsz, igyekezhetsz,
tömjed vagy ringasd el magad
szike-éles tekintettel:
a semmi semmivel takar.

Túlélni nincs mit, a kór marad.
Méretkezzél meg a szóval,
tán kevés, de ez a kaland.
Hadakozz, ne térj nyugovóra.

Ha az eszmét újjal toldod,
a képzelet épít rá bazárt.
Érzéseid bennük oldod,
amit a lét magába zárt.

Nem állítom: jó itt a jó,
s az ember ennyire parány.
Vidd lélek-közelsébe a szót,
ne kísértsen ármány, se magány!

Jónás Tamás

Hajnal volt

Ma elfelejtek mindent. A szavakat. A szádat.
Átadom a színeid a szöszmötölő nyárnak.
Elfelejttem, hogyan mozdulsz, mit hazudsz és kinek.
Nem maradnak belőled se hajnalok, se színek.
Ma elfelejtek mindent. A hajszáritó csobban,
néma tudok maradni a szenvedéshabokban.
Elhagyom az időt, mint szandálját a gyermek.
Így tesz, akit gyűlölni, szeretni se mernek.

NO COMMENT

MÁNYOKI ENDRE *tárcája*

VIDÁM TUDOMÁNY

Nietzche Frigyes: Az őrült

Nem hallottatok arról az őrülről, aki fényes délelőtt lámpást gyújtott, a piacra rohant s közben folyton azt kiabálta: „Istent keresem! Istent keresem!” – Mivel a jelenlevők között éppen sokan voltak, akik nem hittek Istenben, nagy nevetés támadt. Tán elvesztetted? – kérdezték egyesek. Talán csak nem szaladt el valamerre, mint valami gyerek? – így mások. Vagy netán elrejtőzött? Fél tőlünk? Hajóra szállt? Kivándorolt? – így kiabáltak és nevetgéltek összevissza. Az őrült közéjük vetette magát, szinte átlukasztva őket a tekintetével. – „Hova lett Isten? – kiáltott föl. – Majd én megmondom nektek! Megöltük őt – ti és én! Gyilkosai vagyunk mindannyian! De hogyan is csináltuk ezt? Hogyan is lehetünk képesek kiinni a tengert? Ki adta kezünkbe a spongyát az egész láthatár letörléséhez? E vonalak nélkül mi lesz egész építőművészetünkéből? Állnak-e házaink a jövőben is? És mi magunk vajon megleszünk-e még? Mit tettünk, amikor e földet elszakítottuk napjától? Merre halad most? Mi hova tartunk? Minden naptól egyre távolodunk? Nem zuhanunk egyenesen előre? Vagy hátra vagy oldalt vagy minden irányba? Van-e még fönt, és lent van-e? Nem a végtelen semmiben bolyongunk? Nem érezzük az üres tér borzongató fuvallatát? Vajon nem lett-e hidegebb? Nem jön-e közelebb és mindegyre közelebb az éj? Nem kell-e lámpást gyújtanunk fényes délelőtt? Nem halljuk tán az Istent temető sírásók ricsaját? Nem érezzük-e az isteni rothadás szagát? – elrohadnak az istenek is! Isten halott! Halott is marad! És mi öltük meg őt! Mivel vigasztaljuk magunkat mi, minden gyilkosok gyilkosai? A világ eleddig legszentebbje és leghatalmasabbja elvérzett kétségűrésainktől – ki törli le rólunk a vérét? Milyen vízzel mossuk le magunkról? Miféle vezeklést, milyen szent játékot találunk ki önmagunknak? E tett nagysága nem túlságosan nagy hozzánk képest? Nem kell-e istenné lennünk nekünk is, hogy méltónak mutatkozzunk e tett nagyságára? Ennél nagyobb tett nem létezett soha – és aki e tett után születik, az éppen e tett révén magasabb rendű történelemhez tartozik majd, mint az előző volt!” – Az őrült most elhallgatott és megint hallgatóira nézett: ők szintén hallgattak és idegen

tekintettel bámulták őt. Végül a földhöz vágta a lámpást, hogy az menten kialudt és ezer darabra tört. „Túl korán jövök – mondotta –, még nincs itt az én időm. Még útban van ez az iszonytató esemény, még vándorol — még nem jutott el az emberek fülébe. A mennydörgésnek és a villámlásnak időre van szüksége, a csillagok fényének időre van szükségük, a tetteknek időre van szükségük, még elkövetésük után is, hogy meglássák és meghallják őket az emberek. Ez a tett még sokkal messzebb van tőlük, mint a legtávolabbi csillagok – és mégis ugyanezt tették meg!” – Beszélük még, hogy az örült azon a napon különféle templomokba tolakodott be és rázendített Örök nyugodalmat Istennek-jére. Amikor kivették és felelősségre vonták, egyre csak azt hajtogatta: „Ugyan mi egyebek ezek a templomok, ha nem Isten kriptái és síremlékei?”

Az ember hübrisze

Beküldő: Jókai Anna

A XX. század társadalmi alternatívája lehangoló és megoldás nélküli volt: szabadság és éh-halál – vagy szolgálékűség és kenyér. Megszületett a vágy a nagy diktátor után. „A tömeg és a zsarnok egymásra talált a történelem mélypontján, az egyetemes csődben.” Hitlerista egyening, Cseka-bőr kabát – mintha pillanatnyi védelmet, előnyt nyújtana. S felettük a „felsőbbrendű ember”, Nietzsche árnyéka; a nietzschei sors tanulsága nélkül. Nietzsche, aki magát teszi (tenné) istenné, aki szerint a felsőbbrendű ember a Föld értelme, Isten meghalt, a kereszténység bomlás-termék, ami rabszolgalkatúak irigységéből és bosszúvágyából keletkezett... Nietzsche legalább egy dologban nem hazudik: nyersen bevallja, hogy a nyáj pusztán lépcsőül szolgál a csúcsra hágóknak. Nietzsche monumentális harca Istennel elmébajba torkollott – elmébajának nem oka volt, hanem célja: ennek árán jutott a megvilágosodás küszöbéig. Titáni harca merénylet a Megfeszített ellen – ő a jelképe az ember hübriszének, a mindentudás gőgjének; az elfajult anyaghit sűrűsödött össze vélt ön-istenségében.

Isten meghalt!

Beküldő: Illyés Gyula

Isten meghalt! – ne itt tisztázzuk, hogy Nietzsche e kiáltásában a diadal vagy a vereség üvöltése volt-e nagyobb. S így annak a bizonyos emberföltött embernek a fogalma dölyf vagy alázat szüleménye-e? Azaz a magunk istenülését készíti-e elő, ami valóban csak ördögülésre vezethet, vagy pedig az egykor egy isten lényének millió részecskéből való újra fölrakását? A tisztázást az odázhatja el, hogy túlvilág és isten egymástól függetlenek is lehetnek.

Haragszik és dul-fúl

Beküldő: Babits Mihály

Haragszik és dul-fúl az Isten
vagy csak talán alszik az égben,
aluszik vagy halott is éppen – ki költi őt föl, emberek?

Helyesírás: a szerkesztő felelőssége

Beküldő: tanár

Bizony: dül-fúl, és éppen, ezt ha a szerző nem így írja, a szerkesztőnek javítania kell! Úgyis borzalmas állapotban van anyanyelvünk, hát még ha a költők is rontanak rajta!

„Az Isten meghalt!”

Beküldő: Rákos Sándor

„Az Isten meghalt!” – ezt Nietzsche Zarathustrája mondja. De ugyanezt hallottam egy kofa szájából, a csobánkai autóbuszon.

Graffiti

Beküldő: Blogger

Isten meghalt – Nietzsche / Nietzsche meghalt – Isten

És én sem

Beküldő: én

És én sem érzem valami jól magam...

Régi vicc

Beküldő: Blogger

Régi viccnek szaga van, folytasd!

Kraut az isten

Beküldő: CS.G.

...e tájban Kraut a levegő / érő gyümölcs ha tört az ág / kudarca holnap tilalom / egészen övé a világ / Kraut a híres öntudat / álmodik új hivataláról / könyveit gép olvassa el / helyette másik gép lapától / isten meghalt Kraut az isten / a hülyeség szinonimája...

Ki ül az asztalfőn?

Beküldő: gyurkó

Nem az a fontos, hogy Isten meghalt, s az ember elvesztette legfontosabb tájékozódási pontját; ez csak filozófia, a lényeg mélyebben van, a mindennapok törvényeiben. Az emberek attól válnak bizonytalanok, ha nincs megszabva, ki ül az asztalfőn, ki szegi meg a kenyeret, kinek kell előre köszönni: ezt tudta minden parasztasszony.

A Lada sebváltója

Beküldő: EP

Az Öreg abból a közkeletű vélekedésből indult ki, hogy az Isten meghalt, ami termékeny ötlet, igaznak nem igaz, ezt, ha máshonnan nem, a Lada sebváltójának gyakori villámaiból tudhatni, a nonsztop ukázokból; mióta ez a vóki-tóki létezik, nem lehet az Úrral bírni, tréfásan úgy mondható: valaki állandóan vonalban van.

modern művészet

Beküldő: Cs.S.

Vannak kérdések, amelyeket azért nem tudunk bölcsen megválaszolni, mert bár sokszor megfogalmazták őket, de mindig rosszul. Szerintem ilyen a modern művészet néhány alapkérdése is. Különösen a képzőművészeté s ezen belül is a minden kötöttségtől, hagyománytól, formától elrugaskodott absztrakt festészeté. Hány olyan bekeretezett képet látott, láthatott a század embere, amelyen nem volt semmi látnivaló? (...) Akadtak, akik ezeknek az üres, elhíresült képeknek a titkát a beszédes misztériumok világába siklatták át, mondván: ahogy az Isten meghalt, úgy hálnak meg sorba legnemesebb műfajai is.

Tisztelt Cs.S.!

Beküldő: Degusza

Tisztelt Cs.S., önnek 100%-ig igaza van. Milliókért cseberberélnék olyan festménynek álcázott pacsmagokat, amelyennél jobbakat a majmok is tudnak maszatolni. Ez botrány, és főleg, hogy az adófizetők pénzén.

Meghalt az Isten! Meghalt a vers!

Beküldő: Sütő András

Hallottuk persze, hogyne hallottuk volna hírét megannyi gyászjelentésnek. Meghalt az Isten! Meghalt a vers! Meghalt a tragédia! Megannyi elhalálozás történt, rengeteg irányzatvész és esztétikai járvány ütött be közibénk. Ám az volt mégis a bölcsebb, aki saját alkotói természetére hallgatva nem nyargalt menten postahivatalba az elhunytak hozzátartozóinak szóló kondolenciával.

Isten halott tekintete

Beküldő: Baka István

Hullnak a barna-piros levelek,
ágak közt átszítal a kék üresség:
száraz avarra üvegcserepekként
Isten halott tekintete pereg.

Öncélú

Beküldő: Harpagon

Ha feloldotta volna ezt a képzuhatagot a költő, akkor a vers sokkal élvezetesebb lehetett volna. A barna-piros pontosan illeszkedik az őszi levelekhez, de a kék mint új színelem már szétfeszíti a metaforát. Hogy aztán még raadásul üvegcserepek is potyogjanak egy halott tekintetből: nem, ez már túlzás, ez már öncélú tobzódás a nyelvben.

Jelzem, Baka

Beküldő: Szépíró

Jelzem, kedves harpagon, hogy Baka István a magyar költészetnek ma már a klasszikusa.

<http://www.baka.hu/content/11>

Olvasgassa élvezettel!

Ma már

Beküldő: Harpagon

Naná, ma már! Ma már akárki lehet klasszikus, szépíró úr/högy, csak egy jó weboldal kell hozzá, meg néhány elfogult reklámmember.

Konstatívum vagy performatívum?

Beküldő: bölcsész

„Isten halott“: A „halott“ szónak Nietzschénél más összetételekben is – „a nagy Pán halott“, „a tragédia halott“, „a törvény halott“ – hasonló jelentése és funkciója van: egy világtörténelmi korszak lezárulását jelenti be, vagy nyilvánítja ki. Az „Isten halott“ kifejezés arra utal, hogy az (európai) emberiség egy új korszak előtt áll, melyet Isten halála máris útjára indított, és amely annak jegyében fog eltelni, hogy az ember nem ismer el semmilyen magasabb értéket a földi létezésnél. Ahelyett, hogy pusztá blaszfemiának tekintenénk, kísérreljük meg kibontani néhány redőjét ennek a rendkívül összetett problematikának. Ez első kérdés az, hogy a kijelentést konstatívumként vagy performatívumként kell-e érteni, magyarul, Nietzsche mondata megállapításként leír-e valamilyen már bekövetkezett eseményt, vagy maga hozza létre ezt az eseményt, a bejelentése által. Nem lehet egyértelmű választ adni erre a kérdésre, mert bizonyos értelemben az előbbi, bizonyos értelemben viszont az utóbbi értelmezés a helytálló.

Isten belehalt a teremtésbe

Beküldő: kivagyok

Elofvastam ezt a sok nagyon elmés hozzászólást, és van amelyik nagyon hatásos meg drámai, és ezeken tényleg érdemes is elgondolkodni, de nekem roppant hiányzik a tudományos megközelítés. Mert azért valójában már egy jóideje a tudomány diktál, vagyis nem diktál, de befolyásolja a gondolkodásunkat. És akkor idehoznék egy ilyen megközelítést az űrcsillagász Yamamoto Heisenbütteltől, aki bebizonyítja, hogy Isten a teremtésbe halt bele, mert amikor az ósrobbanást előidézte, akkor az összes jártányi ereje elment rá, hogy az anyag végül egy kicsivel több legyen, mint az antianyag, és így legyen egyáltalán Univerzum. (www.deathgod.hu)

Nem t'om

Beküldő: Vendég Lő

Nem t'om, de az ilyen dumáktól zúzok. Meg persze az összes bűdös szájozléstől is elől, hátul. Haljatok má' meg!

Nietche őrültje

Beküldő: MiszitMaszat

Aszthiszem, nem volna neked se szabadnod így beszélni senkivel, ez a hangvétel ez nem ide való, ebbe a nagyon tartalmas beszélgetésbe. Már maga Nietche őrültje is nagyon izgalmas szöveget ad, a többiek meg direkt tágítják a gondolkodásomat. Szerintem kivagyoknak nagyon is igaza van ezzel a belepusztulással (mellesleg a linket nem tudom kinyitni, kérlek!!!!!!), én ebből arra jutottam, hogy isten szétoztódott bennünk, hogy ezért már mi vagyunk így együtt mind az Isten.

Ez szép

Beküldő: Mau

Ez szép, MiszitMaszat, ez nagyon szép! Továbbmegyek: Isten bennünk emlékszik önmagára! Ez megmagyarázza a művészetet is, ahogy feljebb valaki mondta is, igaz, nem így, de akkor is. Mert a művészet az ember isteni származását bizonyítja, erről mindig is megvoltam győződve.

Nietche?

Beküldő: filosz

Nietzche, picimaszat, ez a neve neki. Vagyis volt. De jó fej vagy, csak kicsit kéne olvasgatni. Mármint neked.

Érdemben kéne

Beküldő: kivagyok

Kedves filosz, nem mindenki él az olvasásból, már ha megél, de most nem ez a lényeg, hanem hogy baromira jó lett volna, vagyis jó

lenne, ha érdemben szólnál hozzá ehhez a kérdéshez, mert kiigazítani meg kritizálni mindenki tud, akár olvas eleget, akár nem.

Köszönöm

Beküldő: MiszitMaszat

Köszönetáradat! Tényleg, nem vicc. Azért nem találtam a Nietchét a gúgliban, mert rosszul tudtam a nevét.

Segítek

Beküldő: filosz

http://hu.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Nietzsche

Segg

Beküldő: Vendég Lő

Tényleg: nem akarjátok egymás seggét kinyalni? Ennyi ótvar, ekkora dzsuva még ezen a szellemi pótvágányon se szokott közlekedni! Haljatok már ki, mint az a kaporfőszer, akár maradt belőle az ősmicsoda után, akár elhúzott simán a tetűbe. Mer' istenemre, zúzok!

Ismerlek már máshonnan

Beküldő: Mauyori

Kedves Zúzó! Én nem megyek bele ebbe a veled való huzakodásba, mert méltatlan. Méltatlan hozzám, hozzánk és mindenkihez, aki egy-egy témában szabadon és a tudása legjava szerint kifejti a véleményét.

Ez itt egy ilyen eszmecsere, és én csak sajnálni tudlak téged, amiért a legfontosabb életkérdések belőled ennyire durva, sekélyes reakciókat váltanak ki. De hát ilyen vagy mindenhol, amerre csörtetsz, mindent lerombolsz, mindenkit megalázol. Sajnálak, tudod?

Lazán! Engedjete ki!

Beküldő: Euobe

Emelkedjünk fölül, ez a mocskolódás meg kioktatás nem vezet sehova. Küldök nektek egy verset, most írtam.

Meghalt az Isten,
Az a lény, ki nincsen,
Mégis a mozdulatban
Ott él, ha mozdulatlan
Is, hiszen a versben
Él, ha keresem.

FINI

Beküldő: Vendég Lő

Zsírrr! Te EU szabvány dzsedilóvalag! Ha még sok segget kisikálsz, meg beriszálod magadat a szerkiknél, már ha csaj vagy egyáltalán, de ha pasi, asse gond, az most még csúcsabb is a kultúrhernyáknál, lesz kötetted, egész jófasza kis életműved, zse a zsebben, ösztöndíjáradat, celebvilág meg a satöbbi. Mer a totál tehetségtelenséged már megvan hozzá, zúzod?

Isten

Beküldő: isten

Törölve

A kádfestő

Laik Eszter *tárcája*

Akádfestő pontosan érkezett, két nagy sporttáskával, és ahogy a nő betessékelté az aprócska fürdőszobába, rögtön neki is látott kipakolni, mintha csak egy hosszú útról érkezett volna haza. Meglepetően sok műanyag- és fémdobozt vett elő, ezeket az előszobában rakosgatta le különféle eszközökkel együtt az újságpapírra, amit előzőleg leterített: spaklit, ecsetet, szivacsot, még egy ecsetet, két spatulát és egy hajszárítót. „Nem csinálok semmi piszkot” – nézett fel a nőre, aki a vidám tekintetből jól láthatta, hogy a kádfestő fiatal még, csak a tájszólása és a mesterember-öltözet egy kicsit idősebbé teszi.

„Keveset törődnek manapság az emberek a fürdőkádjukkal” – mondta a kádfestő, és közben leült a földre, az egyik lábát maga alá hajtva, a másikat térdben felhúzva – így ülhettek az indiánok, amikor főzetet készítettek, vagy békepipát szívtak, gondolta a nő, és felajánlott egy kissámlit a kádfestőnek. A férfi egy félmosollyal megköszönte és udvariasan nemet intett; annyira természetesen és könnyedén dolgozott ebben a féltérdelő ülésben, hogy csakugyan furcsán hatott volna, ha egy sámliról görnyedne előre.

Így hát a nő ült a hokedlire, kiszorulva az előszobába, és hangosan elgondolkodott, hogy valóban nem törődnének-e manapság a népek a fürdőkádjukkal. Kihallotta a kádfestő megjegyzésében rejlő dicséretet. „Vagy szórják a pénzt és újat vesznek – magyarázta a férfi –, vagy igénytelenek és nem foglalkoznak vele, hogy néz ki az a kád.” Fürgén járt a keze, a kádat többször is áttörölgette, fújta hajszárítóval, azután körberagasztotta a peremeket egy szalaggal. A tégelyeket tartalmát összeöntötte, és az egyik spatulával gyorsan kavargatni kezdte. Most egyszerű volt a dolga, mert a nő fehéren akarta hagyni a kádat, de kérhetett volna bármilyen színt, a férfi kikeverte volna, erről biztosította a nőt, akinek, a műveletet elnézve, efelől nem is maradt kétsége. A tekintete szinte elmerült a mozdulatokban, ahogy a kádfestő a tégelyből adagolt egy fényesen gyöngyöző folyadékot a flakonba, épp csak annyit, amennyi kell, egyik kezével öntötte, másikkal keverte, olyan gyorsan, hogy követni sem lehetett.

A nőt meglepte, amikor a kádfestő megkérdezte tőle, mivel foglalkozik. „Irodalommal“ – felelte a kérdésre, de ahogy kimondta, meg is bánta, talán egyszerűbben, hétköznapien kellett volna fogalmaznia, mondjuk így: könyvekkel – igen, ezt kellett volna válaszolni, vagy azt, hogy újságíró. Most a kádfestőnek majd megáll a keze, és valami olyasmit fog mondani, hogy „azannya, ez alatt meg mit kell érteni“, és akkor ostoba magyarázatba kell fogni, vagy egy egyszerűsítő füllentéssel elintézni az egész kérdést, és visszaterelni a szálát valami fürdőszobai mederbe.

De a kádfestő nem is fordult meg, azalatt szólalt meg, míg egy pasztával kente ki az egyenetlen felületeket a kádon. Villámgyorsan haladt repedéstől repedésig, amelyeket a nő egyáltalán nem is látott, és azon ámult, hogy a paszta ott marad a mélyedésekben azok után is, hogy a kádfestő egy spatulával lesimitja. „Szép munkája van, irigylem érte. Én Arany Jánost szerettem a legjobban – mondta a férfi –, és még most is, mert azt olvasunk néha a lánynak. Tudná ő is, tizenhárom már, de azt akarja, én olvassak esténként vagy az anyja. A fiú még kicsi, de az más, mint a nővére, nem tudom, akar-e majd ilyen sokáig mesét.“ A nő figyelte, ahogy az ember immár egy kis festőhengerrel halad körbe a kádon, és a felület lassan csillogni kezd. Vigyázott, hogy ne legyen csikos, a mozdulaton múlik, mint elárulta, és egy kis ecsettel pamacsolt azokban a hajlatokban, ahol a henger nem volt használható.

„Akinek azt mondja: kár! Nagy baj éri és nagy kár: Hess, madár!“ – mondta a kádfestő, és bogozni kezdte a hajszáritó zsinórját a várakozási időben, amíg száradt a festék. A nő tartott attól, hogy most következik majd az, hogy „bezzeg ezek a mai könyvek, ezek nem szólnak semmiről“, de a kádfestő nem mondott semmi ilyesmit, hanem pontos mozdulatokkal törölgetni kezdte a tégelyeket, és visszacsavarta rájuk a kupakokat. „Tudja, az a kislány... eléggé az anyja szoknyáján ül még. A városba jár be az iskolába a falunkból, de azok a lányok már mind festik magukat. Ő nem pingál magán semmit. Hívták minap táncos buliba, de nem ment. Eljött velünk cseresznyét szedni. Szedtünk vagy tizenöt kilót, most is azt magozza a feleségem. Még cseresznyepiros kádat is tudnék...“ – nevetett a kádfestő, aztán felkattintotta a hajszáritót. A nő nézte a hokedliről a csillámló, száradó felületet, aztán a kádfestő kérésére hozott egy üres műanyag flakont. A férfi egy éles késsel lekanyarította a palack tetejét, két lyukat szúrt rajta, belefűzött egy madzagot, és egy pillanat alatt felkötötte a vízcsap alá. Egy napig nem érhetett víz a frissen festett felületet, a palack megakadályozta, hogy a vízcsapból akár egy csepp is rácsöppenjen.

Amíg a maradék holmikat rakta el fürge mozdulatokkal a táskába, a nő megfigyelte, hogy egyetlen festékpötty sincs sem a kezén, sem a

ruháján, és valóban nem hagyott piszkot a padlón sem. A nőnek szinte zakatolni kezdett a szíve, ahogy azon tűnődött, megkérné a kádfestőt, jöjjön vissza egyszer mesélni a falujukról, meg arról, mit csinál a felesége, amikor nem cseresznyét magoz, és aggódik-e a kislánya miatt, aki az anyja szoknyáján ül. De arra is szívesen megkérte volna, hogy hadd menjen el egyszer végignézni egy zöld, egy rózsaszín vagy egy kék festést is, nem beszélve a cseresznyepirosról – ha sikerülne rábeszélni egy bohémabb megrendelőt. De miután a kádfestő a vállára dobta a két nagy sporttáskát, a nő kifizette a munkáját és meghallgatta a karbantartási intelmeket, ahogy a mesterektől búcsúzik az ember, zavarodott sietséggel és udvarias köszönettel ajtót nyitott, majd némán, elnehezült szívvel útjára engedte a kádfestőt.

Ramona A. Kloos festménye

Magna charter

Hudy Árpád *tárcája*

Megint nyakunkon az „idegen forgalom“, az idegenjárás évadja. Üveges szemű, elgyötört emberek vonszolják magukat és apatikus vagy hisztérikus családtagjaikat, cipelik hajóbőröndjeiket, táskáikat és szatyaikat, bolyonganak árván vadidegen, barátságtalan helyeken, ahol lassan az utcán leülni is csak pénzért lehet. Furcsa ákombákomokkal, ismeretlen betűkkel telerótt táblák rébuszain törik fejüket, mely felett a napszúrás Damoklész-kardja lebeg. Hol elégedetten, hol bosszankodva állapítják meg, hogy a pihenésnek álcázott stressztúra állomásain minden éppolyan érdektelen és unalmas, mint odahaza, ahonnan szabadságuk kitörésekor pánikszerűen elmenekültek az útjukba kerülő első csárterrel. És ugyanannyiba kerül. Vagy drágább. Vagy olcsóbb.

A történelmi tömegvándorlások részvevőitől eltérően a mai zarándokokat nem kirabolnivalók, ereklyék és hasonló élvezetek vonzzák messzi tájakra, hanem igen gyakran az árak. Kisebb vagyonekat adnak ki, csak hogy eljussanak oda, ahol állítólag olcsóbb a valami. Cserébe nem tudnak rendesen aludni, mert a vendéglátó barátok összetolt kerti székekre ágyaznak, a prospektus minden csodaszállójának ablakai alatt pedig egész éjjel zene ürügyén a tornádót imitálják. Napközben meg számítógépként jár az agyuk, és időnként a fél elfuserált életüket odaadnák, ha egy félóra békén hagynák őket valami nyugodt zugban.

Bizony nem irigylésre méltó a helyzetük. Nap perzseli, eső és szél veri, légkondicionálás gyöttri a szegény turistát. De hát mindenki a maga szerencsétlenségének kovácsa. Olyan is a világ, mint egyetlen hatalmas hengermű. Különösen siralmas képet nyújtanak a pályaudvarok, repülőterek és kikötők. Szellemi vágóhidak. Eltompult, holtfáradt, ingerült önkéntes marhák ki- és behajózási körlete.

A turisták lerohanta vidékek templomaiban, amelyeket az őslakók már jó ideje kiürítettek, idegenvezető ígét isszák a különböző vallások nem feltétlenül követői. A múzeumok a tatárjárás idilljét idézik, a

vendéglők és gyorsétkezdék a narkomann és longobárd népmozgások fénykorából adnak ízelítőt. Utcaprórogép a kerekén, amelyik összeszedi utánuk gondosan hátrahagyott nyomjelzőiket.

Régebben vesztett háború, megszálló sereg kellett ahhoz, hogy hirtelen egész vidékek lakossága kicserélődjék. Manapság? Turistaszezonban München főterén japán kolóniának lehet nézni a bajor fővárost, az Adria-mentét vagy a spanyol partokat viszont a germán népvándorlások sikeres újrakiadásának.

Persze, a gazdaság. A legújabb kori skolasztika professzorai, a közgazdászok egyik hittétele szerint egy sor országnak a bennük időző külföldiekből kellene megélnie. A legtöbb államnak hivatalos becsvágya, hogy minél több pénzt költsenek el felségterületén az odalátogatók. Ez a fejlett civilizáció vendégbarátsága, szemben a beduinok, eszkimók, pigmeusok, sztyeppei nomádok, kelet-európai parasztok és egyéb kezdetleges közösségek ama – a gazdaság vastörvényeire és arany szabályaira fittyet hányó – primitív szokásával, hogy a hozzájuk tévedőnek ingyen és szívesen jár a hálólhely, az étel és ital. Meglódult képzeletű néprajzosok szerint még egyéb, thai-jellegű női humánszolgáltatások is.

Egy francia aforizma szerint az emberek minden baja abból származik, hogy nem képesek nyugodtan otthon ülni. Ez a tömegturizmus kvintesszenciája. A fő, hogy máshol legyünk, minél távolabb. A világot sem követnénk legbölcsebb háziállatunk, a macska példáját. Ez az elegáns és titokzatos lény hideg undorral szemlél minden sürgést-forgást, és mindennél többre becsüli otthonát, nyugalmát és kényelmét.

És még sok ilyen, maróan okos dolgot oszthatnék meg a témában az erre szomjazó olvasóval, de nemsokára indul a charter-buszom a cseh Riviérára.

„A kultúra bizonyos régiói nem popularizálhatók”

Interjú Áfra Jánossal

Számos redaktori minőségében vagy jelen a kortárs magyar irodalomban (a KULTer.hu alapító főszerkesztője, az Alföld tördelőszerkesztője, a Prae.hu és a Szkhion szerkesztője). Miből adódik a vonzódásod az ilyen típusú szövegmunkához?

Talán valamiféle – nem csak textuális – pedantériából, amihez társul az állandó kudarcra ítéltség érzése is, ez utóbbi azért, mert – ne szépítsünk – minden kiadványban marad valamiféle hiba. Ahol szöveg van, ott megjelenik a hiba is. Persze ha ezt dac nélkül elfogadod, igénytelen leszel a munkádra, ha viszont nem vagy hajlandó elfogadni, belekattansz a szélmalomharcba. Rémisztően hangzik, pedig sokat lehet meríteni ebből a bizonytalanságból.

Mi tette lehetővé, hogy ilyen fiatalon ennyi szerkesztői pozíciót magadénak mondhass?

Egy reménytelen ötlet és egy tucat elvetélt munkakísérlet. Már kilenc-tíz évesen kitaláltam, hogy csináljunk iskolaújságot, elkezdtünk dolgozni rajta, de mivel nem az osztályelsokkal kreatívkodtunk, nem igazán vehettek minket komolyan, így a korai kecskerímek és képregények is megmaradtak a fióknak. Aztán tizennégy éves koromtól sok mindent kipróbáltam – segédmunka krumpliföldön, mákföldön, építkezésen stb. –, viszont a kortárs magyar irodalomról a Debreceni Egyetemre kerülés előtt gyakorlatilag semmit sem tudtam. Aztán az inspiráló közeg, amibe kerültem, új utakat nyitott meg. Meglepve vettem tudomásul, hogy olyasmiből is meg lehet élni, ami igazából legalább annyira hobbi és hivatás, mint munka, épp ezért nem válik kényszeressé akkor sem, ha hétfőtől vasárnapig egész nap ezzel foglalkozom. A publikációkon keresztül visszavezetett az élet a másik korai álomhoz, a szerkesztéshez, és másodéves koromtól már a szakmai tevékenységekből és az azoknak köszönhető ösztöndíjakkból éltem.

A szerkesztői munka nagyrészt láthatatlan, eredményei is nehezen mérhetők. Mégis miért érdemes csinálni?

A szerkesztés a legkreatívabb tevékenységek egyikévé tehető, ha játékként fogjuk fel. Ez nem egyenlő az elkomolytalankodással. A játékoknak is mindig vannak szabályaik, ugyanakkor lehetséges új játéktereket nyitni a lehetőségek felfedezésével. A kapcsolattartás, a szöveggondozás, az arculattervezés és a népszerűsítés különféle kihívásokat és izgalmakat hordoznak. Mindezek közben rengeteget tanulhat az ember a szövegek által, ráadásul nem akármilyen élményt látni, ha valaki, aki elsőként veled osztotta meg az írásait, egyre több szakmai fórumon jelenik meg.

Nyomatott és digitális lapot egyaránt segítesz a munkáddal. Ennek fényében milyennek látod a mai nyomtatott kulturális lapok pozícióit? Meddig bírják még? Képesek-e jelentős állami beavatkozás nélkül fennmaradni? Mennyire képesek nyitni a magánszektor felé?

Egyre több online és offline kulturális folyóirat nyit a magánszektor felé, de csak nagy példányszámmal, magas látogatottsági statisztikával lehet vonzóvá tenni a hirdetőik számára egy felületet, a kultúra bizonyos régiói pedig nem popularizálhatók így. Mindenesetre vannak izgalmas kísérletek, a *Könyves magazin* például különösen tetszik. Ugyanakkor a szűkebb közönségnek szóló szakmai folyóiratok száma szükségszerűen ritkul, ha az állami támogatás csökken – ebből csak az mutathatna kiutat, ha sorra jelennének meg a kulturálisan érzékeny mecénások az irodalmi életben.

Idén úgy gondoltad, hogy számos folyóirat-publikáció után kilépsz az arctalan szerkesztő pozíciójából. Minek tulajdonítható ez? Kötetdüh? Szerkesztői frusztráció?

Egy kötet előkészítése frusztrálóbb, mint a szerkesztői munka, így aligha szolgálhat a könyv orvosságul a szerkesztői pánikrohamokra. Egyszerűen formálódott valami nem „első könyv”-szerű dolog elég régóta, s kábé épp egy éve éreztem nagyjából vállalhatóan az anyagot, amikor a JAK későbbi sorozatszerkesztői elkérték olvasásra a kéziratomat, persze aztán még volt mit csiszolni rajta.

A Könyvhétre megjelenő köteted címe: Glaukóma. Ez egy elég alattomos betegség, a zöldhályog elnevezése. Hogyan jutott eszedbe, hogy egy betegség nevével debütálj? Az olvasónak vagy a kánongépnek tetszenek jobban az ilyen címadások?

Biztosan a „kánongépnek” – ha ez alatt a szűk szakmát érted –, de engem tényleg nem az ennek való megfelelési kényszer vezetett a

Glaukóma címhez. Egyszerűen nem akartam mást mutatni, mint amit a kötet elolvasása adhat. Mert mit idéz elő a cím? Idegenségérzetet. Ez a dolog a könyv elolvasása után is eluralkodhat az olvasón, éppen a végletes közvetlenség miatt. Mert a személyes belsőmonológok mélyre rántanak, életekbe. A glaukóma fogalma pedig bizonyos értelemben a legalkalmasabb metafora annak a személyközi tapasztalatnak az érzékeltetésére, hogy hályog köt össze és választ el bennünket az egymást ismeréstől. Azt hiszem, ezeknek a félreismeréseknek a keresztmetszetében jön létre az identitásunk. A könyvben különböző nézőpontokból ismerjük meg ugyanazt a karaktert, mikor eltérő versbeszélők szólalnak meg a vele való élményük kapcsán. Azt remélem, hogy a könyv így minden nyitott olvasójának meg tud világítani majd egy-egy szituációt akár a saját életéből is.

A József Attila Kör adta ki a verseskötetedet. Mennyire erősen szólt bele a két sorozatszerkesztő, Orcsik Roland és Sopotnik Zoltán az egyes versek alakulásába?

Orcsik és Sopotnik nem finomkodnak, mindenről karakteres véleményük van, de semmire nem köteleztek, nem írták, hogy ide ez vagy az kéne, csak hogy itt ezen vagy azon a részen még lehetne dolgozni, de a döntést mindig rám hagyták. Persze ha már bizalmat szavaztak a kéziratnak, fontosnak éreztem, hogy ők is elégedettek legyenek a végeredménnyel.

A verseidet olvasva, de az egész kötetet még nem bírva úgy tűnik, hogy időnként egy bölcsebb férfi bőrébe bújsz. Miért van szükséged a lírában egy ilyen szerepversszerű távolításra?

Nem csak más korú férfiak, de nők bőrébe is. Viszont szerintem nem szükségről, hanem inkább igényről vagy lehetőségről érdemes beszélni. A lehetséges élethelyzetek megismerésének igényéről és lehetőségéről. Próbálok behelyezkedni olyan pozíciókba, lélethelyzetekbe, amiket a saját bőrömon nem – vagy nem a versbeszélők nézőpontjából – élhettem meg, de úgy érzem, valamiképp mégis átláthatóvá, megközelíthetővé, feltárhatóvá, megérthetővé válhattak. A kötet minden verse egyfajta kísérlet az empátiára.

Borbély Szilárd fülszövege szerint köteted különös hangsúlyt fektet az érzékelésre. Nem érzed ellentmondásnak azt, hogy az érzékeléstől teljesen eltávolítod az alanyiságot?

Ez olyan, mintha azt kérdeznéd, hogy lehet-e mást írni, mint a megélt valóságot. Pedig tudod, hogy az sem tiszta, mi az, hogy valóság, ráadásul a fikción nem kérhetjük számon a biográfiai adatokat. Viszont

a virtualitás korában különösen izgalmas kérdés, hogy miképp tehetünk sajátunkká idegen szituációkat, érzéseket, mozgásokat. A versnek is számolnia kell ezzel.

Milyen kortárs alkotók lírája érintett és érint meg a leginkább?

Leginkább egyes szövegek tudnak megfogni, de ha életművek szintjén gondolkozunk, akkor Borbély Szilárd és Marno János – az ő lírájuk inspirált leginkább az utóbbi egy-két évben.

Az Irodalmi Jelen honlapján debütált az egyik versfilm. Kikerülhetetlen, hogy a vers médiumot és formát váltson az életben maradáért? Vagy ettől csak a popularizálódása függ?

A médiumváltás bizonyos értelemben megtörtént. Ma már szerintem többen olvasnak verset interneten, mint könyvből, az más kérdés, hogy milyen verseket. A művészi formák közötti átjárással való játék pedig szükségszerű kísérlet a nagyobb közönség megragadására, viszont nem hiszem, hogy a versfilmek, verses képregények, megzenésített versek tömegeket láncolnának a könyvhöz. Nem is ez a céljuk. Megkönnyítik a szövegek útját a befogadóhoz, ugyanakkor persze bizonyos értelemben le is szűkítik a versek értelmezési horizontját, viszont legalább nyitnak egy kaput. Örök kérdés marad, hogy az olvasható szöveget akarjuk-e védőbástyaként védelmezni vagy az egybekapcsolódások által engedünk a popularitásnak. Szerintem mindkettőnek megvan a maga terepe, a slam poetry ez utóbbira kiváló példa, valamiféle líraiságot visz egy költészettől talán idegenkedő szubkultúra életébe, ez szép. Mostanság épp az foglalkoztat, hogy a chill out, ambient típusú elektronikus zenék és a szépirodalmi szövegek találkozásából is kislülhetne-e valami hasonlóan izgalmas fúzió.

Boldog Zoltán

„Ha a ló meghal, a madarak kire ülnek?”

Interjú Vass Tiborral

Lakhelyed Hernádkak, amely különböző alakokban feltűnik verseidben is. Születésed helye Miskolc. De feltűnik például Semmi szín alatt című kötetedben is Monyha-tanya. Milyen szerepet töltenek be ezek a helyek az életedben? Mi vezetett egyiktől a másikig?

Miskolcon a szüleimmal évtizedekig laktam a Zsolcai- és a Győri kapuban is, a Búza tér, illetve a Vasgyár tőszomszédságában. Monyhanya pedig a nagyszüleim és szüleim lakóhelye volt. Nekem a nyaralások, téli disznóölések feledhetetlen helyszíne. Térképeken gyermekkoromban sem szerepelt, most meg már annyira leszerepelt, hogy temetője maradt csupán. De az, ahogy közelében lakó rokonaimtól hallom, legalább rendben. Apai nagyapám a korabeli grófság perbenyiki (Prbenik, ma Szlovákia) központjának uradalmi kertésze, anyai nagyapám a monyhaji majorság gőzekéjének kezelője volt. Kettejük cselédsorsa között húzták azt a határt, aminek áthágása (kitelepítés...oda-visszaszökések...) összehozta a monyhaji sírkertben nyugvó szüleimet; ahová a temetésük óta még nem volt bátorságom betenni a lábam. Anyai nagyszüleim is ott nyugszanak, s egy nagybátyám is. Azelőtt minden évben mentem, még ha csak a romokhoz, még ha csak a halottakhoz is.

Hernádkakon szüleim közel négy évtizede vettek „birtokot“, kétszáz négyszögöles földterületet. Kis faházat, később szilárd falú nyaralót építettek rá, s időnk javarészt (ami a miskolci panelfűtési szezon megszűnésétől a megkezdéséig tartott) ezen a ’víkendén’ töltöttük. Később a feleségem szüleit is sikerült Hernádkakhoz közelíteni: 1994-ben vásárolták meg a velünk szemközti nyaralót, ahol mi építkeztünk. Hernádkakon ma is víkendesként emlegetnek bennünket; keskeny, de aszfaltozott utcánkban 20 km/h a megengedett sebesség – más kérdés, hogy információsztráda lettünk, békés összekötő út az ó- és az újfalu között.

Hogyan viszonyulsz ahhoz, ha valaki a „neoavantgárd szerző” kategóriájába sorol?

Ha a ló meghal, a madarak kire ülnek? A neoavantgárd számomra nem kategória. Léthogylét. Felfogás kérdése. Értsd: amit a földről felfogsz, azt ha bárhogyan is, de biztonsággal és főleg: felelősséggel felfogod tudni használni; s amit az égről vagy képes elgondolni közben, azzal nem szaladhat el a ló sem. Neoavantgárdnak éppen annyira ló lenni, mint posztmodern szürrealistának (ezt is „sorolásként” kaptam). Ami a lólánynak létkörülmén, az lófiúnak a sárlás időszaka. Párosodhatnak írásaim a neoavantgárdhoz: megtiszteltetés, ha olyan nevez, akinek a véleményére adok.

Van-e ma a neoavantgárdnak feladata? Ha igen, mi az?

A neoavantgárdról sem tudok küldetésstudottan beszélni, küldetésstudatlanokkal sosem tudtam azonosulni. Életemben „letapogathatóan” gesztus-szinteken van jelen. Neoavantgárd gesztus volt például az Országos Művészeti Kutatási Alap díja: a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia Miskolci Területi Csoportjában rendezett székfoglaló kiállításomon Bán András műkritikus jutalmazott velem. Az intézmény ugyan nem létezik, de a „gondolat” igen. Másik, ugyanitt kapott neoavantgárd gesztus: az Imola nem áll szóba velem címmel Amszterdamban készített elektrográfiai sorozatomra azt mondta egy akadémikus, hogy alkalomadtán készíthetnék Imolán (megyénkben található település) egy Amszterdam nem áll szóba velem című sorozatot. Ugye, hogy szép az élet?

Neoavantgárd gesztus az, ahogy a közelmúltban Kukorelly Endre olvassa hatszáz, kimondottan nem neoavantgárd gesztusú ember előtt a *Robogó* versemet, s előtte, ahogy a műsorszórás mondja, kisesszét ad elő Erdély Miklós műveihez való kötődésemről. Ezek ugyan nem a neoavantgárd feladatai; csupán adatai lehetnek egy felismerő ének. Énnekem éneke.

Kassák-díjas vagy. Mit jelent neked a Kassák-hagyomány?

Mindent vagy mennyi semennit. Szóval *amindenit*. Miskolcon hosszasan igen közel laktam az Újító utcahoz, szóval nem tudok meglenni napi újítások nélkül. Életművek illeszkedése, ha ma behatóbban érdekel sajátokba, másokéba: újításoknak köszönhető az is. Jössz te még az én Futrinkámba, mondja Kassák, kinek neve a díj kapcsán merül fel itt és most, s amire nagyon büszke vagyok, azért is, mert a díj történetében a legfiatalabb jutalmazott lehettem; ugyanakkor az *ügynevezetten* kiemelt díjak közül sem a Szabó Lőrinc-i, sem a József Attila-i hagyományra nem kíváncsiskodik rá a kérdés. Pedig!

Pedig éppen Szabó, éppen József; a Kassák-olvasás velük együtt lehet „irgalmas“. Ha az általuk megidézett hagyomány üzenete számomra az lenne: art utat artatlanért el ne hagyj, akkor az bizony nem biztatna nap mint nap Újítók utcai keresésekre. A mai napig lemegyek hídba egy vagány ötletért és annak megvalósításáért. Vigyázat, a vagányok kenve, olvastam a Vasgyári villamos-végállomáson. Hogy el voltam keseredve, mikor kiderült az igazság. Nem biztos, hogy belátható időn belül vissza tudok egy hídba-lemenés után kapaszkodni, de ha a híd átvitt értelemben mondja: tervbe kell vennem a lekötelező olvasmányok újraolvasását, akkor azt mondom, annak a kísérletezgetésnek is kell legyen eredménye. Amikor képzőművészettel (többek között: grafikák, objektok, küldemény- és tájművészet), performansszal is foglalkozom, izgat a sokrétűség, sokoldalúság hagyománya is.

A verseid szélsőségesen alanyiak. Önfeltáróak, feltűnnek életed eseményei. Vannak-e határai a kitarulkozásnak?

Igen nagyon tetszik nekem ez a „szélsőséges alanyiség“ kifejezés; neoavantgárd gesztus, köszönöm. Valóban, szélsőségesen lehetek alanyi. Sosem a kitarulkozás határai, inkább materiális foglalkoztattak: a hordozó felületek, amelyeken a valóság-elemek valósággal megjelenhetnek, a nyomhagyó eszközök, amelyekkel a jelet a hagyás után magára hagyhatom. Az, hogy a *Mennyi semenni*ben ezekből halóság-elemek és folthagyó lesz-köszők lettek, hát uram bocsá, történik, ami történik. Az időzavar is fontos. Apám kinyírja anyámat a foglalkoztató füzetből, aztán kinyírja magát is, én meg szépen bábozzak, ollózzam őket össze, *foglalkozzak* velük, ahogy lehet. Hol van ebben a történetben az megírva, hogy mi a kitarulkozás határa? Minden „használati“ után ott van, hogy „utasítás“. Gesztus-szinten is hozzászoktunk a fejünk fölött átnyúló elrendelésekhez. Egyszer fejemhez vágják, hogy a *Semmi szín alatt*ban azt írtam, „az igazi hölgyekről mindig az igazat írom, vagy majdnem mindig azt, vagy sohaéppen nem. Vagy legalábbis másképp“, és akkor hogy lehet rajtam eligazodni. Na ezen a fejemhezvágáson tessék eligazodni.

A Mennyi semenni kötet verseinek egyik visszatérő mozzanata az indulás (Indulok Jukópába, Indulok Krakkóba, Indulok Ótvársba stb.). Miért olyan fontos neked ez az állapot, pillanat-helyzet?

A kimozdulás lehetősége okán, ami a kötet készítése közben nem igazán adatott meg. Indultam volna, de nem tudtam sehova... semhova... A sem-ség nemcsak kötetcímeiben (*Nem sok sem, Semmi szín alatt, Mennyi semenni*) ingerel; semeddig jutni, képzeletben, az sem semmi. Képzelt ríposzt egy lopfesztiválról, gondolatban csenek közeli és távoli valós és valótlan helyeket. Történik vala, hogy a

hallgatás, nem-mozdulás időszakában letarolom kopaszra a Vasskoponyát. Elvagyok itthon ezzel a fejjel, ám egyszercsak megkívánom a miskolci Búza teret, fokhagymás lángosostul, Boris-borozóstul. Bemegyek valahogy azzal a tarságos, szemöldökten lófejköddel. Szemben jön velem két hölgy, rám köszönnek; a fiatalabb azt kérdezi, megismerem-e, s miután értetlenül bámulom, jelzi, honnan kellene emlékezniem reá. Beugrik. Ez az a pont, ahonnan elkezdenék indulni a valóságban is: ha ő megismer kopaszon, én meg a teremtésben a saját ürességemen kívül jó ideig nem észlelek semmit. Többet nem borotválom a fejem, de rácseszek, mert nem sokra rá ripitya-rom lesz a bokám. Szóval, ha akartam is volna a valóságban semenni, akárhová, igen nagyon sokáig nem tudtam.

Szerinted az élet visszahozza még azokat az utakat, amelyekre egyszer nem léptünk rá?

Ha vissza is hozza, az már nem az az út, az már nem az a lépés. A kakasom sem léphet kétszer ugyanabba a tojóba. Erről meg a jobja olaj jut eszembe, ami ugye napfény elleni védelemre is szolgál. Akinek haj van a fején, ne menjen az Vassra? Menjen az is. Lépünk úttalan utakra is, azt mondom, merjünk kockáztatni. A történelem ismételteti ugyan önmagát, de mi azt nem érzük meg.

Verseidnek mintegy védjegye az elmés szójáték. Úgy hat, mintha spontán születne. Miért fontos egyáltalán, hogy formázandó anyagként bánj a nyelvvvel?

Mintha spontán, hát mindjárt a falnak megyek. Hassanak is úgy, mert spontán születnek, ha spontaneitásnak nevezhető az írás közbeni születés. Ha görcsölésnek hat bármi is: elrontottam. S pont tán nem könnyű kézzel, de könnyedén. Nem kérdezek olyan ökörséget, hogy akinek a nyelv nem formázandó anyag, az vajon miért ír. Ha nekem bűdös az a poétadoktus-helyzet, amely mögött nem kreatív a „tartomány“, az csak engem zavarjon. Fonéma gyereknek anyja sem érzi a szagát. Nem ötletelek, nem jegyzetelgetek, nem ollózok össze. Munkám van a verssel, egyszeri. Megírom, jön a sor sorban. Hogy aztán hányszor térek vissza, visszavenni az arcából, azt verse válogatja. Nem az legjobb, amihez gyakran vissza-visszatérek. (Sót.)

Verseid erősen szerkesztettek, a kiválóan felépített, jól elhelyezett képek mellett ugyanakkor a szürrealizmushoz hasonló automatikus írás is jellemzi őket. Nem érzed ellentmondásosnak a poétikádat?

Ha nem tudnám erős szerkesztettséggel tudatosan kordában tartani, amit kordában kell, ugyanakkor nem tudnék engedni azoknak az

automatizmusoknak, amelyeknek ösztönből engedek, talán nem csak sehová, de sehol sem tartana a poétikám. Poétika, milyen fellengző szó. Ha ez az ellentmondás is jellemző rá, ám legyen.

Ha valamelyik nyelvőr azzal vádolna, hogy ironizálsz a nyelvet, és emellett „rontod” is, mit válaszolnál?

Nem vádként fogom fel, hogy irónia és rontom-bontom. Szerencsémre bőven akad rá alkalom, hogy nyelvőröknek rendre megköszönhessem értő észrevételeiket. Csodálatos, hogy az emberek szeretettel, a hozzáértők féltő aggodalommal is olvasnak, s írnak íméleket, üzennek megfontolni valókat a társasági oldalon.

Nehéz feltenni a kérdést, de Vörös István sem ment el mellette kötetedről és sorsodról beszélve: mennyire segítettek a versek feldolgozni szüleid elvesztését?

Torzítva a kötetcímet: mennyire, és semennyire. Kínos, de még kettőször kettős látásban vagyok. Egyik kétszemem ír, másik kétszemem megvet. Mennyire nem lenne szabad semmiről, mennyi semenniről beszélni, láttatja az egyik, de beszélni kell, vakít a másik. S ha beszélni, akkor csak versben; és semmi mellébeszéd, mint például ez itt.

Néhány metafora azt tükrözi, mintha erős lett volna benned a düh. Eljutottál a megbocsátásig?

Ha azt mondom, feltehetően soha nem fogok tudni odáig eljutni, hogy megbocsássak az édesanyámat meggyilkoló édesapámnak, vajon akkor hazudok-e, vagy akkor, amikor azt kérdem: már tegnap megtettem?

Apám nem ismert irgalmat; ha ismert volna, anyámat életben hagyja, s nem úgy intézi, hogy én nyissak rájuk. Ha utolsó útjára egymaga indul egy erdőben, ahol az eső elmossa szeméből a könnyet, a levelek betakarják az óriási lött lyukakat, a madarak felnyalják friss vérét, szöveit fészükbe hordják el a hangyák: bizonyára másképpen tépelődnek bocsánaton. Az, hogy eső, levél, madár meg hangya voltam, s – ahogy Monyhán mondták: – tisztálnom kellett utánuk, vakká ugyan nem tett, de talán látni se láttam tőle tisztábban semmit.

Az életben kevés volt az a nap, hogy ne találkoztam, beszéltem volna a szüleimmel. Rajongva szerettem őket, s ők is hasonlóképpen szerettek bennünket. A düh a tehetetlenség érzete miatt lehet törvénytörő, a gyászunka fázisaiban szépen, tudálékosan ott a helye.

A tragédia és a temetés közben hat hét telt el. Közben számos „elvi” problémába is ütköztem, többek között: szabad-e mindkettejük nevét

ugyanarra a kőre vésetni – hiszen nem együtt döntöttek a végkimenetelről. Vagy később: hangosan méltatlankodtam, mikor megtudtam, hogy hozzátartozóim mennek hozzájuk a temetőbe. A düh hozta, igen, a düh; mára talán csillapodni látszik kicsikét? Nem is tudom. Talán hamarosan lesz erőm elmenni hozzájuk, letenni nekik köszönőszéppennel a könyvet, hányni rá egy kis hernádkaki földet, jó feketét, zsírosat, ahogy apám mondta, és vinni tetejébe a lugasukról iskolázott szőlővesszőt, hátha megered. Ha nem, az csak a szőlő baja lesz. Különben is, ki látott már szőlőt temetőben. Persze, pusztítókat sem nagy számban fed humusz. És ha ott leszek, majd nem sírok, és nem, ahogy most sem, sem mennyire, sem semennire.

Készítették:
Boldog Zoltán és Csepcsányi Éva

Bárdos József rovata

MARCEL PROUST

EL A TÚNT IDŐ NYOMÁBAN

Első fejezet
(a hatszáznegyvenharmadik kötetből)

Beleharaptam Madeleine-be. Nem emlékszem, ez mikor történt, még évés előtt, vagy csak úgy, desszertnek kívántam meg közvetlenül azután, hogy elfogyasztottunk együtt egy hatfogásos vacsorát, és ott táncoltunk a holdfény illatától bódítóvá varázsolódott éjszakában, nem emlékszem, csak arra, hogy valami csodálatos, rég nem érzett melegség ömlött el a nyelvemen, valami régi, a nagynéném teába áztatott szobaleányaira emlékeztető illat, amelyet sohasem felejt el az ember, noha talán már egyáltalán nem jut az eszébe.

Vannak ilyen éjszakák, amelyek úgy világítanak a hétköznapok közömbösen sötét folyosóján, mint tárna elhagyott mélyén az imbolygó bányaszlámpa fénye, olyan vakítóan és bizonyosan, mint szürrealista író képzavarai közt a félhomály, és mégis oly sejtelmesen és bizonytalanul, amilyen bizonytalan csak az a kora gyermekkorától nyomtatott szöveg fogyasztására szoktatott, s ettől a szenvedélybetegségétől szabadulni késő öregségében sem tudó szerencsétlen olvasó lehet, aki az eltűnt idők nyomát kutatva eltévedt valahol a negyedik kötet közepe táján.

Az ilyen éjszakákon álmatlanul forgolódom, ahogyan álmatlanság kínozott gyermekként is abban a vidéki házban, melynek éjszakai magányát csak eltévedt kísértetek gyakorta megéso kóborlásai törték meg, amiről persze szüleim merő jóindulatból egyszerűen nem vettek tudomást. Arrafelé nappal is csend volt, csak hétvégeken, különösen déltájt tűnt fel egy-egy járókelő, aki a jóízűen elfogyasztott szentbeszéd után megérdemelt vasárnapi l'hamburgere felé igyekezett. Éjszakánként nyitott szemmel feküdtem, szobámat megülte a nyár melege, s én bámultam a mennyezet apró repedéseiből kibontakozó

hátborzongatóan édes szerelmi jeleneteket, állandóan attól rettegetve, és mégis egyre arra vágyakozva, hogy azok leereszkedjenek az ágyamba, amelyben ilyenkor magányosan forgolódtam. Anyám ugyanis kényesen pedáns asszony volt, nem tűrte a kilengéseket, már kora este ágyba parancsolt, hogy sötétedésre a lányok is hazaérjenek.

Hová lettek ezek az esték, ezek éjszakák? És háová lettek ezek a lányok? Szinte már el is felejtettem őket, és Swann is, akiről apám azt képzelte, hogy egyszerű utcai strici, holott a nagy nemzeti együttműködés keretében egész sor előkelő bordélyházat üzemeltetett Párizsban, amelyekben később nem egy bentlakóval magam is szorgosan együttműködtem, amikor, tanulmányi célzattal elmerültem a bűnös város forgatagának mélységeiben. Ezek a bentlakó lányok igen együttműködőek voltak, sosem kapta el őket a kelleténél nagyobb hév, s így a vérbajt sem kapták el a kelleténél gyakrabban. Ha valakivel ez mégis előfordult, Swann az ilyet sosem küldte orvoshoz, az volt ugyanis a véleménye, hogy aki heveségével és óvatlanságával mintegy maga idézi elő a bajt, annak nem jár támogatott egészségügyi eljárás. Az orvosi kar persze elítélte ezt a nézetet, de hát őket, ezt hamar beláttam, a pusztá anyagiak, a piszkos magánérdek motiválta, tekintettel arra, hogy aki óvatos volt, és nem lett beteg, annak végképp nem volt rájuk szüksége, s mi lett volna így praxisukkal és presztizsükkel. Swann persze füttyült az orvosokra, akik egyébként sem tudták kigyógyítani a lányokat, akkor meg, hangoztatta Swann, minek a sok kezelés, úgymint csak a beteg szenvedését hosszabbítják meg, hadd hulljon a férgese.

Gyerekkoromban Swann gyakran megfordult a házukban, emlékszem, egyszer majdnem egészen száznolcvan fokkal, amikor tévedésből anyám budoárja helyett véletlenül a gardrobszekrénybe nyitott be. Ekkoriban ő hozta házhoz nekem a lányokat, akikkel aztán jól eljátszogattam, elütve fölös időmet és a Franciska ételkölteményeitől nagyra nőtt fölös energiáimat.

Franciska hihetetlen leleménnyel állította össze napi étrendünket. Nem engedte, hogy bármit is megérezzünk az esetleges beszerzési nehézségekből. Képes volt paréból (ügyes átfordítással) répát, facsigából éti csigát, telefonkagylóból osztrigát varázsolni (ilyenkor aztán néha napokig a gyomrunkban csöngött a telefon). Jól emlékszem egy nevezetes vasárnapi ebédre, épp babhiányos időket éltünk, ezért Franciska finom, napon fonnyasztott tavalyelőtti málnaszörpből főzött bablevest, a füstölt húst hihetetlen leleménnyel apró cipőkefe-forgácsokkal helyettesítette, amelyeket persze előrelátóan megforgatott barna és vörös cipőkrémbe, hogy az illúzió tökéletes legyen. Megindító íze volt, Swann is megindította, olyannyira, hogy futva távozott az emeleti mellékhelyiség irányába.

Persze a lányok csak ebéd után érkeztek, és ahogy esteledett, én magam is sürgettem távozásukat, mert tudtam, hogy szobámba

rövidesen anyám lép be, aki, Freud korai, lelkes tanítványaként az esti puszi ürügyén mindig fölkeresett, hogy miközben szigorúan ragaszkodott a hagyományokhoz, újra és újra arra biztasson, merjek nagyot álmodni. A hagyományokat az a sárga vonal képviselte, amelyet még odaköltözésünk előtt festettek ügyes kezek ismeretlen célból szobám padlójára. Anyám ezt szigorú határvonalnak tekintette, és sohasem engedte meg magának, hogy ennél közelebb jöjjön, csókját is csak egy hosszú rúd végén nyújtotta át. Hogy is lépte volna át a jó ízlés határát! Bűnösnek érezte volna magát, mint ahogyan engem is megbüntetett, ha a nagynénemen tévedésből vagy kíváncsiságból olyan gombot akartam megnyomni, amelynek nyomkodását sem szokásosnak, sem ildomosnak nem tekintették azon a konzervatív vidéken, ahol a nyarakat töltöttük.

Míndez, mondom, akkor jutott eszembe, amikor beleharaptam Madeleine-be, és nyelvemen valami nedves, meleg áradt szét, s ettől hirtelen, szinte egy csapásra ez a régi, elfeledett hangulat ragadott meg, valami régi illat, varázslatos, feledhetetlen íz, melyet már-már elfeledtem, amely csak mélyen, nagyon mélyen, talán már csak a ritka, homályosan rétegződő, gyermekkort felidéző álmaimban élt elevenen, és mégis, mindig itt volt bennem, itt volt velem, meghatározva hétköznapjaim válságos érzéseit. Bűvös öröm áradt el bennem, elteltem boldogsággal, mint egy alapos, náthás orrfújás után eltelik az a fajta háromrétegű papírzsebkendő, amelyet mifelénk akkoriban csak Swann használt. Miért is ne lettem volna boldog? Igaz, abban a pillanatban nem tudtam volna megmondani, mi is okozza ezt az örömet, talán épp a nátha hiánya, vagy az el-elhalkuló hasmenés, amely Franciska kifogyhatatlan konyhai leleményeinek következtében szinte sosem hagyott el teljesen. De azonnal éreztem, hogy ez az öröm sokkal több önmagánál. Nem egyszerűen csak öröm, hanem orom, sőt bizonyára öröm is, még ha ezt elsőre talán nem is fogja föl az ember teljes valójában. Gyermekkori paprikás krumplikban szabadon úszó kolbászkarikák boldog öröme és bánata érződött ebben a hangulatban, valami a tudatom felszíne alá szorult, titkos szertartással eltemetett magasságos mélység.

Ezt mind átéreztem abban az egyetlen pillanatban, ahogy beleharaptam Madeleine-be. Ő felsikoltott, mint a vasúti sínek sikoltanak, ha a fékező váratlanul és hirtelenül fékezni kezd, s ez a sikoltás betöltötte az éjszakát. De mindez csak egy pillanatig tartott, a következő másodpercben már egészen más érzések jártak át. Egyfelől annak a pofonnak a mély fájdalma, amelyet Madeleine-től kaptam a harapásért, másfelől azé a másiké, melyet a fal adott, ahogy az elsőől nekirepültem, mint ahogy egy éjszakai röptében az irányt eltévesztő fülesbagoly repül neki a háztetőn magányosan és hidegen szunnyadó kéménynek.

Ekkor felébredtem, átérezve, hogy egyszer s mindenkorra vége a nagy álmoknak, vége a boldog, felelőtlan ifjúságnak.

Mészáros Sándor méltatása
Böszörményi Zoltán *Füst* című novelláskötetéről

Azokat a szerzőket kedvelem jobban, akik mernek könyvről könyvre kockáztatni

Három hívószó mentén szeretnék beszélni a kötetről: ezek az átírás, az egyszerűség és a kedély. Mindhárom olyan fogalom, amelyekről órákig lehetne beszélni.

Nagyon kedvelem Roland Barthes-nak azt a mondatát, hogy „az ember mesélő állat“. Ez egy pontos antropológiai meghatározás, mert sokat mond el az irodalomról, és arról is, miért mesélünk el történeteket. Mielőtt belefognék ennek a mondatnak az értelmezésébe, nyitok rögtön egy ellencsapást. Nekem apró pikkelysömörök nőnek a hátamon, amikor azt hallom, hogy végre mesélés van, mert megszűnt valami az irodalomban, és most újra történetet kell mondani. Egyrészt nagyon kevés történet van a világon, a formalisták szerint 37 típusa létezik a mesének, és ezeket variáljuk. Másrészt pedig egy irodalomban, jelen esetben a magyar irodalomban a történetmondás és reflexió arányaiban gyakran eltorzul, több lesz például az elmélkedés, amelynek

nagy szerepe volt a 70-es, 80-as években. Ez mindig valamiféle elégedetlenségből származik, de nem valami ellenében, hanem mellette születik. Azért, hogy valamihez visszatérjenek, bizonyos értelemben az egyszerűbb formákhoz. Ezek például az élőbeszédhez kapcsolódnak, ilyen az anekdota, az adoma és mások.

Amikor egy irodalom túl bonyolulttá, túl reflektálttá válik, akkor szükségszerű, hogy megjelennek az ellenhatások is. Ilyen értelemben ez a könyv olvasható így is, de nem a posztmodern ellenében. Hiszen a Füst írásmódja is – nem véletlenül Lénárd-novellák az alcíme – egy könyvhöz kötődik. Az utószóban, illetve a szerző megjegyzéseiben csak szereplőket és helyszíneket találunk arra vonatkozóan, hogy mit vesz át, hogyan kölcsönöz, miként működik az átírás. Nem olvastam újra, hogy a két könyvnek milyen a viszonya, de nem az életből merítik a történeteket. Nyilván kitaláció és tapasztalat egyvelege, de valamiképpen más könyvekre támaszkodik – ez is és minden könyv.

Az egyszerűség mindig csinálmány egy irodalomban. Amikor valaminek az egyszerűségét dicsérik, azt is meg kellett kreálni. Legfeljebb hiszünk ennek a dolognak, és valóban egy archaikus világ történeteit látjuk bennük, amely részben Lénárd Sándoré, másrészt pedig a brazil történetek mellett nyilván ott van – a könyv nem utal erre – annak az archaikus világnak a lenyomata, ami a szerzőnek, Böszörményi Zoltánnak a sajátja. Ezek egymásba játszanak, és így születik meg egy más típusú egyszerűség, ami ebben az irodalmi kontextusban hat egyszerűen, nem pedig önmagával szemben. Ez az egyik erénye.

Ha az irodalom telítetté válik, nem folytatható egy irány, szükségszerűen nyílnak meg ilyen kapuk. Az angolszász irodalomban egyáltalán nem olyan kirívó példa, hogy a Tristram Shandy mellett ott van a Robinson Crusoe, vagy Joyce mellett Hemingway. Ezek nagyjából párhuzamosan születnek, egy minimalista és egy végtelenül bonyolult nyelviségű szöveggént. Persze nálunk mindig váltásként képzelik el, de ezt a könyvet nem váltásként kezelem, hanem valami melléírásként, és nyilván bárkinek az írói pályáján végigtekintve is felfedezhetjük ugyanezt. Az éj puha teste egy bonyolult, filozofikus mű, sok elmélkedő résszel, a Füst ezzel szemben epikus, egyszerűbb formákat használ. Nem olvastam Lénárd könyvét újra, hogy Böszörményi Zoltán pontosan milyen elemeket kölcsönöz, milyen viszonyba kerül vele, de így is megfogalmazható a kérdés: mi az, ami új? Mi az, ami eredeti? Mi az, ami az övé? Azt a szót találtam, hogy kedély. Ezt a 19. századi szót. Erre azt mondják, hogy nyelvi magatartásforma. Egy attitűd, az elbeszélőnek a viszonya a világhoz, ami egy életszerető világ, bármilyen történés is van jelen. Ebben az

archaikus világban, amely megidéződik a történetekben, megtalálható a mesélésnek egy olyan kedélye, ami életszeretetet sugároz. Ez tulajdonképpen Böszörményi Zoltán könyvének a leleménye.

Ez mindig az elbeszélői hangban képződik meg. Ez részben a mesélésből fakad, másrészt pedig tudatos felkészültség. Tudja, hogy miből mennyi kell, ott indítja el, és a novellának egy hagyományos formája érvényesül, hogy egyetlen középpontban lévő alaknak a sziluettjét jeleníti meg. A többi mellékszereplő egy-egy vonással van jelen. Rendszerint csattanóval végződik, és azok a jobban sikerült novellák, ahol nem ez a zárlat érvényesül, hanem nyitva marad a befejezés. Ezek a sikerültebbek, de az egész könyvön van valami olyan elementáris életszeretet, ami ezt a kedélyt vonzóvá teszi az olvasónak. Azt az olvasót célozza meg, aki az elementáris dolgokra kíváncsi, mint születés, halál, szerelem. Ezekben semmi újdonság nincs, hanem az jelent újat, ahogyan elmeséli. Az átírás, kedély, egyszerűség vonzatában tud valami olyan attitűdöt teremteni, ami rokonszenvéssé teszi. Az, hogy hány olvasója lesz, nem mindig rajtunk múlik. Függetlenül is, milyen nyitottsággal fogadjuk.

Böszörményi Zoltán egész írói és költői pályáját jellemzi, hogy mindig valami mást csinál. Az előző könyvéből és *Az éj puha testéből* egyáltalán nem következett volna, hogy ilyen mű születik. Azt a fajta írói szabadságot és kísérletezést képviseli, ami irigylendő, hiszen nem akar ismételni, mindig valami újat szeretne kipróbálni. Nem akarja iparossá tenni magát, holott az irodalom nagyrészt az ismétlés által létezik. Azokat a szerzőket kedvelem jobban, akik mernek könyvről könyvre kockáztatni.

Egy huszonegyedik századi Casanova

Murányi Sándor Olivér *Zordok, a székely szamuráj* című kötetéről

Murányi Sándor Olivér harmadik, *Zordok, a székely szamuráj* című kötete, amely a Kalligram Kiadó gondozásában jelent meg, meglepően új hanggal jelentkezik a magyarországi prózairodalomban. Nem kíván beilleszkedni semmiféle modern kordivatba, inkább a klasszikusokra, azok közül is kedvenc olvasmányaira építkezik. Időnként az az érzésünk, mintha a *Don Quijoté*-t parafráznál, de tetten érhető Thomas Mann vagy Hermann Hesse, Hemingway hatása is.

A *Zordok* egy kétszáznegyven oldalas mű, amely nem fejezetekre, hanem huszonnégy formagyakorlatra oszlik. A terjedelmét tekintve lehetne akár kisregény is, azonban korántsem egyszerű besorolni bármilyen műfaji kategóriába. Kísérleti prózának, helyenként igen erős lírai felütéssel dolgozó, modern kalandregénynek, piktóreszk elemeket használó szövegnek mondhatnánk. Maga a szerző sem kívánja műfaji kötöttségek szerint behatárolni művét. „Regénynek nevezhető-e majd, ami elkészül? A regény meghatározásáról sok előadást tartottam. Tudom, mi minden regény és mi minden nem regény. Hogy *Zordok* regény-e vagy sem, nem tudom. Igyekszem szavaihoz, történeteihez tartani magam. Ez lesz a nagy mű, amelyet egész életemben meg akartam írni? Ezt végképp nem tudom.” – mondja a könyvben Tanár úrként szerepeltetett író, aki *Zordok, a harcművész-kalandor* történeteit hivatott megírni.

Azonban Murányi mégis ad egy kevés fogódzót a műfaj eldöntésében olvasójának, hiszen a borítón az áll: *kéjpróza*. A székelyudvarhelyi szerző első kötete, az *Üres és teli* (Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány, 2007) *harcesszé*, a második, *Felnyomták szentnek* (Erdélyi Híradó Kiadó, 2007) pedig *pornópédikáció*. Így nem meglepő, hogy most is valami egyedi, saját maga alkotta kategóriával rukkolt elő.

Ha előző műveivel keressük a rokonságot, mind a tematikában, mind a stílusban közös vonásokra lelhetünk. Nyelvezete, akárcsak korábbi könyveié: szikár, tömör. A történésekre fekteti a hangsúlyt, nem akar pusztán szövegirodalmat művelni. Mindhárom mű részben vagy teljes egészében önéletrajzi ihletésű, a harcművészettel, a nőekkel, az irodalommal, az emberi élet kalandos útvesztőivel foglalkozik. *Felnyomták szentnek* című kötetéről Fried István a következőképpen ír: „*Novellisztikája egyként merít a magyar történelemből, a szakralitásból, a kisvárosiasság szülte külön alakok rajzából, de szentelen biztonsággal és magabiztosságból rántja le a szentet a profánba, s emeli a profánt a magasabb régióba. Az ifjú erdélyi magyar irodalom belvilága karikatúrákra készíti, nyelvi humora ennek a belvilágnak szóhasználatával éppen úgy él, mint az erdélyi hagyományokéval.*” Mindez elmondható újabb prózakötetéről is.

A *Zordok, a székely szamuráj*ban egy harcosról olvashatunk, aki a fenyesek ódon és titokzatos világában érzi igazán otthon magát: „A homályban ég felé törő fenyők olyanok, akár egy-egy gótikus katedrális. És a csend, a hegyi vidék csendje, amelyet már gyerekkorom kezdetén élveztem. *Mintha beleszülettem volna. Sokan rettegnek attól, hogy egyedül maradnak ebben a csendben, mások itt találják meg a békéjüket. A rejtettség új távlatokat nyit.*” Nemcsak a fenyőerdő, hanem a könyv is folyton új távlatokat nyit olvasója előtt. Mészáros Sándor szavait idézve, olyan, mint egy kínai szekrény, amelyben újabb és újabb fiókok nyílnak ki.

„*Mivel is kezdődik egy ember története? A megfogamzással? A születéssel? Aligha. Talán a legidősebb életben lévő rokona történetével, valamint az eszméléssel, amikor véget ér számára a gyerekkor, és felébred benne a világ.*” Az izgalmas, mozaikszerű történetek, amelyek külön-külön is élvezhetők, egésze olvasva fejtik ki igazán hatásukat. Zordok kezdetben szerzetesnek készül, majd a szerelem, a nő szépség iránt érzett féktelen vágy más utakra tereli. Hajmeresztő élethelyzetekbe keveredik, medvével harcol, lovaglás közben éri baleset, csaknem meghal egy autószerencsétlenségben harmadmagával, több furcsábbnál furcsább nőtípus ölében pihen meg, új erőt merítvén a gyönyörből. Emellett harcművész, és ez az egyetlen dolog, amely mindvégig stabil fogódzónak látszik életében. Több szakmát, életmodellt is kipróbál (kabátvasaló egy gyárban, mintaférj, kicsapongó szerető, szerzetesjelölt). Vendég a nagyvárosban, az erdőben, a költők kávéházában, a ferences reverendában, na meg a nők ölében is. Egy huszonegyedik századi Casanova, akinek senki sem bír ellenállni, botrányhős, polgárpukkasztó, mindenféle rendet, szabályt megszegni akaró lázadó. Aki ismeri Murányi Sándor Olivért, sok ponton ráismerhet szerzőnk saját történeteire, életének sorsdöntő pillanataira.

A mű főhőse példázatszerűen mutat rá az emberi esendőségre, életünk alapvető törvényszerűségeire. A humoros, pikareszk elemekkel

tűzdelt történetek közé egy-egy aforizmaszerű bölcséletet szúr be. Nem filozófiai traktátust kíván ez által elénk tárni, csupán egy erős mondatot villant meg, amely pont elegendő, hogy lélegzetet vegyünk és elgondolkodjunk két gurgulázó nevetőgörcs között. Ezek pedig elsősorban a harcművészet, az irodalom, a horgászat, az emberi gyarlóság, az ösztönszféra témái köré csoportosulnak, megadva a fő vonulatait a könyvnek. *„A harc ott kezdődik, ahol véget ér a félelem“* – fogalmazza meg az apró bölcsességet a kötet. Vagy a következőképpen szól: *„A harcok ott rejtőzik a genetikámban. A felszínen bárkinek tarthatnak az emberek. De legfelül csak a harc van, amely minden újabb lélegzétvételemmel kísér“*.

Az irodalmi élet egyáltalán nem szimpatikus Zordoknak. Nem tartja elég őszintének, igazságosnak, ami a „műzsafiak“ között zajlik. Kemény kritikát fogalmaz meg velük szemben, és parodizálja a belterjességet is: *„Magam két évtizeden át készültem arra, hogy mester legyek. A műzsafiak ellenben éjszakánként megajándékozzák jelen lévő társaikat ezzel a címmel, amely avval is jár, hogy a hátad mögött még nagyobb erővel gyaláznak“*. Az emberséget tartja a művészi produktum fokmérőjének. Véleménye szerint, aki embernek nem állja meg a helyét, az művésznek is éppoly hitvány.

„Házi macskává válhat-e a hiúz? Utam fejlődés volt, mert saját sorsom éltem meg“ – mondja Murányi Sándor Olivér, akinek legújabb kötete talán pont a zsigerekig ható személyes hang miatt nyújt átütő képet mai társadalmunkról, árnyaltan fogalmazva meg egy romantikus, huszonegyedik századi lázadó szavaival mindazt, ami romlottá, őszintétlenné tesz bennünket: *„Mindig is lesznek olyanok, akik nem akarnak beilleszkedni a társadalomba, amelyet különféle világgépezetek irányítanak. Tagsági igazolványokkal, oklevelekkel, hitelkártyákkal próbálnak besorolni és lekötelezni. A rangkórsággal, a kivételezettségekkel és a címeikkel minden hatalom meg tudja fogni az embert. A rang falkát feltételez, amely nehezen tudja elfogadni, hogy van, aki egyedül vadászik“*. Murányi Sándor Olivér is talán egyedül vadászik, de ezzel a könyvével célba talál.

Varga Melinda

Murányi Sándor Olivér: Zordok, a székely szamuráj. Kalligram, 2012

Utcán szedett minimalizmus?

Berta Ádám *Egon nem fáradt* című kötetéről

Az *Egon nem fáradt* lendületes, szórakoztató novelláskötet, de nem ahhoz a vonulathoz tartozik, amely széles körben képes lenyűgözni az olvasóközönséget. Sokan valószínűleg fel is háborodnának, esetleg hitetlenkedve forgatnák kezükben a felnagyított távirányítóra emlékeztető könyvet, amelynek rövidke történetei leggyakrabban olyanok, mintha csak a csatornák közt váltogató néző szemé előtt felvillanó jelenetek naiv papírra vetései lennének. Hétköznapi emberek hétköznapi történetei, bevezetés és csattanós végkifejletek nélkül.

Berta Ádámot látszólag nem a nagy témák, és nem a klasszikus irodalmi eljárások izgatják. Nem nagy mesélő vagy szemképráztató mondatbűvész, nincsenek szépen munkált metaforái vagy kötetet egybetartó motívumai. Az élet banalitásai, közhelyei érdeklík. Egy giroszosfiú randevúja, szomszédját leső házaspár, találka egy plázában, két tini délutánja, effélék. Különlegessé teszi szövegeit, hogy az olvasóban olyan érzést keltenek, bepillantást nyertek a szövegalkotási folyamatokba. Mintha e sztorik újságcikkből, utcán, kávézóban, szomszéd házban el-elkapott beszélgetés-töredékek lennének, amelyek általában arra várnak, hogy továbbírják, kiegészítsék őket. Berta azonban épp csak hozzányúl ezekhez a talált szövegrészletekhez. Amit más jobbára eszközként használ, azt ő pimaszul eredményként mutatja fel.

Legjobban a *Világoskék elefántok pirulákon* című elbeszélés egy részletén keresztül érthetjük meg módszerét:

„(...) Visszaültek az asztalhoz. Marcel a tablettákra bámult, aztán a távolba vezett a tekintete. A jamaikai hol Marcellt nézte, hol csak bámult maga elé.

Szóval, ha belátnád, mondta, hogy nem akarom, hogy olyasmit csinálj, amit nem akarsz. De végigcsinálom, ha neked se mindegy.

Mert, neked mindegy? Ettől fogunk rendbe jönni egymással.

Tudod, hogy nekem se mindegy. De nem akarok senki mást. Csak téged akarlak. Tök egyszerű az egész.

Tudod, hogy tök egyszerű az egész.

Értem, miért mondd ezt, de történetesen tudom, milyen egyszerű.

Megtennél nekem valamit?

Bármit megteszek neked.

Légyszi-légyszi- légyszi- légyszi- légyszi- légyszi ne beszéljessünk.“

Azáltal, hogy a narrátori szólam csupán a megalkotott teret (egy állomás restije) és a karakterek elnagyolt körvonalait (Marcel és egy jamaikai) határozza meg, a se eleje, se vége dialógusrészletből kiindulva magának az olvasónak kell megteremtenie a történetet. Tetszetős elméleti elképzelés, még ha nem is a fenti idézet radikalizmusával működteti a szerző a kötet egészében.

Néhány elbeszéléstől eltekintve – például a hagyományos formákat követő *Adrián az Adrián* – inkább csak a töredékes forma, az alakulásban levés imitációja, a talált szövegrész kendőzetlen felhasználása mentén szerveződnek a novellák. Izgalmasak a kevés eszközzel dolgozó, köznapi beszédet követő nyelvi és elbeszélői megoldások, amelyek, ha nem minden esetben sikerülnek is túl jól, legalábbis mindig hitelesek és jól illeszkednek a témához.

Átlagos kispolgári család mindennapjaiból ragad ki egy részletet a minimalista stílusra törekvő, *Sára kórházba kerül* című elbeszélés, amely a kötet egyik legjobb darabjaként remekül hordozza a szerzőre általában jellemző, fanyar humorral megfogalmazott társadalomkritika kimondásának igényét:

„(...) – Halló tessék! – mondta Sára. 2017-ben, hosszú bentlakásos terápia után szólt meg legközelebb, és végül 2019-ben hagyhatta el a kórházat. Gusztávban egy darabig még nőtt az ingerültség, hogy miért nyüszít a felesége ahelyett, hogy szép csendben telefonálna, aztán észrevette, hogy Sára epilepsziás görcsben ráng a kagylóval a kezében, félig a kanapé alatt.

Halló – mondta, miután kicsavarta neje kezéből a kagylót, de senki nem szólt bele. Lenyomta a villát, és mentőt hívott. (...) Nagyon jól aludt, először nem is értette, miről van szó (...) Kényelmesen feküdt az ágyban. Lehalkította a rádiót és a távkapcsolóért nyúlt.“

Berta Ádám talán az írás legingoványosabb talaját választotta, amikor ezt az irodalmi stíluselemeket a lehető legkevesebbre redukáló, személytelen, főként elbeszélői technikákkal kísérletező megszólalásformát határozta meg magának. Olykor sajnos el is veszti egyensúlyát rajta, és nem mindig képes meggyőzni arról, hogy elbeszélése kísérletező jelleggel, szántszándékkal közelít a naiv,

dilettáns irodalomhoz. Egy-két novelláját (például az iskolás írógyakorlatra emlékeztető, más szerzőktől beemelt szövegrészekkel játszó *Barit*) tényleg nyersnek, kiforratlannak tarthatjuk, amelyekben nem segít az amúgy szépen kinyilatkoztatott ideológia sem. „*Félkész, elszállt, de rugalmasan nyitott*“ – hangzik el a narrátori vélemény egy, a fikció részét képező könyvről, amely mintha csak a szerző, Berta Ádám önkritikát gyakorló reflexiója lenne saját kötetére. Irodalmi törekvései rokonszenvesek, megoldásai olykor bravúrosak, így lesz élvezetes, gördülékeny, de az olvasóközönséget megosztó kötet az *Egon nem fáradt*.

Vincze Ildikó

Berta Ádám: *Egon nem fáradt*. Kalligram, 2012

A szöveget Szuharevszki Mihály festményével illusztráltuk

Végtelenített merülés a szótenger mélyére

Izsó Zita *Tengerlakó* című verseskötetéről

Izsó Zita első verseskötete ígéretes, figyelemre méltó pályakezdés. A fiatal költőnő vékony könyvét férjének, Ayhan Gökhannak ajánlja, akinek lírája hathatott alkotói világára. Hiszen alapvetően ugyanahhoz a – kortárs fiatal költők által igen gyakran művelt – poétikai tradícióhoz kötődnek, melyet kissé leegyszerűsítő módon hívhatunk újérzékenységnek vagy akár újalanyiságnak. Líráján érződik a nemrégiben feloszlott Telep-csoport hatása, amely az utóbbi évtized talán legmarkánsabb fiatal lírikus-csapataként mintegy kijelölte az utat az utánuk következő generációnak is.

A négy ciklusra tagoló kötet kulcsmetaforája a merülés. Ennek jegyében az első ciklus címében egy *Merülési szabályzatot* dolgoz ki a szerző. Mintha rögzítené, hogyan lehet *merülni*, azaz önvizsgálatot végezni, rögtön a kötet elején egyfajta olvasási kódot adva ezzel az olvasó kezébe.

Most már előjöhetek, egyedül vagyok,
nem bántalak titeket,
megmostam a kezem,
elülttettem a gyümölcsök magvait,
százszor elismétlem, ne féljetek,
mégsem hisztek nekem,
ezért ne magyarázza többé senki sem,
hogy a kegyelemvesztés mit jelent,
mert hiába bizonygatom, hogy én jó vagyok,
ha a vérvonal, mint égősor, zárlatos.

E sejtelmes sorokkal zárul a ciklus utolsó verse, *A hátramaradott*. A megszólított, megszólítottak személye végig nem egyértelmű, ahogyan

olykor a beszélőe sem egészen az. Izsó Zita rejtvényeket ad fel olvasóinak gördülékeny prózaverseiben – valakivel együtt merül, vagy talán inkább a saját lelkében merül alá?

A következő, *Merülési napló* című ciklus dokumentálja e lelki megmerítkezést, s mintha megjelenne benne drámai motívumként a fuldoklás az életben, a párkapcsolatban.

lélegzőgyakorlat

rácsokkal veszi körül kertjét
és úgy nyírja a buckákon a fűvet
mint börtönőrök a rabok haját.
néha kifekszik a napra,
és kikapcsolja melltartója pántját,
hogy ne legyen olyan csíkos a háta,
mint az elítéltek rabruhája.

A rövid versben megjelenített nőalak kiléte ugyancsak kétséges. Meghatározása része a merülésnek, amely olyan mélységekbe hatol, ahol a lírai beszélő önmagát is elveszítheti. Erről ad számot a *Merülési napló* című ciklus, ahol mindez végletes magánnyal párosul. A lírikus egyedül van, keres, keres valakit, keresi önmagát, egyre mélyebbre és mélyebbre jut, levegője pedig egyre fogy...

A kötet harmadik, *Csend, ünnepségek, ez ijeszti meg legjobban az embereket* című ciklusa naplószerűen számol be egy ugyancsak nem tisztázott második személynek a haláláról, temetéséről, illetve archiválja a halott után maradt úrt. Barát? Rokon? Szerelmes? Izsó Zita rejtélyes lírai beszélője nem adja meg az egyértelmű választ arra a kérdésre, tulajdonképpen kit sirat el, egyáltalán siratás-e mindez.

temetése

A gyászruhás nő
pontosan tudja, hogy kegyelem nélkül maradni annyi,
mint egy elromlott mozgólépcsőn gyalogolni fölfelé.
Mire felérsz, kapkodod is a levegőt,
legalább át tudod gondolni,
hogyan szólalj meg,
vigasztald-e a túlvilággal a nőt,
mert Istennel foglalkozni neked csak olyan,
mintha végigolvasnál egy hirdetést,
amiről már letépték az összes telefonszámot,
mégis az a pár mondat, amit gyorsan kitalálsz
olyan megrendítően ünnepélyes,

mint a pacsulit, amit a gyászruhás nő használ,
hogyan elnyomja az alkohol szagát.

Megjelenik egyfajta undor, és a halottól, a halottat gyászoló nőtől való távolságtartás is megszólal. Nem igazán tudhatjuk, a ciklus titokzatos halottja mit is jelentett a beszélőnek. Közel állt hozzá? Vagy éppen ellenkezőleg, gyászolni csupán kötelesség, kegyelet, semmi egyéb? Izsó Zita nem adja a kulcsot a kezünkbe, inkább azt várja, valahogy babráljuk meg a zárat vagy törjük be az ajtót, de mindenképpen a magunk erejéből menjünk be rajta.

Az egyik vers láncszerűen kapcsolódik a másikba, valahogyan arra készítetve az olvasót, hogy tovább merüljön a költői beszélővel, egyre mélyebbre, egyre nyomasztóbb külső és belső körülmények közé.

A kötet negyedik ciklusának – *Merülési helyeink* – címe is magában hordozza a többes szám első személyt. Itt már sejteni lehet, hogy minden valószínűség szerint a kedves, de mindenképpen a beszélő számára fontos személy az, akivel visszaemlékszik azokra a helyszínekre, ahol együtt jártak. A beszélő mindenképpen erősen kötődik hozzá, közös identitással bírnak, s együtt merülnek alá abban a bizonyos metaforikus tengerben, mely mindkettejüket körülveszi – és talán egyúttal el is nyeli, magába is rántja.

fürdés

ő beteg beteg beteg
lázára hozzá költözől
melegre érkező madarak
fészket ápolni
fészket rakni a nőben
a családfa egyik ágán
énekelni az ablak előtt
párkányán fogmosópohár, borotva
az első reggel nála
és a tükör
az ablak magadra

A közösen megélt élmények csak látszólag tartoznak kettőjükhöz – a lírai én merül, sodródik, beszél, merül tovább, szavai nem biztos, hogy eljutnak a másikhöz, s a végére talán magára marad. Csupán a szavai kísérik el, s mintha megtörne a látszólag stabilan ott-lévő másikkal való közös létezés is.

Nem akarok nektek jót, bár ha boldogok lesztek,
az különösebben nem zavar.

Később talán lehet szó többről is,
de szomszédos földjeink fölé írni egy ország nevét
egyelőre ne jelentsen többet,
mint a túlélők ünnepi vacsoráján összetolt asztalokat
lefedni egyetlen nagy terítővel.

Nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, amit a cím sugall: a kötet lírai beszélője *tengerlakó*, tehát a tenger, a költői tér, a világ, amelyben alámerül, egyre mélyebbre és mélyebbre, minden szélsőséges tapasztalat és viszontagság ellenére egyúttal az otthona is. Nem tud, s talán nem is akar máshogy élni, a merülési feladatot pedig, amelyet kitűzött maga elé, minden akadály ellenére, szinte megszállottan teljesíti, a szenvedés és az esetleges végső elmagányosodás árán is.

Izsó Zita fiatal, ön-kereső költőnő, akinek versbeszéde szándékoltan enigmatikus. Képei, hasonlatai eredetiek, prózaversei gördülékenyek, olvastatják magukat. Igaz, néha az az érzésünk támadhat egy-egy vers asszociációs technikáiról vagy a szóképhalmozásáról, hogy a költő még túlzásokba esik, bizonyos szövegei a dagályosság felé tendálnak. Ez azonban az elsőkötetes fiatal költők gyermekbetegségének tekinthető, melyet idővel minden bizonnyal kinőnek. Kétségtelen, hogy a *Tengerlakó* rövidebb, feszesebben, fegyelmezettebben szerkesztett versei lírailag erősebbek, mint a hosszú, tengerszerűen hullámzó, áradó prózaversek, melyek a maguk szövegstruktúrája által is ráerősítenek a víz-tenger-alámerülés kulcsmetaforára. Érdemes várni a folytatást, s egy esetleges, majdani második kötetben a szerzőnek talán még mélyebbre sikerül merülnie az örvénylő szavakból összeálló tengerben.

Kántás Balázs

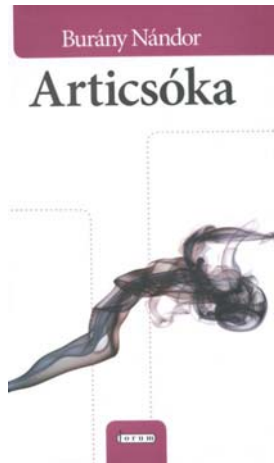
(Fiatal Írók Szövetsége, Budapest, 2011, 80 oldal, 1600 Ft)

Burány Nándor *Articsóka* és Bálint Péter *Hangok csupán* című regényét olvasva, Fekete J. József érdekes összefüggésekre lett figyelmes.

„... a hamis illúziókból semmi se maradt“

Burány Nándor *Articsóka* és Bálint Péter *Hangok csupán* című, egyaránt vaskos regénye voltaképpen azonos témát fejt ki. A két műben folyton önmaguk történetét író regényszerzők három generáción át vizsgálják családjuk történetét, ezzel együtt a família által megélt történelmet, társadalmi körülményeket, életüket kísérő szociális helyzetet. Szűkebben tekintve a férfikor delén túljutott elbeszélő nők iránti viszonyát, azzal, hogy egyik szerzőnél a férj csalja meg nejét, a másíknál a feleség a férjét. Még szűkebbre fókuszálva, mindkét regényíró a folyamatos önvallatást, a kételkedést, tettei és cselekedetei minduntalan újragondolását, önnön véleménye fölülírását, létértelmezését és önelemzését, alkatának és jellemének pozitív és negatív megközelítését, az *örökre válasz nélkül maradó kérdések* megválaszolási lehetőségét teszi meg műve tétjéül.

Burány Nándor regényének agrónómus elbeszélője a bevezetőben arra utal, hogy egy számítógépes adathordozón lányának hagyja örökül mindazt, amit korábban el kellett volna, el szeretett volna neki mondani, s ebben a kétségtelenül terjedelmes *vallomásban* számot vet önámításával, valamint beszámol benne *szégyellnivaló titkai* közül a *legszörnyűbb éjszakai kalandjáról*, miközben következetesen hadra fogott, *sosem szunnyadó* lelkiismerete mellett is kételyei támadnak, miként is juthat el a nyíltság és őszinteség azon fokára, amelyen egyáltalán beszámolhat *vétkes mulasztásairól, titkos ambícióiról, szégyenletes bukásairól*. Ebbéli igyekezetében nem csupán a társadalmi normaként elfogadott, vagy kezelt képmutatás merül föl akadályként – s az ezzel a normával szembe forduló egyén

kényszerű és csúfos vereséget szenved –, hanem Kelet-Európa múlt századi hatalmi rendszereinek folyamatos megfélemlítésen alapuló uralomgyakorlása is, aminek nyomán Burány elbeszélője, miután volt igazgatója indoklás nélkül magához kéreti, nyomban visszapergeti a mezőgazdasági vállalatban töltött esztendeinek eseményeit, hogy talál-e köztük olyat, amely félelemre adhat okot. Vagyis már ok nélkül is fél. Maga a vallomás sem sikeredik annyira őszintére és föltáróvá, mint amilyennek a vallomástevő tervezte, mert képtelen teljesen figyelmen kívül hagyni az őszinteséget és nyitottságot gúzsba kötő beidegződéseket, az álságos kommunikáció csapdáit, a társadalmi elvárások buktatóit. A regényben beszélő *háborgó lelkiismerete* egyszerre üzen lányának és fiának, morális és etikai szempontból újra és újra fölülvizsgált életeseményeit tanulság céljából fogalmazta meg, segítséget kíván nyújtani az életben való eligazodáshoz, támaszadó pontokat szándékozik kijelölni saját akarásai és bukása föltárásával:

„Nem, hiába minden erőlködés, kételyeim sem lehetnek tovább, az utolsó illúziókban sem ringathatom magam többé, azokkal is le kell számolnom. Amiben még reménykedtem, hogy életem súlyos válságainak, bukásainak, a sok kínszenvedést okozó tévedéseinek, vétségeinek, baklövéseinek őszinte feltárásával, az ezekből leszűrt hasznos tanulságokkal talán esélyt nyújthatok nektek arra, hogy a hibáimon okulva esetleg elkerüljétek, vagy könnyebben, kevesebb fájdalommal leküzdjétek azokat a csapdákat, amelyekből az élet legkülönfélébb területein rengeteg leselkedik ránk, s amelyek – ha nem vagyunk rájuk kellően felkészülve – elviselhetetlen fájdalmat okozhatnak, örökre megkeseríthetik életünket, meggátolva így, hogy élvezzük az örömöknek azt a minden sejtelmet felülmúló, beláthatatlan gazdagságát, amelyért élni érdemes, és amit az élet a legváratlanabb helyzetekben tárhat elénk. Megpróbáltam, utolsó nagy elhatározásom volt, lelkiismeretesen fogtam hozzá, hittem, hogy nincs ennél semmi fontosabb, amit nektek adhatok...“

Csakhogy a vallomástevő ebben a szándékában is elbukott, miként sok egyéb cselekedete is zátonyra futott. Képtelen szembenézni gyarlóságával, noha késznek érzi magát a *legszörnyűbb feltárára* is, ám ezt mégis megkerüli, mondván, hogy *„olyan szörnyűségek is vannak viselt dolgaink között, amiket [...] az apa nem mondhat el a gyermekeinek“*. Közben tisztában van vele, hogy ez szármalmas kifogás, az erőtlenség kínálta mentőöv, az őszintétlenség meghosszabbítása, ami teljesen szembe megy a vallomás elhatározott céljával, így hosszan kifejtett konfessziója saját értékelése szerint voltaképpen *„értéktelen firkálmány“*.

Ennek az újabb vereségnek a fölismerése teszi Burány Nándor *Articsókáját* az illúziók lerombolásának regényévé.

Az elbeszélő fragmentálisan, az idősíkokon szlalomozva előtárt élettörténete kíméletlen görcsökkel, önáltatásokkal és áltatásokkal,

Sajátos végelszámolás a regény, az öregedés közeledése indítja el benne a történeteket visszapergető motort, az önelszámoltatás kényszerítő morális feladatként merül fel az elbeszélőben, maga az elbeszélő történet pedig egy nádfedeles, a Tarcal hegyen álló hétvégi ház köré fonódik, természetesen onnan országhatárokat átívelve és visszatérve a vélhetően ugyanazon ház és kert köré, amelyben a szerző *Gyümölcsöskert házzal eladó* című, 1987-ben megjelent novelláskötetének közigazdász hőse lelkesedett és csüggedt, tépelődéseivel mintegy előkészítve, bevezetve a mostani regényt.

Burány Nándor és Bálint Péter egymást követően olvasott regényei meggyőzően bizonyítják, hogy a fikciós töltésű önéletírás nem csupán a hasonló élethelyzetek fölismerésének revelációs hatása miatt fontos olvasmány, hanem a sarkítottan személyes vallomások szépirodalmi alkotássá nemesülnek a tehetséges író keze alatt. Burány Nándor *Articsókája* kétségtelenül a 2011-es esztendő meghatározó alkotása.

FEKETE J. József

Bálint Péter: *Hangok csupán*. Kortárs Könyvkiadó, Budapest, 2011, 476 oldal

Burány Nándor: *Articsóka*. Forum, Újvidék, 2011, 356 oldal

Micsoda merészségről tanúskodik már maga az írás aktusa!

A szépség annak bizonyítéka, hogy alkotás jött létre; a csúnya tárgy mindössze az anyag átrendezése.

Valamely esztétikai problémát sohasem az elmélet, hanem mindig egy műalkotás old meg.

Írni, hacsak nem egy igaz isten parancsolja, annyi, mint korlátozott napjainkat, melyekben foglalkozhatnánk azzal, amit a legnagyobb és legnemesebbek alkottak, gyenge értelmünk trivialisáisaival megtölteni.

Nem érdemes aggódnunk amiatt, hogy amit éppen csinálunk, középszerű, ha tudjuk, hogy útirányunk nem téves.

Az igazságnak nincs retorikája. Az ékesszólás az ingatag hit tünete.

Vannak stilisztikai hiányosságok, amelyeket az író nem javíthat ki új jelzőkkel vagy más geidőkkel, hanem csakis élete megváltoztatásával.

Írni annyi, mint pontosan az ellenkezőjét tenni annak, amit az írást művelők többsége tesz.

Amikor a parnasszista vagy szimbolista költő hercegnőt vagy istennőt fest le, szemünk előtt nem egy hercegnő vagy istennő jelenik meg, hanem egy parnasszista vagy szimbolista költő, amint éppen egy hercegnőt vagy istennőt fest le.

Írni – kiemelni egy értéket, hogy az élet ne ragadja magával olyan könnyen a feledés szakadékaiba.

A világosan megírt könyv végtelenül értékes, még ha ostobaságokat tartalmaz is.

Az szerző, aki világosan kifejezi tévedéseit, hibáit és szellemi hiányosságait, többet segít nekünk, mint az, aki kuszán hirdet egy igazságot.

Az író legnagyobb fáradsága, hogy megelégedjék képességeivel.

Egy irodalmi téma fejlődési útjának elején és végén érdekes, amikor még őrzi eredeti hamvasságát, illetve amikor már elcsépett, és egy ügyes író ironikusan és gunyorosan dolgozza fel.

Tökély vagy boldogság csak azzal a művel érhető el, amely elválik tőlünk és magára hagy bennünket a sivár magányban.

Hudy Árpád

A modernitás remetéje. Nicolás Gómez Dávila

Széljegyzetek a töredékek katedrálisához (11.)

Az írás az egyik legszemélyesebb emberi tevékenység. Senki sem fogalmazta meg ezt éberebben, gyémánttisztábban, mint Dávila.

Minek írni?

A plakát-magányban sorokat rovó, mulandó ember az örökkévalóságnak ír. Nem mintha az írás – akár anyagi mivoltában, akár műalkotásként, a kultúra részeként – fennmaradna, hanem mert a legmagasabb rendű szellemi tevékenységek: az ima, a meditáció, a kontempláció édestestvére.

De a magányban is elmaradhatatlan társ az Arany János-i titkos métely, a megemésztő örök kétely.

„Minek írni, prédikálni az igazságot, azt, amit igazságnak gondolunk?

Egy újabb könyv, amelynek meg kell halnia.

Kimerültség. Csömör. Haszontalanság.

Ugyanez nem történik meg a műalkotással.

Ez valami új és egyedülálló; nem létezik, ha az ember nem alkotja meg. Nem nyilatkozik meg szabadon a tágra nyílt szemnek. Léte hasonlíthatatlan.

Egy műalkotás létezésének értelmét megkérdőjelezni ugyanolyan abszurd, vagy ugyanolyan értelmes, mint megkérdőjelezni egy lény létezésének értelmét.

Hogy egy mű haszontalan, hatástalan, ismeretlen vagy elfeledett, nem alkalmas érv az azt létrehozó aktus értékelésében.

De miért kellene létrehozni egy művet, amely az igazságot prédikálja vagy ábrázolja, ha egyszer szükségszerűen hiábavaló? Minek, ha az igazság már létezik, és nincs szüksége a műre ahhoz, hogy fennmaradjon és érvényesüljön annál, aki alkalmas rá?“

Van-e hát végső tétje az írásnak? És az előbb még kételkedő filozófus író – aki másutt meg is fogalmazza, hogy nem érdeklik gondolatainak ellentmondásai – határozott igennel válaszol.

„Ha a játékosok nem azért játszanak, hogy nyerjenek, érdektelen a játék. Ugyanígy teljesen jelentéktelenné válik a meditáció, a beszélgetés, a könyv, ha a medítálónak, a beszélgetőnek vagy az írónak meggyőződése, hogy úgysem találhatja meg az igazságot, és csak hiúságból, szórakozásból, pedagógiából vagy csupán megszokásból teszi.“

„Tökéletesen egyetértek azzal, hogy minden olvasót lebecsülünk, hogy az írás közben érzett öröm legyen a célunk és ne törekedjünk semmi másra, mint legmagányosabb elégedettségünkre; nem tudom azonban elviselni azt, hogy hidegen hagyjon bennünket eszméink közepszerűsége.

Nem számít, hogy eszménk semmire sem jó vagy senkinek sincs hasznára, hogy észrevétlen tűnik el és hal meg, ha több volt egy kiüresedett és jól csengő mondatnál, ha egy igazság kristályosodott ki benne és valami lényegeset testesített meg.“

Az igazságot gondolatainkkal keressük ugyan, de Dávila felfogásában az írás az értelmi erőfeszítés eredményeinek tisztázását, érvényes formába öntését szolgáló meditációs technika.

„Az irodalmi szövegek varázsigék, amelyek különböző szellemi tartományokba juttatnak bennünket. Ha lemondunk arról, hogy megtaláljuk az igazságot a világban, a gondolkodás csupán élvezetes életformának tűnik számunkra. Az értelem csak attribútuma bizonyos lelkeknek, és csak úgy keressük ott, mint egyes gyümölcsök pótolhatatlan ízét.

A ma, a tegnap vagy a holnap igazságai a szemétdombon hevernének, ha nem maradna fenn sértetlenül és érinthetetlenül az értelem, mely létrehozta őket, de nem olvad egybe velük. Nem az számít tehát, hogy mit ír valaki, ha szelleme finom és okos. A szöveg formula, mely megnyitja előttünk egy lélek terét.

Ezért csak ez a fontos, és hiábavaló minden retorika, amely nem arra törekszik, hogy megtisztítsa a kifejezés homályos poharait.“

Kinek írni?

„Annak, aki elő meri adni eszméit, alá kell vetnie magát a hallgató szigorú ítéletének. Aki viszont jelentőséget tulajdonít mondanivalójának, nem elégedhet pusztán a hétköznapi olvasó igényeivel.

A legnehezebb és legkönnyörtelenebb olvasónak kell írni.

A legkeményebb ellenfél világos és nyílt legyőzésére törekedjünk. A nemesség a feltűnő és nyilvánvaló győzelemnél vagy vereségnél is inkább nyilvánul meg abban, ahogyan győzünk vagy elbukunk.

Megelégedni azzal, hogy mindent megtettünk, ami tőlünk telt, veszedelmes érzés. Rút zűrzavar teremőjeként meghasonlott világot építünk, amelyben egyazon értékű a középszerű és a kiváló, akárcsak a tökéletes és a félresikerült.

Nyilván kötelességünk mindent megtenni, ami tőlünk telik, abszurd azonban azt hinnünk, hogy az erőfeszítés önmagában érték, és amikor valamire törekszünk, de nem érjük el, az más is lehet, mint kudarc.

Egy ilyen megállapítás valóban lesújtó, hiszen mi, emberek többségünkben csak próbapéldányok vagyunk, pusztán experimentumok. Életünk kudarcra ítélt kísérlet.

Korlátozott akaratunkkal visszavonhatatlanul megadatott nekünk létünk gyökere és alapja. Amikor – nehogy belehaljunk az undorba – kifundáljuk tetteink igazolásait, nem írhatjuk ezt a szárnalmas fogást a világmindenség rendjének rovására.

A mindennemű kitűnőség önkényes és igazságtalan alapjának ennyire hajthatatlan igénye bizonyára felháborodást vált ki; de ha semmi sem cáfolja reménytelenségünket és semmit sem tudunk felmutatni számtalan kudarcunkon kívül, mit számít akkor még a megelégedettségünk, az életünk és lehetséges ürgyei?

A tiszta éleslátás ezzel szemben érték, az alázat pedig erény.“

Liturgikus gesztikuláció

Amikor gondolatainkat a „kifejezés homályos poharába“ töltjük, szinte sohasem vagyunk elégedettek az eredménnyel.

„Bizonyos, hogy leírva majdnem mindegyik eszménk kisebbnek tűnik, és kiszakítva a gondolkodás változékony, gazdag és gyümölcsöző kontextusából elveszíti a tudat meleg félhomálya gerjesztette életét; de csak miután felöltötte a szavak gyümölcshúsát, ismerhetjük meg, fogadhatjuk el vagy utasíthatjuk el, kiválósága szerint.“

Megadni az eszmének a szavak gyümölcshúsát – e magas szellemi tevékenységnek is megvannak a józan szabályai, akár a kétkezi foglalkozásoknak.

„A gondolkodás, akárcsak az írás, megköveteli a mesterember gyakorlott türelmét.“

Ha hirtelen megvilágosodást várunk el, csupán meghosszabbítjuk a meddőség időszakát.

Naponta követelményeket kell támasztanunk a szellemmel szemben, habár tudjuk, hogy az, amit így teljesít, általában nem sokat ér, és tulajdonképpen csak egyfajta liturgikus gesztikuláció, mely kedvez az igazi misztérium megjelenésének.“

Az írás gyötrelme ugyanakkor nem mindig a megformálással való viaskodást jelenti.

„Bár általában az történik, hogy nem találjuk a szavakat és a kifejezés cserbenhagyja eszméinket, néha mégis a gondolat, a téma tagadja meg magát egy szinte absztrakt írási vágytól.

Egyfajta belső rezgést, kusza izgalmat érzünk.

A nyugodt lélekben tárgy nélküli és alaktalan vágy ébred, szavakat követel.

Mintha könnyű árnyak, éji szirének fantomjai emelkednének ki tengerünkből. Árnyak lebegtetik kecses karjaikat az éjszaka levegőjében és újra a habokba merülnek.

Halk melódia – fuvola árasztja szét a tájon és elhal az ajkakon a sápadt déli órán.

Elnyújtott, kéjes mozdulat, melyet egy ernyedten az ágyon fekvő, mezítelen test lustán megkezd és abbahagy.

De nem annyira a lustaság, mint inkább vágyunk általánossága miatt vall kudarcot kísérletünk.

Erős létől duzzadó test, mely nemzést áhít, de nem termékenyít meg semmit.“

Az eszme félhomálya és gyémántfoka

„A stílus az ember“ – kevés íróemberre illik jobban ez a francia mondás, mint Dávilára. Sok ezer magányos vagy alig néhány társába kapaszkodó mondatának bármelyike tanúsítja ezt. Azok is, amelyek éppen a stílusról elmélkednek.

„Szívesen gondolom azt, hogy az írásnak csak két elfogadható módja van: a lassú és gondos meg a szűkszavú és elliptikus.

Az első módon írni azt jelenti, hogy élvezettel belemerülünk a témába, tudatosan bejárjuk, szabadon átadjuk magunkat kacskaringóinak, és lemondva arról, hogy magunk alá gyűrjük, hagyjuk, hogy a téma uralkodjék rajtunk. Ehhez lassúság és nyugalom kell; illik elidőzni minden eszménél, megállni minden elvnel, fokozatosan bocsátkozni minden következtetésbe. Az átmenetek itt a legfontosabbak, mivel ez mindenekelőtt az eszme kontextusának, eredetének, félhomályának, összefüggéseinek és nyugvópontjainak művészete.

Így ír Péguy vagy Proust, ez volna egy nagy metafizikai meditáció stílusa.

A második módon írni azt jelenti, hogy a témát legelvontabb formájában ragadjuk meg, amikor éppen születik vagy meghal, és puszta vázat hagy hátra. Ekkor az eszme lángoló középpont, a tiszta fény fókusza.

Végtelen sok következtetés fog kiindulni belőle, de még csak csíra és az abba zárt ígéret. Aki így ír, csak az eszme csúcsát súrolja, e gyémántfokot. Az eszmék között fúj a szél, nyújtózik a tér. Kapcsolataik titokzatosak, gyökereik rejteznek. A gondolkodás, mely egyesíti és hordozza őket, nem munkájában, hanem gyümölcseiben nyilvánul meg, az elválasztott és egyedi eszmékben – ismeretlen tengerből kimeredő szigetcsoportok.

Így ír Nietzsche, így akarta a halál, hogy Pascal írjon. “

A „második módon írás“, a szűkszavú és elliptikus stílus legnagyobb művésze Nicolás Gómez Dávila. És az egyszerűsége.

A szőlőinda arabeszkjei

„Szeretném, ha szigorúan és egyszerűen tudnék írni. Egyáltalán nem utasítom el teljesen a szenvedélyt, amely szerethető olykor, ha ironia és némi gúny társul hozzá; viszolygok azonban az érzelgősségtől, azoktól a mondatoktól, amelyek úgy hangzanak, mint a szívtörés és a fogfájás elegye.“

Számára az egyszerűség nem természetes, ellenkezőleg: „mesterséges, önkényes, szisztematikus és nagyszerű valami“, az áradó, tobzódo kifejezés pedig nem a szavak bőségéből, hanem az eszmék szegénységéből ered.

„Talán éppen az írásnak ez a könnyed stílusa, melynek hiányát fájdalom, a mondat képlékenysége, ahogyan a szőlőinda arabeszkjeiként minden tárgyat megkerül és befon, talán éppen ez a könnyedség, trivialisitás és felületesség taszít másoknál.

És talán éppen ezért tagadták meg tőlem az istenek azt... amit sohasem akartam.“

Nem tagadták meg viszont tőle azt, amit ő a legnagyobb dolognak tart:

„A művészet csúcsa a szavak segítségével visszaadni a gondolatnak az egyszerűséget, amelytől a szavak megfosztják.“

A fogalmazás tehát szavak küzdelme a szavakkal. Hogy csak a legjobbak, a legfontosabbak maradjanak meg. A szükségesek és elégségesek a feleslegesek ellenében.

„Célszerű lemetszeni az eszmék szógyökereit: minden piszkos anyagot, amely a földhöz köti.

A mondatnak virágként kell szárba szökkennie, feledve, hogy a csírák és gyökerek sűrű félhomályára volt szüksége.“

„A mondatnak véget kell érnie, amikor szavainak feszültsége elérte a csúcspontot – hullámként, amely a magasban merevedik meg, nem a fövényen szertefolyva.“

A minimális eszközökkel maximális hatásra törekvő írásmód a nyelv legintenzívebb kiaknázása, teljes potenciáljának hasznosítása.

„Van felületes nyelvgazdagítás, új szavak tékozló tömkelegével, és létezik mélyreható, mely sűríti a nyelvet, új jelentésárnyalatokat adván a meglévő szavaknak.

A többértelműség szellemi dimenzió.“

„A szókinsünket bővítő új szó a felületi nyelvgazdagság növelésének veszélyét rejti magában, míg egy régi szó új jelentésárnyalata a világ egy eddig hozzáférhetetlen aspektusát fedi fel.“

És közben egy pillanatra sem csak a nyelvről, a tökéletes kifejezésről van szó.

„Amikor lassan érezni kezdjük, hogy a nyelv engedelmes, puha és alakítható anyagként aláveti magát, aggodalmas gyanúval kell szemlélnünk azt, amit írunk; ha ugyanis azt, amit gondolunk, megfelelően kifejezzük, jóvágó ítéletünk mindössze gondolataink és leírásuk hasonlóságára vonatkozik, holott csak az éri meg a fáradságot, ha elégedettségünk kizárólag az elgondoltak és a leírtak kiválóságának következménye.“

A művész és kora

És végül megint: mivégre írni? Mi a fontosabb az alkotónak, saját személye – hírneve, dicsősége – vagy az, amit alkot?

„A művész tévedése, hogy azt hiszi, ő hozza létre a művet, és ezért csodálni kell őt, és ő is csodálja önmagát. Csak az mentheti meg, ha hisz annak jelentőségében, vagy szórakoztatja őt az, amit csinál. Vagyis ha művével foglalkozik, és nem azzal, hogy művének alkotója legyen.“

Nem megmosolyogtató ilyesmit hirdetni korunkban? Amikor mindenki világhírű lehet – és akar is lenni – egy negyedórára?

„Az irodalomtörténet és az utóbbi százötven évben oly gyakori kritikai kutatások hatására az író jövőbeni lehetséges életrajzírói szemével nézi magát.

Emiatt oda minden egyszerűség és természetesség.

Senki sem ír többé anélkül, hogy titokban ne aggatna magára egy sor jelzõt, amelyek holt írókra illenek, akiknek helyét és rangját az utókor jelöli ki, míg ugyanezek a jelzõk bármely más esetben nevetségesek.“

A plakátmagány-éjjelek írnoka könyörtelenül emeli tekintetét az örökkévalóságba költözött mulandóságából a mindenkori íróra és olvasóra.

„A kortárs irodalom jelentősége csak a másodrangú író számára létezik, mivel annak keretében írhat.

A nagy író nem törődik vele, hiszen õ hozza létre.

Végül az olvasó számára ez a jelentőség csupán elõítélet, számára ugyanis minden irodalmi megnyilvánulás, ha érdeklí, vitathatatlanul kortárs, bármelyik korszakhoz tartozzék is.“

(Az esszében szereplõ Dávila-idézetek a szerzõ fordításai.)

- 3 Az öreg Wert Herr tünődései – **Debreczeny György** versei
- 6 **Csender Levente:** A folt – novella
- 11 **Csepcsányi Éva:** Plébánia – novella
- 24 **Acsai Roland:** Kerecsensólyom verskamera
- 26 **Arany Ágnes:** Egy pár úri cipő – novella
- 37 Verspárbaj – **Böszörményi Zoltán** versus **Jónás Tamás**
- 78 No comment – Vidám tudomány – **Mányoki Endre** tárcája
- 87 A kádfestő – **Laik Eszter** tárcája
- 90 Magna charter – **Hudy Árpád** tárcája
- 92 „A kultúra bizonyos régiói nem popularizálhatók” – Interjú **Áfra Jánossal**
- 96 „Punkosan posztmodern szerző vagyok” – Interjú **Soós Gáborral**
- 100 „Ha a ló meghal, a madarak kire ülnek?” – Interjú **Vass Tiborral**
- 106 Véres komolytalanságok – **Bárdos József** rovata: Marcel Proust – El a tűnt idő nyomában
- 109 Egy huszonegyedik századi Casanova – **Murányi Sándor Olivér** *Zordok, a székely szamuráj* című kötetéről
- 112 Utcán szedett minimalizmus? – **Berta Ádám** *Egon nem fáradt* című kötetéről
- 115 Végtelenített merülés a szótenger mélyére – **Izsó Zita** *Tengerlakó* című verseskötetéről
- 119 „... a hamis illúziókból semmi se maradt” – **Burány Nándor** *Articsóka* és **Bálint Péter** *Hangok csupán* című kötetéről
- 123 **Hudy Árpád:** A modernitás remetéje. Nicolás Gómez Dávila – Széljegyzetek a töredékek katedrálisához (11.) – esszé

2012. július

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57. szám,

tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Irodalmi Jelen Kft.**
és az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Mányoki Endre (Főmunkatárs), **Boldog Zoltán** (Kritika, Interjú),

Laik Eszter (Helyszíni tudósítás), **Szőcs Tekla** (Fotó).

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Makkai Ádám (Főmunkatárs, Hawaii)

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

Igazgató: **Szőke L. Mária**

A borítón: **Ázbej Kristóf festménye**

Böszörményi
Zoltán

Füst

– Lénárd - novellák

Akár ha szereplők lennénk A varázsló
kertjében, minket is régi kerítésfalánkhöz
vezet író-kísérőnk, s biztat, hogy pillantsunk
át a deszkarésen. (Mányoki Endre)

500 forint, 6 lej, 1,50 euró

59484291701595 00007